

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Hospodářské důsledky organizovaného zločinu

Bc. Pavlína Mertová

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra humanitních věd
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Pavλίna Mertová, DiS.

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Hospodářské důsledky organizovaného zločinu

Název anglicky

The economic consequences of organized crime

Cíle práce

Cílem diplomové práce je charakterizovat korupci jako fenomén dnešní doby, zjistit a popsat příčiny tohoto jednání, důsledky a vývojové tendence u korupce jako součást organizovaného zločinu. Na základě několika kauzistik analyzovat a vyhodnotit některé formy korupčního jednání, popřípadě souběh několika trestných činů a následně se pokusit navrhnout účinná opatření, která povedou k eliminaci hospodářských důsledků.

Metodika

Metodika v teoretické části práce vychází ze soustředění potřebné literatury, z nastudování dané problematiky a z analýzy právních norem.

Informace v praktické části práce budou čerpány ze sběru dat a informací o možném protiprávním jednání s následným statistickým vyhodnocením získaných údajů. K realizaci výzkumného šetření byl zvolen rozhovor se zaměstnancem zkoumané instituce. Nedílnou součástí je zjištění ekonomických a jiných škodlivých důsledků organizovaného zločinu ve vztahu ke korupci a posouzení závažnosti jeho dopadu. V diplomové práci bude rovněž poukázáno na některé kauzistiky. Závěrem je interpretace výsledků a jejich hodnocení.

Doporučený rozsah práce
60-80 stran

Doporučené zdroje informací

DANČÁK, B., HLOUŠEK, V., ŠIMÍČEK, V. Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2006. 309 s. ISBN 8021040629.

FRIČ, P. Korupce na český způsob. Vyd. 1. Praha: G plus G, 1999. 302 s. ISBN 8086103269.

CHMELELÍK, J. Pozornost, úplatek a korupce. Praha: Linde, 2003. 222 s. ISBN 807201434X.

KARKLINS, R. The system made me do it: Corruption in Post-communist Societies. M. E. Sharp, Inc: New York, England, 2005. 219 s. ISBN 0-7656-1634-3.

Source Book 2000 – Confronting Corruption: the Elements of a National Integrity System. Published by Jeremy Pope and Transparency International, 2000. ISBN: 3-9805657-8-5.

TRANSPARENCY INTERNATIONAL – Česká republika. Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě. Praha, 2008. 208 s. ISBN 978-80-87123-04-1.

Předběžný termín obhajoby
2015/06 (červen)

Vedoucí práce
PhDr. Miroslav Polišínský, CSc.

Elektronicky schváleno dne 12. 11. 2014

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 13. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 06. 03. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Hospodářské důsledky organizovaného zločinu" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 26. 3. 2015

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Miroslavovi Poliškému, CSc. za odbornou pomoc při zpracování mé diplomové práce. V neposlední řadě chci také poděkovat mým kolegům z České pojišťovny a. s., kteří mi poskytli konzultace a odborné materiály související s tématem.

Hospodářské důsledky organizovaného zločinu

The economic consequences of organized crime

Souhrn

Předkládaná diplomová práce pojednává o organizovaném zločinu a jeho hospodářských důsledcích. Organizované podvody nejsou tak časté z pohledu počtu případů, ale jsou významné z hlediska finančních dopadů. Práce je rozdělena do několika tematicky relativně samostatných celků. První, teoretická část, je věnována základní charakteristice organizovaného zločinu ve vztahu ke korupci a k pojistným podvodům. Jelikož se korupce ve významné míře dopouští pachatelé organizovaného zločinu, je jí v práci věnována příčinná pozornost. V empirické části práce budou prostřednictvím statistických dat, vybraných kazuistik a standardizovaného rozhovoru analyzovány hospodářské dopady organizovaného zločinu v České pojišťovně a. s. Následně bude ohodnocena významnost těchto rizik a jejich možná eliminace. Cílem této diplomové práce je tedy zjistit a popsat informace o korupci jako formě či prostředku organizovaného zločinu, její příčiny a v neposlední řadě ekonomické důsledky.

Summary

This diploma thesis deals with organized crime and its economic consequences. Organized swindles are not so often from the point of view of number of cases, but are significant in the point of view of financial impacts. The dissertation is divided into several thematic relatively separate units. The first, theoretical part is devoted to the basic characteristic of organized crime in a relation to corruption and insurance swindle. Because the corruption is committed in a significant size by perpetrators of organized crime, there is a proper part devoted to it in the dissertation. The empirical part of the thesis is concerned with analysing the economic impacts of organised crime in the Czech insurance company, plc. through statistical data, selected case study and standardized interview; afterwards there is rated the significance of the risks and their possible elimination. The aim of the diploma thesis is to ascertain and describe the information about corruption as a form or an instrument of organized crime, its causes and last but not least economic consequences.

Klíčová slova: organizovaný zločin, veřejná správa, korupce, typologie korupce, index vnímání korupce, důsledky korupce, úřední osoba, etický kodex, trestní zákoník.

Keywords: organized crime, public administrativ, corruption, typology of corruption, corruption perception index, consequences of corruption, official person, code of ethics, penal code.

OBSAH

1	ÚVOD.....	9
2	CÍL PRÁCE A METODIKA	11
3	TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	12
3.1	Vymezení organizovaného zločinu	12
3.2	Vymezení pojmu korupce.....	17
3.2.1	Příbuzné pojmy	20
3.3	Formy a typologie korupce.....	23
3.3.1	Formy korupce	23
3.3.2	Typologie korupce	24
3.4	Příčiny a důsledky korupce	27
3.4.1	Příčiny korupce	27
3.4.2	Důsledky korupce	28
3.5	Faktory ovlivňující korupční jednání	32
3.6	Způsoby měření korupce	35
3.6.1	Míra vnímané korupce	36
3.7	Právní úprava korupce v ČR.....	38
3.7.1	Trestní zákoník	38
3.7.2	Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim	42
3.8	Etický kodex	44
3.8.1	Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy	46
3.8.2	Etický kodex a pravidla chování skupiny Generalí.....	47
3.9	Prevence, represe a boj s korupcí	50
3.9.1	Nástroje boje s korupcí na vládní úrovni	50
3.9.2	Nástroje pro řízení rizika podvodů v ČP	55
4	EMPIRICKÁ ČÁST	58
4.1	Úvod k empirické části	58
4.2	Cíl a metodika.....	60
4.3	Stanovení hlavních hypotéz.....	61
4.4	Statistiky výskytu organizovaného zločinu	64
4.5	Statistiky pojistných podvodů	66
4.6	Kazuistiky	68
4.7	Realizace standardizovaného rozhovoru	71

4.8	Analýza dat a interpretace	73
5	ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ A DOPORUČENÍ.....	78
5.1	Zhodnocení výsledků.....	78
5.2	Návrhy na opatření pro boj s pojistným podvodem a jiným protiprávním jednáním.....	82
6	ZÁVĚR	85
7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	88
8	SEZNAM PŘÍLOH.....	93

1 ÚVOD

Problematika organizovaného zločinu je globálním jevem, který odčerpává značné finanční prostředky. Organizovaný zločin úzce souvisí s korupcí. Korupčního jednání se ve významné míře dopouští pachatelé organizovaného zločinu, a to ať již jako primární činností, nebo jako sekundární, tj. jako prostředek páchaní jiných druhů trestných činů, kterým může být např. pojistný podvod. Z tohoto důvodu je korupci v předkládané práci věnována patřičná pozornost.

Korupce a korupční jednání je jedním z mnoha nežádoucích jevů dnešní společnosti. Korupce provází lidstvo od nepaměti, je prakticky všudypřítomná a může nabývat mnoho podob. Stává se problémem ekonomickým, kulturním, morálním, právním, sociálním i politickým. Korupce je tedy jedním z nejzávažnějších světových problémů současnosti. Tato skutečnost je dána charakterem dnešní společnosti, jejím žebříčkem hodnot a zájmů. I když se nás třeba přímo korupce nedotýká, její negativní dopad se projevuje ve zvýšených nákladech společnosti, které nejsou nezbytné. Právě toto všechno je důvodem pro volbu tématu diplomové práce, vedené snahou tento jev popsat, zamyslet se nad jeho vývojem, příčinami, různými formami, dopady a možnostmi účinně mu předcházet a maximálně ho eliminovat. Téma této práce bylo také vyběráno se zřetelem na vztah ke studovanému oboru, kterým je Veřejná správa a regionální rozvoj.

Celý text je strukturován do 8 kapitol s logickou návazností. První dvě kapitoly jsou věnovány úvodu, cílům a metodice diplomové práce. Třetí kapitola tvoří teoretická data se zaměřením na vymezení pojmů související s organizovaným zločinem, korupcí, pojistným podvodem a jejich vzájemným vztahem, formami a typologií korupce, příčinami a důsledky korupčního jednání, faktory ovlivňující korupční jednání, způsoby měření korupce, právní úpravou korupce, etickým kodexem, prevencí, represí a bojem s korupcí. V teoretické části budou informace čerpány z dostupných knižních zdrojů, internetových zdrojů a ze zákonů, které budou citovány ve znění pozdějších předpisů. Čtvrtá kapitola je částí empirickou. Na začátku empirické části je představena zkoumaná instituce, kterou je Česká pojišťovna a. s. (ČP). Následuje vymezení cílů průzkumu. Za tímto účelem bylo stanoveno 10 hypotéz, jejichž platnost byla posuzována prostřednictvím statistických dat, standardizovaného rozhovoru a kazuistik. Statistická data byla získána z internetových

zdrojů a z interních dat zkoumané instituce. Rozhovor byl uskutečněn se zaměstnancem zmiňované instituce. Kazuistiky byly rovněž čerpány z interních dat ČP. Získané údaje jsou vyhodnoceny, graficky zpracovány a opatřeny komentářem. Vzhledem k rozsahu práce jsou veškeré tabulky a grafy uvedeny v příloze této práce. V páté kapitole jsou zhodnoceny výsledky empirické části. Šestou kapitolou je závěr práce, kde jsou shrnuty výsledky, hodnocení splněných cílů diplomové práce a jejich možná aplikace do praxe. Nedílnou součástí předkládané práce jsou zdroje použité při zpracování diplomové práce a přílohy.

Ke zpracování diplomové práce na toto téma mě přivedla pracovní příležitost v jedné z největších pojišťoven u nás – v České pojišťovně a. s.

2 CÍL PRÁCE A METODIKA

Cílem diplomové práce je vymezit a charakterizovat korupci jako fenomén dnešní doby, příčiny jednání úředních osob, vývojové tendence u korupce jako součást organizovaného zločinu a korupce „obecné“ a případné návrhy, které povedou k eliminaci rizik.

K cíli bych chtěla dojít na základě analýzy vývoje a posouzení současného stavu a rozsahu korupce ve spojitosti s organizovanou skupinou a na základě konzultací s odborníkem, který se touto problematikou zabývá, neboť nelze pochybovat o tom, že jeho poznatky a zkušenosti jsou cenným zdrojem informací.

Metodika v teoretické části vychází ze soustředění potřebné literatury, z nastudování dané problematiky a z analýzy právních norem. Empirická část práce vychází ze sběru dat a informací o vztahu organizovaného zločinu a korupce, potažmo pojistného podvodu, následuje statistické vyhodnocení získaných dat pomocí grafického znázornění zobrazeného v přílohách této práce. K realizaci výzkumného šetření byl zvolen rozhovor se zaměstnancem ČP. Nedílnou součástí je zjištění ekonomických a jiných škodlivých důsledků korupce ve spojitosti s organizovaným zločinem a posouzení závažnosti dopadu tohoto fenoménu. V praktické části budou rovněž zpracovány tři kazuistiky ve vztahu korupčního jednání a organizovaného zločinu. Konkrétní případy byly do diplomové práce zařazeny z důvodu poukázání na závažnost tohoto protiprávního jednání a také kvůli jejímu zpeřtění. Závěrem je interpretace výsledků a jejich hodnocení.

Při zpracovávání diplomové práce využiji znalosti a zkušenosti, které jsem získala na základě působení v ČP.

3 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

V následujících podkapitolách bude vymezen organizovaný zločin a korupce. Jedná se o dva pojmy, které k sobě neodmyslitelně patří.

3.1 Vymezení organizovaného zločinu

Od nepaměti lidé spolupracují v nejrůznějších skupinách, aby získali prostředky nutné k životu. Spolupráce s ostatními v rámci určité dělby práce je přirozená a nejjednodušší cesta, jak takového cíle dosáhnout. Stejně pohnutky se objevují i u organizovaného zločinu. Organizovaný zločin lze charakterizovat jako skupinovou trestnou činnost, kterou páchá organizovaná zločinecká skupina či organizace. Pro tyto skupiny je typické soustavné páchání různého řetězce trestné činnosti. Subjektem jsou zločinecké skupiny nebo organizace. Hlavním cílem je dosažení co největších nelegálních zisků při co nejmenším riziku. Mezi základní znaky, které by měly být vždy naplněny, patří:

- nepřetržitá kooperace více osob, z nichž každá má pevně vymezené specifické úkoly,
- páchání závažné trestné činnosti se záměrem získat užitek nebo moc,
- vysoká profesionalita (tj. důkladná příprava akcí, konspirace, disciplína, stabilita atd.).

Existuje několik způsobů, kterými organizovaný zločin dosahuje svých cílů. Autoři publikace **Organizovaný zločin v České republice III**, citují několik autorů, mezi nimi je např. **Michael Maltz** (1976), který zmiňuje šest způsobů jednání, jakými organizovaný zločin dosahuje svých cílů:

- násilím,
- krádeží,
- korupcí,
- ekonomickým donucením,

- podvodem či oklamáním,
- spoluúčastí obětí (zákazníků, sázkařů, hráčů, dlužníků atd.).

Proniknout do hlubin organizovaného zločinu je obtížné, neboť jeho prostředí je zahaleno mlhou konspirace. Vymezení organizovaného zločinu má význam pro orgány činné v trestním řízení, zejména pro objasňování a stíhání tohoto jevu. Organizovaný zločin podléhá vysokému riziku jeho odhalení a trestu, na druhé straně dosahuje vyšších zisků.¹

Organizovaná zločinecká skupina patří mezi trestné činy vymezené v § 361 zákona č. 400/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Je zde uvedeno, že kdo organizovanou zločineckou skupinu založí, kdo se účastní její činnosti či takovou skupinu podporuje, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let nebo propadnutím majetku.

Organizovaný zločin se projevuje několika způsoby. Organizovaná skupina má svojí zločineckou základnu, která je organizačně strukturovaná s vysokým stupněm hierarchických vazeb. Svými aktivitami pronikají do společenských, ekonomických a politických sfér. V současnosti se na našem území lze setkat s několika podobami organizovaného zločinu. Spadají sem organizované krádeže automobilů, bankovní podvody, prostituce a obchod s lidmi, aktivity s drogami a v neposlední řadě praní špinavých peněz, vydírání, daňové podvody, padělání, korupce apod.² V diplomové práci bude převládat organizovaný zločin ve spojitosti s korupcí a dalšími formami trestné činnosti, především pojistného podvodu.

Vztah organizovaného zločinu a pojistných podvodů

Podvod je jedním z typů trestného činu, který spadá do majetkové kriminality. Jedná se o nejčastější trestný čin páchaný vůči pojišťovnám. Jeho skutková podstata je začleněna v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně pod Hlavou V. trestné činy proti majetku, přesněji v § 210. Pod pojistným podvodem si lze představit takové jednání, kterého se dopouštějí jak fyzické tak i právnické osoby s cílem

¹ CEJP, M., *Organizovaný zločin v České republice III.*, s. 13-21

² POLICIE ČR. *Co je organizovaný zločin*. [online]. [cit. 30. 5. 2014]. Dostupný z www: <<http://www.policie.cz/clanek/co-je-organizovany-zlocin.aspx>>

získat prospěch nebo obohacení na úkor pojišťovny. Pojistného podvodu se dopustí ten, který v souvislosti s uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy či s likvidací pojistné události nebo při uplatnění práva na plnění z pojištění uvede nepravdivé či zkreslené údaje anebo podstatné údaje zamlčí.

Příkladem takového podvodného jednání je např.:

- zamlčování podstatných údajů,
- úmyslné uvádění nepravdivých nebo zkreslených údajů (tj. věk, zdravotní stav, velikost rizika atd.),
- úmyslné nadhodnocení náhodně vzniklé škody,
- úmyslné způsobení škody (např. autonehoda), která je předkládána jako náhodná událost krytá pojištěním,
- různé kombinace uvedených jednání apod.

Za toto jednání může být udělen trest odnětí svobody se základní sazbou 2 roky (maximální sazba je 10 let), zákaz činnosti nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Trestní sazba se zvyšuje podle rozsahu způsobené škody, nebo podle toho zda je pachatelem tohoto trestného činu člen organizované skupiny nebo pokud se jednalo o úmysl umožnit či usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady, teroristického útoku nebo teroru.³

Pachatelem pojistného podvodu může být kdokoliv. Může se jednat o interní či externí pachatele. V případě **interních pachatelů** pojistné podvody páchají nejčastěji zprostředkovatelé, makléři či likvidátoři. Dle průzkumů KPMG⁴ je takovým pachatelem muž, kterému je něco mezi 36 a 55 lety, obvykle je ve firmě zaměstnán více jak 5 let, pracuje nejčastěji ve finančním oddělení a ze 60 % je členem vedení. Často bývá odhalen po 3,5 i více letech a to po udání. Ani ženy nejsou úplně bez viny, ale jdou na to rafinovaněji. Z 85 % jsou totiž ženy spolupachatelkami pojistných podvodů.⁵ Druhou

³ ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN. *Pojistný podvod*. [online]. [cit. 27. 9. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.cap.cz/vse-o-pojisteni/pojisteni-v-praxi/pojistny-podvod>](http://www.cap.cz/vse-o-pojisteni/pojisteni-v-praxi/pojistny-podvod)

⁴ Je celosvětová síť poradenských společností poskytujících služby v oblasti auditu, daní a poradenství. KPMG je zkratka jmen původních společníků zakládajících firem.

⁵ OPOJISTENI.CZ. *Podvodníkem ve vlastní pojišťovně*. [online]. [cit. 22. 2. 2015]. Dostupný z [www: <http://www.opojisteni.cz>](http://www.opojisteni.cz)

skupinu jsou tzv. **externí pachatelé**, kteří tvoří největší část pachatelů pojistných podvodů. Pachateli jsou v tomto případě klienti pojišťoven. Doc. JUDr. Jan Chmelík, Ph.D. v roce 2006 uvedl, že pachatelem pojistných podvodů, zejména směřující do oblasti pojištění motorových vozidel, je obvykle člověk ve věku 20-30 let bez středoškolského vzdělání.⁶ Vzhledem k odstupe 7 let, lze v současnosti počítat se zvyšováním a prohlubováním kvalifikace. Z tohoto důvodu můžeme nyní počítat se středoškolským vzděláním jako s nejvyšším dosaženým vzděláním pachatelů pojistných podvodů.

Podvod spadá do kategorie operačních rizik. Typem pojistného podvodu může být pojistný podvod páchaný **jednotlivcem** nebo **organizovanou skupinou**. Do první skupiny spadá navyšování vzniklé škody nebo falšování dokladů o opravě, pozměňování údajů takovým způsobem, aby škodní událost byla kryta pojištěním či zamlčování údajů o zdravotním stavu s cílem vyplacení pojistného plnění atd. U takovýchto podvodů ke škodě dochází nahodile a pachatel se ji snaží využít ve svůj prospěch.

Organizované podvody se vyznačují pácháním dopravních nehod, fingováním dopravních nehod za účelem „legalizace“ předchozího poškození, fingováním odcizení vozidel, fingováním úrazů ve spolupráci s lékaři či podvody ve spolupráci klient-zprostředkovatel-likvidátor-policista-autoservis apod. V tomto případě jsou podvody již předem připravené a pojištění bývá často uzavíráno již s úmyslem pojistný podvod spáchat. Organizované podvody nepatří svým rozsahem mezi významné z hlediska počtu případů, ale z hlediska finančních dopadů. Proto jsou nejvíce nebezpečné pro pojišťovny, jelikož jsou dobře organizované a připravují značně nákladné pojistné podvody.

Mezi nejčastější typy podvodů ve finančních institucích patří pojistný podvod, zpronevěra, korupce a podplácení, počítačová kriminalita.

<<http://m.opojisteni.cz/rizika/podvodnikem-ve-vlastni-pojistovne/>>
⁶ CHMELÍK, J., *Charakteristika pojistných podvodů*. [online]. 2006. [cit. 17. 3. 2015].
Dostupný z: <<http://www.sinz.cz/archiv/docs/si-2006-03-152-157.pdf>>

Vztah organizovaného zločinu a korupce

Korupce je důležitým prostředkem organizovaného zločinu. Jeho pachatelé používají korupci jako nástroj, prostřednictvím něhož získávají potřebné informace, vytváří sítě kontaktů či si zajišťují beztrestnost. Na vztah korupce a organizovaného zločinu byl využit výzkum **PhDr. Martina Cejpa, Csc.**, jež byl součástí **Střednědobého plánu výzkumné činnosti Institutu pro kriminologii a sociální prevenci na léta 2008-2010**, schváleného ministrem spravedlnosti. Předmětem studie byl výzkum a analýza závažných forem trestné činnosti. Graf 1 – Míra rozšíření korupce související s organizovaným zločinem v letech 1993–2009 uvedený v Příloze č. 2 – Organizovaný zločin ve vztahu ke korupci, shrnuje míru rozšíření korupce v organizovaném zločinu v období let 1993-2009. Organizovaný zločin ve větší míře v sobě nepohlcoval korupci v letech 1996, 2002 a v roce 2006, která se pohybovala pod úrovní 50 %. Naopak k největší míře tohoto vztahu došlo v roce 2000 a v roce 2005. Od roku 2007 má korupce již vzestupnou tendenci a pohybuje se kolem 80 % a výše.⁷

V Příloze č. 3 – Nejrozšířenější aktivity organizovaného zločinu, Tabulka 1 – Porovnání odhadu budoucího pořadí nejrozšířenějších aktivit organizovaného zločinu s odhadem skutečného (taktéž odhadovaného) pořadí, je uvedený přehled pořadí nejčastějších aktivit organizovaného zločinu ve skutečnosti za rok 2009 a odhadem pořadí na rok 2015. V roce 2009 byly nejrozšířenější formou činnosti organizovaného zločinu na území ČR krádeže automobilů. Korupce se umístila na třetím místě, společně s praním špinavých peněz, daňovými, úvěrovými, pojišťovacími a směnečnými podvody. Větší význam tedy získaly aktivity ekonomického charakteru. **V roce 2015 se předpokládá, že korupce bude nejčastější činností organizovaného zločinu.**⁸

Na základě výše zmíněného, základ trestných činů organizovaného zločinu lze spatřovat v korupčním jednání, proto je této problematice věnována větší pozornost v následujících kapitolách.

⁷ CEJP, M., *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*, s. 42

⁸ Tamtéž, s. 75

3.2 Vymezení pojmu korupce

Korupce je fenomén, který se objevuje ve všech historických obdobích. Zasahuje do různých oblastí lidské činnosti a vystupuje v mnoha podobách. Každý stát má svoji definici pojmu korupce. Nejčastěji se odkazuje na uplácení úředníků. Tímto aktem porušují pravidla, která jsou povinni dodržovat. Korupce je společensky nepřijatelné porušení etiky. U korupčního jednání jde o zneužití úřední autority a porušení důvěry veřejnosti.⁹

Formy, kterými se korupce projevuje, jsou natolik odlišné, že nalezení způsobu, jak proti tomuto jevu bojovat, není snadné. V tomto ohledu se jedná o dlouhodobý a permanentní úkol. Jako ideální stav lze stanovit úplné vymizení korupce, k jehož dosažení směřuje naše úsilí. Je však potřeba mít neustále na paměti, že lidé od jakživa toužili po různých formách výhod nejen pro sebe, své rodiny, firmu atd. S tím souvisí složitost předvídání, jakými postupy se budou chtít lidé těchto výhod dobrat.

Vzhledem k rozmanitosti a rozšířenosti tohoto jevu je nutné jej nejdříve zanést do legislativy. To znamená vymezit, co je považováno za přípustné chování a co už je za hranicí korupčního jednání, tedy v rozporu se stanovenými pravidly. Je-li vymezeno korupční jednání, mohou být hledány nástroje a prostředky, které korupci budou zabraňovat.¹⁰

Definice korupce

V současnosti je korupce charakterizovaná v různých zdrojích více či méně odlišným způsobem, z čehož plyne, že samotné vymezení pojmu není vůbec snadné. V tomto ohledu by se dalo říci, že neexistuje jediná definice tohoto pojmu, která by byla všeobecně přijímána ve všech zemích světa. Latinský původ slova vychází ze základu **rumpere**, neboli zlomit, rozlomit, přetřhnout. Latinský výraz **corruptus** znamená následek určitého nekalého jednání, které lze přeložit výrazy jako: znečištěný, zkažený, mravně zvrácený, zvrhlý, podplacený.

⁹ KARKLINS, R. *The System Made Me Do It: Corruption in Post-Communist Societies*. M. E. Sharp, Inc: New York, England, 2005, s. 4

¹⁰ DANČÁK, B., HLOUŠEK, V., ŠIMÍČEK, V. *Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii*, s. 9

Korupce je většinou vztah mezi dvěma stranami – stranou, která „dává“ a stranou, která „bere“. Resp. jedna strana žádá odměnu, za poskytnutí neoprávněného prospěchu či výhody druhé straně, která odměnu nabízí. Jinými slovy, pro získání nějaké přednosti se nenásilnými prostředky působí na určitou osobu, která poté jedná proti dobrým mravům nebo proti svým úředním povinnostem. Tato korupční transakce obvykle probíhá utajeně, tzn., že jí lze jen velmi těžko zdokumentovat a následně prokázat. Takovéto korupční jednání je odklonem od dodržování právních norem a morálních zásad.

Mezi prostředky, kterými se působí na daný subjekt pro získání nějaké výhody, nemusí být jen peněžní podoba, jako hmotné prostředky, ale i výhody mocenské. Taktéž se může jednat o věcný dar, či jinou nemajetkovou povahu, tj. určitou protislužbu.¹¹

Korupce je nekalé jednání, které je trestné. Tohoto jednání se dopouští všichni aktéři, ať ti, co „dávají“ nebo ti, co „přijímají“. Tento pojem jako takový ale není vymezen v českém právním řádu. Není definována ani stejnojmenná skutková podstata v trestním právu. Přesto lze korupční jednání postihovat dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Jde především o trestné činy uvedené v hlavě desáté zvláštní části trestního zákoníku nazvané „**Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných**“.¹²

Definice pojmu korupce se liší podle toho, kdo ji definuje. Nejrozšířenější definicí mezi společenskými vědci je definice od amerického autora **J. S. Nye**, který charakterizuje korupci jako „...*chování, které se z důvodů dosahování soukromých, osobních, rodinných, úzce skupinových finančních anebo statkových zisků odchyluje od formálních povinností vyplývajících z veřejné role anebo přestupuje normy proti výkonu určitého typu soukromého vlivu.*“¹³ Korupce je zde vnímána jako **deviantní chování**. Podstatou je zneužívání pravomocí osobami ve veřejných funkcích. Kritériem je porušení společenských norem.

Jiná je definice **C. J. Friedricha**, který korupci vymezuje pomocí public interest definice, kdy lze o korupci hovořit „*když držitel pravomocí, který je pověřený dělat určité věci, resp. je odpovědný za fungování nějakého úřadu, je nelegálně stimulován peněžními nebo jinými prostředky k činnosti, která zvýhodňuje poskytovatele odměny a poškozuje veřejnost a její*

¹¹ CHMELÍK, J. a kol., *Pozornost, úplatek a korupce*, s. 11

¹² CHMELÍK, J. a kol., *Pozornost, úplatek a korupce*, s. 8

¹³ CHMELÍK, J. a kol., *Pozornost, úplatek a korupce*, s. 12

zájmy.¹⁴ Takovéto pojetí korupce je zde chápáno jako **patologické chování**. Zásadním ukazatelem korupčního jednání je porušení veřejného zájmu. V tomto případě by se mělo o korupci jednat vždy, když držitel pravomocí preferuje soukromé zájmy a tím poškozují zájem veřejnosti, tj. společnosti.

Další definici vyjadřuje **Konvence Organizace spojených národů (OSN)** o postupu proti korupci, ve které se za korupční jednání považuje: „...*nabídka, slib nebo předání jakékoli výhody v něčí prospěch jako nepřiměřené pohnutky pro výkon povinností a vyjednávání, požadavek, přijetí jakékoliv takové výhody jako nepřiměřené pohnutky pro výkon nebo nevykonání povinností*.“¹⁵ Později OSN tuto definici modifikovala na „*úplatkářství nebo jiné chování ve vztahu k osobám, jimž byla svěřena odpovědnost, které porušuje jejich povinnosti vyplývající z jejich postavení a směřuje k získání nepatřičných výhod jakéhokoli druhu pro ně samé nebo pro jiné*.“¹⁶ Kritériem pro identifikaci korupčního jednání je překročení pravomocí osob, a to za účelem soukromého obohacení. Z tohoto velkého množství definic se může zdát, že korupce se objevuje jen ve veřejné správě, ale tato poslední definice poukazuje na to, že se vyskytuje v obou sférách, tj. jak v soukromé tak i veřejné.¹⁷

Obecně lze říci, že přesně a výstižně vydefinovat korupci tak, aby byla charakterizována všechna korupční jednání, není možné a zřejmě ani účelné. Stalo se tradicí, že všechny nové společenské fenomény jsou definovány spíše dle oborů, tj. z hlediska profesí.

Můžeme sledovat patrný odklon od snahy hledat co nejjobecnější definici. I přes toto konstatování se však nabízí jedna obecně platná definice korupce, která vychází z několika základních atributů korupčního jednání, platných pro všechny typy (druhy) korupce:

1. vztah dvou subjektů (toho, kdo úplatek poskytuje-nabízí a toho, kdo jej přijímá),
2. jde o směnný vztah, přinášející oběma stranám výhodu,
3. souvislost s obstaráváním věcí obecného nebo institucionálního zájmu,
4. korumpovaným je subjekt disponující určitým postavením či pravomocí,

¹⁴ CHMELÍK, J. a kol., *Pozornost, úplatek a korupce*, s. 13

¹⁵ CHMELÍK, J. a kol., *Pozornost, úplatek a korupce*, s. 15

¹⁶ Tamtéž, s. 19

¹⁷ CHMELÍK, J. a kol., *Pozornost, úplatek a korupce*, s. 19

5. jde o jednání proti dobrým mravům.

Na základě uvedených atributů korupčního jednání, lze korupci v obecné rovině definovat takto: „*Korupce je neformální vztah dvou subjektů jednajících v rozporu s dobrými mravy spočívající v nabídce, příslibu, realizování výhody v něčí prospěch nebo akceptování takového požadavku za vyžádanou, nabídnutou nebo slíbenou odměnu.*“¹⁸

3.2.1 Příbuzné pojmy

Na tomto místě je nutné zmínit určité jevy, které nevnímáme jako korupci, ale přesto s ní hodně souvisí. Jde o střet zájmů, klientelismus a lobbing.

Střet zájmů

O střet zájmů jde tehdy, pokud je rozhodováno způsobem, který se dostává do rozporu s veřejnými zájmy, které by měly být hájeny. Korupce a střet zájmů není totéž. Zatímco korupce a korupční jednání je nekalé a trestné, střet zájmů nemusí být ještě nečestným či protiprávním jednáním.¹⁹ Ke korupci nedojde, pokud některá úřední osoba, která participuje na rozhodování, na němž má soukromý zájem, jedná čestně dle zákona. Naopak o korupční jednání by šlo v případě, kdy úředník přijme úplatek, aby rozhodl určitým způsobem, kterým by ale stejně rozhodl, aniž by došlo ke střetu zájmů.²⁰

Původní zákon č. 238/1992, o některých opatřeních souvisejících s ochranou veřejného zájmu a neslučitelnosti některých funkcí (zákon o střetu zájmů), obsahoval definici tohoto pojmu: „*Střetem veřejného zájmu se zájmem osobním se rozumí takové jednání, popřípadě opomenutí veřejného funkcionáře, které ohrožuje důvěru v jeho nestrannost nebo při němž veřejný funkcionář zneužívá svého postavení k získání neoprávněného prospěchu pro sebe nebo jinou fyzickou či právnickou osobu.*“ Tento zákon byl nahrazen současným zákonem č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů, kde žádnou tuto definici

¹⁸ Tamtéž, s. 20

¹⁹ CHMELÍK, J. a kol., *Pozornost, úplatek a korupce*, s. 12

²⁰ BUŠINA F., *Střet zájmů ve veřejné správě*. [online]. 2010. [cit. 1. 2. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.filipbusina.cz/dokumenty/clanky/stret-zajmu-ve-verejne-sprave.pdf>](http://www.filipbusina.cz/dokumenty/clanky/stret-zajmu-ve-verejne-sprave.pdf)

nenalezneme. Jedná se o velký nedostatek, neboť pro úředníky by měl být tento zákon jakýmsi návodem pro rozhodování.²¹

Aktuální zákon o střetu zájmů zavedl tzv. „centrální registr zákona o střetu zájmů.“ Podle kterého musí veřejný funkcionář podávat oznámení o majetku, který nabude v průběhu své funkce a dále oznámení o darech, příjmech či závazcích.

Střet zájmů je zakotven i v Etickém kodexu úředníků a zaměstnanců veřejné správy v článku 6, kde je uvedeno, že úředník by měl předcházet soukromému střetu zájmů, se zájmem úředníka ve veřejné správě.

Příkladem takového střetu zájmů může být případ, kdy bývalý ministr dopravy byl jedním ze společníků jedné stavební obchodní firmy. Po nástupu do funkce ministra v této firmě ukončil svou činnost. Ale během jeho působení ve vládě stavební firma získávala mnohem více zakázek než dříve.²²

Lobbing

Pojem pochází z konce 19. století, kdy zájmové skupiny v americkém Kongresu naléhaly na kongresmany, aby hlasovali určitým způsobem. „Lobbingem“ se označuje cílové působení jednotlivce či zájmových skupin, s úmyslem dosáhnout výsledku ze strany vlády. Lobbista se snaží prosadit individualistické či společenské zájmy. Cílovými skupinami pro lobbování jsou úředníci, instituce, zastupitelé nebo poslanci. Prosazování zájmů je součástí demokratického procesu.

Současná společnost i tady často zaměňuje významy slov korupce a lobbing. Proto je na lobbování často nahlíženo jako na něco nebezpečného. Ale lobbing není synonymem pro korupci. Z tohoto důvodu je nutné rozlišit hranici, kdy se jedná o lobbing a kdy jde již o korupci. Činnost není korupcí, pokud se jedná o poskytování informací. Teprve tehdy, pokud by byl tento zájem spojen s nějakou materiální či nemateriální výhodou pro druhou stranu, jednalo by se již o korupci.

²¹ BEZ KORUPCE. *Střet zájmů*. [online]. 2010. [cit. 1. 2. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.bezkorupce.cz/nase-temata/stret-zajmu/>](http://www.bezkorupce.cz/nase-temata/stret-zajmu/)

²² EKOLOGICKÝ PRÁVNÍ SERVIS. *Co znamenají pojmy korupce, klientelismus a střet zájmů?* [online]. 2013. [cit. 1. 2. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.eps.cz/poradna/kategorie/korupce-jednani-uredniku/rada/klientelisticky-nebo-pravni-stat-korupce-klientelism>](http://www.eps.cz/poradna/kategorie/korupce-jednani-uredniku/rada/klientelisticky-nebo-pravni-stat-korupce-klientelism)

Z výše uvedených důvodů by nejvhodnější definice lobbingu měla obsahovat vymezení:

- lobbingu vůči korupci,
- lobbingu jako zdroje informací,
- účastníků lobbingu,
- cílů lobbingu.

Zmíněným bodům nejlépe odpovídá definice **Luigiho Graziana**, který tento pojem vysvětluje následujícím způsobem: „*Lobbing je specializovaná a odborná reprezentace prostřednictvím široké škály prostředků, které v zásadě vylučují korupční výměnu služeb; ve své povaze velmi odlišná od obecné nesespecializované reprezentace, kterou zajišťují volení zástupci. Jako reprezentant partikulárních zájmů lobbista dodává informace a technicko-odborné expertízy, které mohou být užitečné a někdy rozhodující při definování legislativní a správní regulace.*“²³

Lobbistu využije ten, kdo potřebuje informace protlačit do patřičných míst. Lobbista zastupuje své klienty, kteří sice dobře provádí svou profesi, ale neorientují se v legislativním či exekutivním procesu.²⁴

Na úrovni ČR, ani na úrovni evropské zatím neexistuje konkrétní vymezení pravidel pro regulaci lobbingu.

Ukázkou úspěšného lobbingu je prosazení registrovaného partnerství v ČR jako legislativní změna v oblasti lidských práv a práv menšin. K uzákonění registrovaného partnerství stejného pohlaví došlo v březnu roku 2006.²⁵

²³ DANČÁK, B., HLOUŠEK, V., ŠIMÍČEK, V. *Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii*, s. 87-91

²⁴ DANČÁK, B., HLOUŠEK, V., ŠIMÍČEK, V. *Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii*, s. 98

²⁵ PORADNA PRO OBČANSTVÍ, OBČANSKÁ A LIDSKÁ PRÁVA. *Registrované partnerství – příklad úspěšného lobbingu*. [online]. 2009. [cit. 4. 2. 2014]. Dostupný z www: <<http://lgbt.poradna-prava.cz/clanky-zpravy-a-diplomove-prace/registrovane-partnerstvi-286.html>>

Klientelismus

Základem je vztah mezi patronem a klientem. Kdy klient je závislý na svém patronovi, který ho obdarovává dary. Na oplátku klienti jsou povinni vykazovat svému patronovi úctu a oddanost. Z toho vyplývá, že jde o vztah nerovný.²⁶

Moderní klientelismus lze chápat jako vztah mezi úředníky a zájemci o státní zakázky. Prospěch z tohoto vztahu mají obě strany. Charakteristickým znakem je osobní vztah. Jedná se o zvýhodňování na základě přátelských vztahů na rozdíl od zásluh. Vztah není založen na neosobním dodržování zásad, ale je vystřídán pravidly známostí a protekcí. Tento jev bývá hodně spojován s politickými stranami.²⁷

Příkladem formy klientelismu mohou být případy, kdy soukromé firmy zvaly poslance a senátory na neznámější filmový festival v Karlových Varech a hradily za ně veškeré jejich náklady.²⁸

3.3 Formy a typologie korupce

Existují různé formy a typy korupčního jednání, které se od sebe liší především společenskou nebezpečností.

3.3.1 Formy korupce

Korupční jednání může mít nejrůznější formu, a to od samotného úplatku až po dobře propracované postupy. V tomto ohledu je korupci velmi složité prokázat. Je nezbytné mít na paměti, že jednotlivé korupční formy jsou navzájem provázány a podporují se.

²⁶ CHMELÍK, J. a kol., *Pozornost, úplatek a korupce*, s. 17

²⁷ TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě*. [online]. 2008. [cit. 4. 2. 2014]. Dostupný z www:

<http://www.transparency.cz/doc/vzdelavani_skripta2008_1.pdf>

²⁸ DANČÁK, B., HLOUŠEK, V., ŠIMÍČEK, V. *Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii*, s. 54

Mezi základní formy korupce lze zařadit:

- nezákonné zahraniční transakce,
- zpronevěra,
- zneužití moci,
- daňové podvody, daňové úniky a nepřiměřené obohacování,
- uplácení a podplácení, vymáhání nezákonných odvodů,
- falšování a manipulace voleb,
- zneužití vnitřních a důvěrných informací,
- přijetí nepatřičného daru, úplatku,
- nepotismus, klientelismus,
- zneužití razítek, úředních budov atd.

Nejrozšířenější formou korupce je uplácení. Většina společnosti korupci vnímá jako úplatkářství, tj. pojmy chápou ve stejném smyslu. Není se čemu divit, protože zadáme-li pojem korupce do slovníku cizích slov, je nám vygenerováno úplatkářství či podplácení. Při hlubší analýze obou pojmů lze vidět diference v rozsahu a formy poskytnutí úplatku.²⁹ Více viz kapitola 3.7.1.

3.3.2 Typologie korupce

Pokud jde o klasifikaci korupce, není literatura v tomto směru celistvá a navrhuje několik možných kritérií. Tento fenomén lze rozdělit do několika hledisek, mezi které např. patří členění:

- dle intenzity páčání, resp. rozsahu a závažnosti,
- dle oblastí, do které korupce působí.

²⁹ CHMELÍK, J. a kol., *Pozornost, úplatek a korupce*, s. 35-36.

Kritérium intenzity páchání

Z tohoto hlediska korupci dělíme na malou (tzv. bagelitní) a korupci velkou (tj. závažnou, organizovanou apod.).

Malá korupce je logicky opakem korupce velké. Lze jí charakterizovat jako tzv. byrokratickou korupci, kdy jde většinou o korupční jednání nižších úředníků či dopravních policistů. Bývá proto spojována s každodenním životem lidí. Úplatky, které se zde vyskytují, jsou menší v porovnání s korupcí velkou. V některých zemích mohou být tyto korupční praktiky považovány za běžné, dokonce mohou být pokládány za nezbytnou součást kultury. Tento typ korupce bývá spojován s případy jako např. podplácení úředníků, špatná organizace, tj. nejasné vymezení vztahů podřízenosti a nadřízenosti, či zneužívání pravomocí, které plynou z kontrolní činnosti veřejné správy apod.

Velká korupce bývá spojována v souvislosti s korupčním jednáním politických představitelů. V tomto případě úplatky dosahují velkých rozměrů a velmi těžko se dokazují. Citelného prospěchu z této korupce dosahují obě strany, jak ten co úplatek nabízí tzv. korumpující, tak i ten, který jej přijímá tzv. korumpovaný. Tato korupce se nejčastěji objevuje v podobách jako je např. zpronevěra veřejných zdrojů, soukromý prospěch z privatizace, zneužívání veřejné moci při udělování veřejných zakázek apod.³⁰

Kritérium oblastí, do kterých korupce působí

V tomto ohledu **Jan Chmelík** v jedné ze svých publikací rozlišuje korupci individuální, korupci zasahující do politiky, veřejného sektoru, soukromého sektoru, státní správy kupříkladu na úseku zdravotnictví, vzdělávání a školství apod. Autor uvádí konkrétní příklady korupčního jednání ve zmíněných oblastech.

V oblasti **veřejné správy** jde nejčastěji o zneužívání pravomocí a postavení úředníků, zejména o zneužívání veřejných funkcí. Tato forma korupce v sobě skrývá např. tyto způsoby projevu:

- poskytování provizí a úplatků,

³⁰ DANČÁK, B., HLOUŠEK, V., ŠIMÍČEK, V., *Korupce: Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*, s. 13-19

- podvodné jednání,
- získávání neúměrných výhod, které souvisí s výkonem veřejných funkcí,
- neoprávněné nabývání movitého a nemovitého majetku,
- zneužívání informací, které jsou důležité při obchodování, a úřední osoba je získala v souvislosti se svou funkcí či pracovním zařazením,
- klientelismus atd.

Korupční praktiky se nevyhýbají ani **samosprávným orgánům**, kdy s velikostí regionu stoupá toto nežádoucí chování. Vysvětlením toho je, že u menších samosprávných celků, kde se občané znají navzájem, mizí anonymita ve všech směrech, které se týkají činností představitelů dané obce. Tento fakt je účinným bojem proti korupci. Opakem toho jsou velké samosprávné celky. V oblasti samosprávy dochází nejčastěji k těmto projevům korupce:

- zneužívání či neoprávněný prodej obecního majetku,
- zneužívání funkce za úplatu,
- přidělování a prodej obecních bytů,
- prodej či pronájem pozemků obce za úplatu,
- vydávání stavebních povolení apod.

Ve státní správě na úseku **zdravotnictví** se hojně jedná o korupční jednání mezi pacientem a lékařem. Příkladem takového jednání jsou úplatky, které jsou spojeny:

- se získáním lepší péče v nemocnici,
- s vykonáním operace,
- s přednostním zařazením do operačního kalendáře.

Další takový vztah může být mezi lékárnou a lékařem. Tento typ nekalých praktik se projevuje tak, že lékaři orientují své pacienty přednostně do určité lékárny. Výsledkem je vyšší obrat příslušné lékárny. Na druhé straně určitá provize ze zisku pro daného lékaře.

Korupční jednání lze shledat i v oblasti **školství**, a to na všech stupních vzdělávací soustavy. Typickými formami tohoto fenoménu jsou taktéž úplatky ve spojitosti:

- s přijetím na střední nebo vysokou školu,
- s lepšími studijními výsledky, zejména při zkouškách,
- s klientelismem při přijímacích zkouškách atd.

3.4 Příčiny a důsledky korupce

Korupční jednání má své příčiny a důsledky. Korupci je možné vysvětlit různými příčinami. Znamé české přísloví „**příležitost dělá zloděje**“ naznačuje, že bez příležitosti by nebylo korupčního chování. Korupce způsobuje řadu závažných problémů, jejichž důsledky mohou být ekonomického nebo neekonomického charakteru.

3.4.1 Příčiny korupce

Obecně by se dalo říci, že základní příčinou fungující korupce je nepřetržitá touha po materiálních statcích, po penězích, po úspěchu či kariéře apod. Jedná se o jakýsi hnací motor, který funguje všude ve světě, ovšem ne ve stejné míře či rozsahu korupčního jednání.³¹

Kolem nás existuje spousta korupčních příležitostí či podnětů. Korupce by se nevyskytovala, kdyby žádné okolnosti vedoucí ke korupčnímu chování neexistovaly. Záleží na tom, jak silně působí tyto podněty na daného člověka. Při korupční příležitosti potenciálně zkorumpovaný zvažuje možné zisky a ztráty. Ne každé korupční chování je spojeno jen s určitým ziskem, ale i s jistými náklady v podobě rizika odhalení, což může vyústit až ke ztrátě zaměstnání, dobré pověsti, skandalizace v médiích apod. Následná kalkulace nákladů na korupční jednání a možných eventuálních zisků se pak odráží v jeho rozhodnutí. Porovnává, co bude výhodnější. Buď podlehne a stane se zkorumpovaným. Nebo se zachová korektně a nabízenému úplatku odolává.³²

³¹ CHMELÍK, J. a kol., *Pozornost, úplatek a korupce*, s. 22

³² FRÍČ, P. a kol., *Korupce na český způsob*, s. 36

3.4.2 Důsledky korupce

Je nutné si uvědomit, že korupce je celosvětový problém. Tento negativní jev se tedy netýká jen dílčích společností. Korupce se projevuje negativními dopady jak na hospodářský, tak i sociální vývoj společnosti. Korupce je v tomto ohledu problémem ekonomickým, kulturním, morálním, právním, sociálním i politickým. Důsledky korupce můžeme rozdělit na dvě skupiny, a to na ekonomické a neekonomické.

Ekonomické důsledky korupce

Dieter Frisch, bývalý generální ředitel rozvoje v Evropské komisi zpozoroval, že: „*Korupce zvyšuje náklady zboží a služeb, zvyšuje zadluženost země (a do budoucna s sebou přináší opakovaně náklady dluhové služby); což vede ke snižování standardů, dostupnosti nekvalitního zboží a osvojování si nevhodné nebo zbytečné technologie, a ústí ve výběr projektů vytvářených více na základě kapitálu (protože je to prospěšnější pro pachatele korupce) než na základě pracovní síly, která by byla užitečnější pro rozvoj.*“³³

Konečný efekt korupce má pro ekonomiku řadu negativních důsledků. V korupčním prostředí se objevuje tendence k rozkvětu nelegální ekonomiky. To ovšem omezuje možnosti státu při výběru daní, snižuje se tím příjmová stránka rozpočtu a tím klesá schopnost státu poskytovat v odpovídající míře příslušné veřejné statky.³⁴

Dle kritéria dopadu na určitou oblast ekonomiky má korupce negativní vliv na celkové investice, na vládní sektor a veřejné výdaje, je příčinou neefektivity a rovněž narušuje funkci trhu, vyvolává zvýšené transakční náklady, nejistotu a riziko, negativně ovlivňuje kapitálové toky ale i zahraniční obchod.

³³ *Source Book 2000 – Confronting Corruption: the Elements of a National Integrity System*. Published by Jeremy Pope and Transparency International, s. 3.

³⁴ ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY SEKCE PRO KOORDINACI BOJE S KORUPCÍ. *Program na podporu boje s korupcí – Souhrnná zpráva s požadavky na zabezpečení finančního krytí realizace vybraných úkolů ve Strategii vlády v boji s korupcí na období let 2013 a 2014*. [online]. 2013. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2013-2014/2a---Program-na- podporu- boje-s-korupci-ze-dne-6--kvetna-2013.pdf>](http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2013-2014/2a---Program-na- podporu- boje-s-korupci-ze-dne-6--kvetna-2013.pdf)

Negativní vliv na celkové investice

Nepříznivý vliv korupce na investiční činnost firem prokázala již řada studií. Například **Mauro** poukázal na závislost úrovně korupce a podílu investice na HDP. Zjištěné údaje vykazaly, že zvýší-li se korupce o jeden bod na škále 0-10, povede to ke snížení investic zhruba o 1-2,8 %. Korupce tedy redukuje míru investic. Korupční jednání může tak investice činit neproduktivními a zároveň od nich může odrazovat.

Dopad na vládní sektor a veřejné výdaje

Nelze pochybovat o tom, že ti, kteří rozhodují o alokaci zdrojů, disponují lepší příležitostí dosáhnout na nelegální příjmy z velkých investičních projektů. Výsledkem toho je neprůhlednost a špatná kvantifikace ceny a nákladů. V důsledku toho dochází k nárůstu nákladů takovýchto projektů. Rovněž dochází ke zvýšení podílu veřejných výdajů na HDP. Korupce ale neovlivňuje jen výdajovou stránku, ale i tu příjmovou, protože vede ke snížení vládních a daňových příjmů k HDP.

Je příčinou neefektivity a narušuje funkci trhu

Korupční jednání zvyšuje náklady, hlavně z důvodů zpoždění, nejistoty a investice do neproduktivních úplatků. Také ve většině případů kontrakt či licenci nezíská nejefektivnější žadatel. Neefektivnost úplatku je spatřována v tom smyslu, že zvyšuje počáteční náklady. Korupce taktéž odrazuje od inovací, zvyšuje rozdíly mezi firmami a podkopává konkurenci. Také může podněcovat snížení kvality produktů a veřejných projektů.

Vyvolává zvýšené transakční náklady, nejistotu a riziko

„Korupční dohody“ nejsou vymahatelné na rozdíl od legálně uzavřených smluv. Existuje riziko, že úplatek nebude přijat nebo že úředník nesplní dohodnuté podmínky. To vše zvyšuje riziko nejistoty. Subjekt často musí počítat s tzv. transakčními náklady. Neopomenutelnou položkou jsou také náklady na utajení korupčního jednání.

Ovlivňuje kapitálové toky a zahraniční investice

Úroveň korupce působí na toky zahraničního kapitálu. Zvýší-li se úroveň korupce, dojde k poklesu toků kapitálu do země a naopak dojde k odlivu kapitálu. Zvýšení korupce s sebou přináší pokles přímých zahraničních investic, jelikož další podnikání v zemi žádá další náklady.

Další ekonomické důsledky:

- zvýšení cen v administrativě,
- pokles úhrnné částky determinované na veřejné účely a odčerpávání vládních zdrojů,
- upřednostnění projektů, kde se vyskytuje možnost vzít či nabídnout úplatek vůči projektům lidského rozvoje (tj. vzdělání, výzkumu, vývoje atd.),
- zvýšení rozpočtové náročnosti,
- rozšiřování byrokratického aparátu,
- rozhodování na základě peněz a ne na základě lidských potřeb,
- směřování k chudobě atd.

Důsledky korupce jsou mnohem závažnější u organizovaných zločineckých skupin, kde dosahují větších zisků. Jejich činnost je spatřována ve velké připravenosti a koordinaci úkolů každého člena této skupiny. Rovněž se vyznačují vysokou profesionalitou.

Pojistné podvody, jako nejběžnější trestné činy páchané vůči pojišťovnám, způsobují obrovské ekonomické ztráty nejen jim, ale i jejich klientům. Neboť rostoucí náklady spojené s neoprávněným vyplácením pojistných plnění se logicky promítnou i do výše pojistných sazeb. Každá pojišťovna má své oddělení, které se specializuje na jejich odhalování. Vyšetřováním pojistných podvodů se zabývají v první řadě interní specialisté v pojišťovnách, ale i orgány činné v trestním řízení.

Neekonomické důsledky korupce

Mezi neekonomické důsledky korupce lze zařadit preferování nekompetentních úředníků a známostí a formování elit, rozšiřování korupčního vlivu na ostatní členy administrativního aparátu, ovlivňování budoucího demografického vývoje, zdravotnictví a vzdělanosti. Jedná se také o politické důsledky.

Preferování nekompetentních úředníků a známostí a formování elit

Aby nedocházelo k odhalení korupce a snížilo se tím do jisté míry toto riziko, úředníci upřednostňují jednání s lidmi, které znají. To vede k vytváření určitých elit, kde korupční jednání probíhá utajeně a neveřejně. Což může vyústit v koncentraci a posílení klientelismu uvnitř a mezi těmito elitami. V tomto ohledu se jedná o tzv. velkou korupci.

Rozšiřování korupčního vlivu na ostatní členy administrativního aparátu

Šíření korupčního vlivu je běžnější pro tzv. malou korupci, která má tendenci se rychleji šířit. Korupce kolem sebe vytváří korupční klima pomocí silných korupčních vzorů a norem. Tam, kde se vyskytuje silná korupční kultura, dochází k poklesu ochoty cokoli měnit a nevyskytuje se náprava.

Vliv na budoucí demografický vývoj, zdravotnictví a vzdělanost

Na základě provedených studií byla zjištěna příčinná souvislost mezi korupcí a úrovní zdravotnictví. Bylo vyzkoumáno, že zhorší-li se korupce o jeden bod na stupnici 0–10, směřuje to k nárůstu dětské úmrtnosti o 1,1 až 2,7 na 1 000 živě narozených dětí. Obdobná souvislost se vyskytuje i v oblasti vzdělávání.

Politické důsledky

Mezi ekonomickými a politickými dopady a náklady korupce je rozdíl. V prvním případě je v celku nenáročná kvantifikace. Na druhé straně, kvantifikace politických nákladů není snadnou záležitostí a to zejména z toho důvodu, že náklady jsou neurčité a většinou se vztahují na celou společnost. Mezi politické důsledky z krátkodobého hlediska lze

především řadit ztrátu důvěry občanů k vládě a k veřejným institucím. Korupce rovněž ohrožuje systém veřejného řádu (tj. zejména zákony), a může se vyskytnout neochota přijmout nepopulární opatření, která by byla nutná pro další rozvoj. Z hlediska dlouhodobého hrozí ztráta důvěry v politický systém a v právní stát.³⁵

3.5 Faktory ovlivňující korupční jednání

Korupci ovlivňuje řada faktorů, dle **Jana Chmelíka** jde o výši úplatku, normativní systém, fungování administrativy, systém kontroly, systém sankcí, korupční tradice, sociální chaos, kvalitu státní správy, klientelismus, hodnotový žebříček, chudobu, korupční vzory a vliv médií.

Výše úplatku

Obecná teorie vychází z toho, že každý je úplatný. Záleží jen na okolnostech a výši nabízeného úplatku v souvislosti s touhou po hmotném statku či užítku. Jinými slovy, lze předpokládat, že každý člověk se snaží maximalizovat svůj zisk. Z tohoto důvodu lze výši úplatku zařadit na první místo rizikových faktorů směřující ke korupci. Uvažujeme-li, že nabízenému úplatku se stěží odolává, je otázkou, zda vůbec existuje hranice nabízeného úplatku, který nelze odmítnout. Z této úvahy může vyplynout, že v každém z nás je skryt určitý potenciál korupčního jednání. Na položenou otázku nelze tudíž odpovědět, lze jen doufat, že se jedná o pouhou hypotézu, která se nikdy nepotvrdí.

Normativní systém

Tam, kde působí systém norem, který reguluje fungování společnosti včetně činnosti úředníků a zabývá se i řešením korupce, se bude korupčním praktikám dařit méně. To platí jak o psaných normách, tak i o nepsaných, tj. zvyklostech či morálním kodexu.³⁶

Lidé se ve svém chování řídí nejen právem, ale i tzv. právním vědomím. Což můžeme chápat jako existenci práva ve společnosti. Rozumíme tím souhrn právních názorů, pocitů,

³⁵ VYMĚTAL, P. *Náklady a důsledky korupce*. [online]. [cit. 25. 6. 2014]. Dostupný z www: <http://en.vsem.cz/data/data/ces-soubory/konference-seminare/gf_VymetalOstrava.pdf>

³⁶ Příkladem morálního kodexu může být Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy.

vědomostí, které vyjadřují vztahy k platnému právu.³⁷ Člověk je obklopen právem, stejně tak jako je po celý svůj život obklopen právním vědomím. Již od dětství je v člověku pěstováno to, co je dovolené nebo zakázané, to, co je spravedlivé nebo nespravedlivé, což se podílí na formování právního vědomí. Stupeň právního vědomí není určen jen úrovní vzdělanosti, ale také právní kulturou společnosti, ve které právo funguje.

Fungování administrativy

Tam, kde se fungování administrativy zadržává, ve smyslu výskytu přemíry byrokracie, nejasnosti fungování místní správy či státní správy, nebo kde se objevuje neefektivnost a zdlouhavost vyřizování požadavků občanů, lze počítat s počátkem korupce.

Systém kontroly

Nebude-li fungovat důsledný a nezkorumpovaný systém kontroly, který by vytvářel hrozbu pro ty, od nichž lze očekávat, že mají sklony k úplatkům, nebude snadné odhalit korupční jednání. Výsledkem bude, že korupční jednání je v podstatě málo rizikové a může se vyplatit.

Systém sankcí

Smyslem existence a účel trestů musí spočívat v tom, aby se korupce nevyplatila, tj. musí působit morálně a výchovně a zároveň odrazovat ostatní od podobného protiprávního jednání.

Korupční tradice

V ČR se proti korupčním praktikám bojuje. Ale jsou země, kde je korupce považována za normální a přirozený jev a v takovýchto zemích je dokonce tolerována. Ukázkou toho jsou zejména tzv. státy třetího světa³⁸ a státy bývalého východního bloku.

³⁷ KNAPP, V., *Teorie práva*. s. 83

³⁸ Jedná se o státy, které se považují za ekonomicky málo rozvinuté.

Sociální chaos

Objevuje se ve společnostech, které prošly významnými společenskými změnami. Takovýto chaos se objevuje nejen v každodenním životě lidí, ale i ve státní správě a samosprávě a tudíž i v chodu institucí. Příkladem toho můžou být privatizace a restituce.

Kvalita státní správy

Respektování představitelů státní moci a veřejné správy mohou být garancí toho, že samotná státní správa bude silná, kvalifikovaná a výkonná a úředníci budou dobře finančně ohodnoceni.

Klientelismus

Jak již bylo zmíněno, patří mezi příbuzné pojmy korupce. Jde o vyřizování občanských záležitostí tzv. oklikou, tj. mimo pořadí, mimo pracovní dobu, prostřednictvím známých.

Hodnotový žebříček

Tím chápeme společnosti uspořádané hodnoty, které umísťují na první místa. Těmito hodnotami jsou zejména osobní prospěch, osobní statky, bohatství apod.

Chudoba

Za určitých okolností je protikladem kvalitní státní správy. To pokud se např. jedná o nízké platy úředníků pracujících ve státní správě či o sociální nejistotu. Vzhledem k vysokým životním nákladům lidé hledají aktivity, jak vykompenzovat chudobu.

Korupční vzory

V tomto ohledu hraje důležitou roli určité povědomí a zvyklost občanů o tom, že úředníci jsou zkorumpovaní. Čím silnější je toto přesvědčení, tím větší sklony k přijetí úplatku mají ti, o kterých se mluví.

Vliv médií

Masmédia, jako televize, rozhlas, tisk, mohou ovlivnit veřejné mínění. Zároveň jsou schopna eliminovat či rozvířit korupci.³⁹

3.6 Způsoby měření korupce

Nelze pochybovat o tom, že míra korupce, alespoň v té nejnižší míře, existuje všude na světě. Pro její odlišení se používá několik způsobů měření korupce. Získání měřitelných dat týkajících se korupčních aktivit není snadnou záležitostí. Jelikož při korupčním jednání se každý z aktérů snaží o co nejvíce utajovanou transakci. Nicméně k měření lze využít sociologických a ekonomických postupů, které lze rozdělit na kvalitativní a kvantitativní.

Výsledkem měření korupce pomocí sociologických průzkumů formou **kvalitativních metod** může být např. konstatování, že určité procento lidí pokládá zdravotnictví za rozhodně zkorumpované, za spíše zkorumpované, za spíše nekorumpované, za rozhodně nekorumpované, či dotazovaní nemají názor.

Kvantitativními metodami se výsledky průzkumů převádí do podoby indexů, aby je bylo možno mezinárodně či meziročně porovnávat. Tato metoda spočívá v tom, že k určitým škálám možností se přiřazují číselné hodnoty. Následuje vynásobení těchto hodnot příslušnými procenty, kdy dosáhneme výsledného indexu. Jinou variantou použití kvantitativních metod je navržení dotazníku, obsahujícího přímo číselné škály. Což vede ke snadnějšímu převedení do hodnot indexů.

Současně existují i ekonomické postupy, které se používají pro měření tzv. šedé ekonomiky. Pod tímto termínem se skrývají nejčastěji úplatky. Jedná se tedy o neetické jednání, které porušuje morální zásady.⁴⁰

³⁹ CHMELÍK, J. a kol., *Pozornost, úplatek a korupce*, s. 22-24

⁴⁰ TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě*. [online]. 2008. [cit. 4. 2. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.transparency.cz/doc/vzdelavani_skripta2008_1.pdf>](http://www.transparency.cz/doc/vzdelavani_skripta2008_1.pdf)

3.6.1 Míra vnímané korupce

Jedním z možných sociologických měření formou kvantitativních metod, je míra vnímání korupce, tj. hodnocení veřejného mínění občanů. Byl vytvořen tzv. **index vnímání korupce** – tzv. **index CPI**. Jde o zkratku tvořenou z počátečních písmen z anglického Corruption Perception Index. Je nejpoužívanějším indikátorem míry korupce. Toto měření je zaměřeno na korupční jednání úředníků veřejné správy a politiků. Jedná se o průzkum, ve kterém respondenti hodnotí několik hledisek, mezi které patří:

- schopnost potlačování a postihování korupce institucemi vlády,
- zjišťování efektivity v boji proti korupci,
- rozsah korupce v institucích a oblastech veřejné správy,
- míru transparentnosti fungování institucí,
- zneužívání veřejných funkcí a zpronevěra veřejných prostředků.⁴¹

Index CPI, je založen pouze na vnímání korupce z toho důvodu, že jeho účastníci usilují o utajení nelegálního jednání. Takové korupční chování vyjde na povrch prostřednictvím skandálů, vyšetřování či trestních stíhání. Hodnocení absolutní míry korupce na základě empirických údajů je v celku nemožné. Pokusy o takové evaluace týkající se např. počtu trestních stíhání nebo soudních řízení ohledně korupčních kauz nelze jednoznačně považovat za ukazatele míry korupce. Tyto údaje totiž nereflektují skutečnou míru korupce, ale spíše vyzdvihují kvalitu práce žalobců, soudců či médií při odhalování a vyšetřování korupce.⁴²

Zmiňovaný index provádí nevládní nezisková organizace **Transparency International** (TIC). V tomto měření se v letech 1995 až 2011 používalo hodnocení na škále od 0 do 10 bodů, kde 0 znamenala maximální míru korupce a 10 bodů označovala nulovou korupci.⁴³

⁴¹ TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *O Indexu*. [online]. 2014. [cit. 1. 2. 2015]. Dostupný z www: <<http://www.transparency.cz/vysledky-zebricku-zemi-podle-indexu-vnimani-korupce-2014/>>

⁴² TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *CPI 2013 otázky a odpovědi*. [online]. 2013. [cit. 29. 5. 2014]. Dostupný z www: <<http://www.transparency.cz/cpi-2013/>>

⁴³ RADA VLÁDY PRO KOORDINACI BOJE S KORUPCÍ. *Strategie vlády v boji s korupcí na období let 2013 a 2014*. [online]. [cit. 20. 6. 2014]. Dostupný z www: <<http://www.korupce.cz/cz/protikorupcni->

V Příloze č. 4 - Evaluace ČR v letech 1997-2011 dle indexu CPI, z Tabulky a Grafu 2 - Hodnocení ČR podle indexu CPI v letech 1997-2011, lze vyčíst, že v letech 1997 až 2002 došlo ke zhoršení vnímání korupce. Tuto skutečnost lze vysvětlit probíhající privatizací, kterou doprovázelo přesvědčení, že privatizace jde ruku v ruce s korupcí. Jistý zlom v trendu, a tedy v negativním vnímání korupce na začátku 21. století, lze přičíst dvěma okolnostem. Na jedné straně se jednalo o přijetí nového legislativního rámce v souvislosti se vstupem ČR do EU. Na straně druhé šlo o vznik první vládní protikorupční politiky, která existuje od roku 1999. Zhoršení situace v roce 2007 lze vysvětlit nenaplňováním vládní protikorupční strategie.

V roce 2012 nezisková organizace změnila metodologii. Dnes se používá stupnice (tj. bodové hodnocení) v rozmezí 0-100, přičemž 100 je označení pro země, kde se takřka korupce nevyskytuje a 0 značí země s vysokou mírou korupce.⁴⁴ Jistou odlišností je pořadí země. Pořadí vyjadřuje postavení země ve vztahu k jiným zemím. Toto pořadí se může změnit, změní-li se celkový počet zemí zahrnutých do žebříčku.⁴⁵

TIC uveřejnila 3. prosince 2014 **žebříček 175 zemí**, které jsou uspořádány dle míry vnímané korupce ve veřejném sektoru. Z dostupných výsledků lze shledat, že **bodové hodnocení ČR** se oproti loňsku **zlepšilo o 3 body, na 51 bodů**. Celosvětovým výsledkem je posunutí o 4 příčky výše, **na 53. místo**. Mezi 31 evropskými zeměmi⁴⁶ se ČR umístila až na 25. místě. Za **nejméně zkorumpované země** vyšly z hodnocení nejlépe **Dánsko (92 bodů), Nový Zéland (91 bodů), Švédsko, Finsko (89 bodů)**. Z toho vyplývá, čím více bodů daná země získá, tím méně korupce se u ní objevuje. Na druhém konci žebříčku se umístil Súdán (11 bodů), dále Severní Korea a Somálsko (s 8 body).⁴⁷

Otázkou je, proč severské země dosahují nejlepších výsledků v hodnocení tohoto indexu. Skandinávské země výrazným způsobem podporují vědu a výzkum. Zároveň v těchto zemích sídlí několik inovativních společností. Seveřané vnímají korupci velmi negativně.

strategie-vlady/na-leta-2013-2014/strategie- vlady-v-boji-s-korupci-na-obdobi-let-2013-a-2014-104844/>

⁴⁴ RADA VLÁDY PRO KOORDINACI BOJE S KORUPCÍ. *Strategie vlády v boji s korupcí na období let 2013 a 2014*. [online]. [cit. 20. 6. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.korupce.cz/cz/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2013-2014/strategie- vlady-v-boji-s-korupci-na-obdobi-let-2013-a-2014-104844/>](http://www.korupce.cz/cz/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2013-2014/strategie- vlady-v-boji-s-korupci-na-obdobi-let-2013-a-2014-104844/).

⁴⁵ TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *CPI 2013 otázky a odpovědi*. [online]. 2013. [cit. 29. 5. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.transparency.cz/cpi-2013/>](http://www.transparency.cz/cpi-2013/)

⁴⁶ Jde o 28 členských států EU společně s Norskem, Švýcarskem a Islandem.

⁴⁷ TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Index vnímání korupce 2014*. [online]. [cit. 31. 1. 2015]. Dostupný z [www: <http://www.transparency.cz/index-vnimani-korupce-2014-2/>](http://www.transparency.cz/index-vnimani-korupce-2014-2/)

Jejich legislativní opatření snižuje míru nebezpečí korupce. Tendencí je transparentnost a jednoduchost při jednání s veřejnou správou. Jejich malá korupce zlepšuje podnikatelské prostředí, protože firmy mají stejné podmínky. Hlavní roli hraje kvalita, cena a rychlost.⁴⁸

3.7 Právní úprava korupce v ČR

Mezi právní úpravu korupce v ČR řadíme zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

3.7.1 Trestní zákoník

Jak již bylo výše zmíněno, pojem korupce není zanesen do našeho právního řádu. Přesto lze korupci postihovat pomocí trestných činů uvedených v trestním zákoníku.

Základní pojmy

Na tomto místě je důležité objasnit pojmy, s kterými ustanovení o trestných činech úplatkářství pracují.

Úplatek

Zásadním pojmem pro korupční jednání je úplatek. Z hlediska trestního práva je tento termín definován v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, v hlavě X, ustanovení § 334, odst. 1, kde je **úplatek** definován jako: „*neoprávněná výhoda spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění, které se dostává nebo má dostat uplácené osobě nebo s jejím souhlasem jiné osobě, a na kterou není nárok.*“ Úplatkem může být cokoli, ale asi nejčastěji půjde o finanční výhody. Může se ale také jednat o různé formy protislužeb, poskytnutí důležitých informací, výhodných koupí, až po nejzávažnější formy typu poskytování výhodných veřejných zakázek. Z tohoto

⁴⁸ FINANCE.CZ. *Korupce v Česku je vyšší než ve Rwandě Botswaně*. [online]. 2012. [cit. 12. 6. 2014]. Dostupný z www.finance.cz/zpravy/finance/374308-korupce-v-cesku-je-vyssi-nez-ve-rwande-a-botswane/

pohledu lze konstatovat, že úplatkářství je nižší formou korupčního jednání. Odlišuje se zejména mírou intenzity jednání a menším rozsahem poskytovaných nebo nabízených výhod.⁴⁹ V zákoně není určena hranice hodnoty úplatku, od které by bylo poskytnutí úplatku trestné. Trestní zákoník v tom ohledu neposkytuje žádnou toleranci k jakékoliv formě úplatku.⁵⁰ Korupce je oproti úplatku intenzivnější, tj. svým rozsahem a dopadem nebezpečnější a má závažnější následky.

V souvislosti s problematikou korupce a uplácením je problematické **posuzování darů a různých pozorností**. Dary a nejrůznější formy pozorností se staly ve společnosti zcela běžné a lidé je nepovažují za formy úplatku či za korupční jednání. Typickými příklady mohou být bonboniéry zdravotním sestřám při odchodu z nemocnice, předávání květin dětmi na konci školního roku či zanechání „dýška“ číšníkovi v restauraci apod. I takovéto podoby, jako je dar či pozornost, jsou dle obecné definice korupce určitou formou úplatku, mající znaky korupčního jednání. Protože i tímto jednáním je druhá osoba zvýhodňována za službu, kterou poskytuje. Poté bychom ale museli deklarovat, že každý člověk v ČR jedná korupčně. Takovýto výklad úplatkářství či korupce zní velice přísně. Proto je velmi nutné diferencovat jednání, typ daru či pozornosti od úplatkářství či korupce, a to s odkazem na motiv jednajícího, který tím dává najevo výraz díky za chování a kvalitu práce. Intenzity úplatku nedosahuje tedy takové poskytování daru či pozornosti, které nemají významný charakter a rozsah. To znamená, že ten kdo, dar či pozornost poskytuje, nevyžaduje protihodnotu v podobě překročení rámce činnosti toho, komu je dar či pozornost určen.⁵¹

Obstarávání věcí veřejného zájmu

Definici obecného zájmu v zákoně nenajdeme, kvůli obtížnosti této charakteristiky. Toto pojmosloví se vymezuje na základě soudní judikatury. Pojem nelze vymezit jen jako zájem státu. Ale jedná se o oblast, na jejíž fungování má zájem celá společnost, eventuálně sociální skupina.

⁴⁹ CHMELÍK, J. a kol., *Pozornost, úplatek a korupce*, s. 36

⁵⁰ FRÍČ, P. a kol., *Korupce na český způsob*, s. 50

⁵¹ CHMELÍK, J. a kol., *Pozornost, úplatek a korupce*, s. 36-37

Termínem obstarávání věcí veřejného zájmu lze chápat jak činnosti orgánů státní moci, tak i jiné činnosti, které uspokojují potřeby občanů.

Příkladem věcí obecného zájmu je rozhodování soudců, činnost pracovníka stavebního úřadu. Patří sem ale i postup lékaře při léčení, přijetí ke studiu na střední či vysoké škole, dokonce i řádný výkon vojenské služby.⁵²

Úřední osoba

Dalším nezbytným pojmem k vysvětlení je úřední osoba. Pojem je zaveden trestním zákoníkem, kdy v roce 2010 nahradil dřívější používaný termín veřejný činitel. V § 127 je uveden výčet subjektů, které jsou dle trestního zákoníku úřední osobou. Jedná se např. o soudce, státního zástupce, prezidenta ČR, poslance nebo senátora Parlamentu ČR, člena vlády, člena zastupitelstva, příslušníka ozbrojených sil nebo bezpečnostního sboru nebo strážníka obecní policie, soudního exekutora, notáře atd. Úřední osoba, takto definovaná, plní úkoly státu či společnosti, a při těchto činnostech používá svěřené pravomoci.

Skutkové podstaty úplatkářských trestných činů

Jedná se o trestné činy přijetí úplatku dle § 331, podplácení dle § 332, a nepřímého úplatkářství dle § 333.

Trestný čin přijímání úplatku

Přijetí úplatku se dopustí ten, kdo přijme nebo si dá slíbit úplatek ve spojitosti s obstaráváním věci obecnému zájmu.

Co se týká pachatele tohoto trestného činu, musí být naplněna jeho skutková podstata. To se děje v případě, existuje-li příčinný vztah mezi úplatkem a obstaráváním věci obecného zájmu. Není ovšem podstatné, jestli je úplatek přijat před obstaráváním věci obecného zájmu, v jeho průběhu či až po samotném ukončení tohoto obstarávání. Žádnou roli taktéž nehraje, jestli ten, kdo úplatek přijal, jen plnil svoji povinnost.

⁵² FRIČ, P. a kol., *Korupce na český způsob*, s. 48-49

Trestný čin přijetí úplatku může být spáchán třemi způsoby – přijetím úplatku, přijetím slibu o poskytnutí úplatku a vyžadováním úplatku. O přijetí úplatku osobou, která obstarává věc obecného zájmu, jde tehdy, pokud ten, komu je úplatek nabízen, jej opravdu přijme. Trestní zákoník považuje za trestný čin i takové jednání, kdy si dá někdo slíbit úplatek. Při vyžadování úplatku musí jít o aktivní podnět k úplatku. Takovýto podnět nemusí být výslovný, stačí mimický projev, který vybízí druhého k nabídnutí úplatku. K žádosti o úplatek patří i jednání, kterým si dotyčný stěžuje, že ostatní v obdobných případech dostávají úplatky, zatímco on je odbyt lahví koňaku. Z toho vyplývá, že dle zákona není rozhodné, je-li úplatek opravdu poskytnut či nabídnut.

Trestní sazba je dle trestního zákoníku odlišná pro toho, kdo přijme nebo si dá slíbit úplatek a jiná pro toho, kdo o úplatek požádá. Kdo obstarává věci obecného zájmu a v souvislosti s tím přijme nebo si dá slíbit úplatek, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti. Ten, kdo úplatek žádá, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let. Přísnější trest ve smyslu vyšší sazby odnětí svobody je pro úřední osoby. Za nežádoucí chování hrozí těmto osobám trest odnětí svobody na dvě léta až osm let nebo propadnutí majetku.⁵³

Trestný čin podplácení

Tento trestný čin je jakýmsi „zrcadlem“ k trestnému činu přijímání úplatku. Pachatelem trestného činu podplácení je ten, kdo jinému v souvislosti s obstaráváním věci obecného zájmu poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek. Takovýto úplatek nemusí být poskytnut, nabízen či slíben přímo osobě, která obstarává věci obecného zájmu, ale i prostředníkovi. Ani takovéto konání nemusí být jen výslovné, postačí konkludentní. V tomto případě nehraje ani roli, zda osoba, které je úplatek nabízen či slibován, jej přijala nebo ho odmítla. Takovéto jednání je trestáno dle zákona odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem. Je-li tento trestný čin spáchán vůči úřední osobě, trestní sazba je přísnější. Takový pachatel bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až šest let, propadnutím majetku nebo peněžitým trestem.

⁵³ FRIČ, P. a kol., *Korupce na český způsob*, s. 51-54

Trestný čin nepřímé úplatkářství

Nepřímé úplatkářství se týká toho, kdo žádá nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem působit na výkon pravomoci úřední osoby. Z toho plyne, že tímto trestným činem se nepůsobí vlivem na všechny osoby, které obstarávají věci obecného zájmu, ale jen na výkon pravomoci úřední osoby. Kdo takto učiní, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.⁵⁴

3.7.2 Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Jedná se o zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů. Zákon nabyl účinnosti k 1. 1. 2012 a právnickým osobám dává tak novou formu odpovědnosti, a to odpovědnost trestní.

Zákon mimo jiné předjímá v ustanovení § 7 možnost spáchání konkrétního trestného činu právnickou osobou, např. vyhrožování s cílem působit na úřední osobu (tj. § 326 trestního zákoníku), přijetí úplatku (tj. § 331 trestního zákoníku), podplacení (tj. § 332 trestního zákoníku), nepřímé úplatkářství (tj. § 333 trestního zákoníku).

Jedná se o právní normu, která byla přijata na základě požadavku Evropské unie, neboť státy Společenství se shodly na tom, že je třeba, aby národní právní řády obsahovaly možnost postihu i právnických osob u taxativně vyjmenovaných trestných činů (v naší právní úpravě uvedené právě v § 7).

Samotná trestní odpovědnost, charakteristika a znaky jsou uvedeny v § 8 zmiňovaného zákona. Zjednodušeně řečeno, zatímco u fyzické osoby se zkoumá jako povinný znak skutkové podstaty subjektivní stránka – tj. úmysl, u právnické osoby se počítá s tzv. přičitatelností – tj. jednání bylo ku prospěchu společnosti. Právnická osoba se může „vyvinít“ pokud prokáže, že přijala veškerá opatření k zabránění takového jednání, které lze po ní spravedlivě požadovat.

⁵⁴ FRÍČ, P. a kol., *Korupce na český způsob*, s. 57

Důležitá je rovněž skutečnost, že trestný čin může být současně spáchán právnickou i fyzickou osobu. To znamená, že trestní odpovědnost právnické osoby nevyklučuje současně trestní odpovědnost osoby fyzické a naopak.

V § 15 zmiňovaného zákona je uveden taxativní výčet trestů, jimiž je možné právnickou osobu potrestat. Konkrétně se jedná o tyto tresty:

- zrušení právnické osoby,
- propadnutí majetku,
- peněžitý trest,
- propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- zákaz činnosti,
- zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži,
- zákaz přijímání dotací a subvencí,
- uveřejnění rozsudku.

Je možné také za trestné činy spáchané právnickou osobu uložit jako ochranné opatření zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Zavedení zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim klade na právnické osoby větší tlak ve smyslu zavádění příslušných interních kontrolních mechanismů, které by měly předcházet trestné činnosti.

3.8 Etický kodex

Se slovem etika se v současné době setkáváme čím dál tím častěji. Dle MV ČR etika ve veřejné správě řeší aplikace morálních standardů v činnosti veřejné správy. Jedná se o normy, které určují, co je správné a co naopak špatné. Také se zabývá tím, co by lidé měli dělat – nejčastěji formou zákonů, povinností, závazků, čestnosti apod. Nad rámec legislativy tedy vznikají tzv. etické kodexy, které působí v podobě jakýchsi nástrojů institucionalizace etiky.⁵⁵

Vymezení etického kodexu

Existují tzv. morální kodexy, které jsou interními dokumenty určitého orgánu. Etické dokumenty se staly významnými dokumenty jak ve veřejné, tak i v soukromé sféře. Jedná se o soubor konkrétních pravidel, která vymezují standard profesního jednání. Jinými slovy, vymezují, co se dělat smí nebo nesmí. Takovýto kodex bývá přijat formou interní směrnice.

Tvorba etického kodexu

Při tvorbě jakéhokoli etického kodexu si lze položit čtyři základní otázky. První z nich je, je-li etický kodex v určité organizaci potřeba. Odpověď by měla být kladná, protože právní normy jsou spíše univerzální, na rozdíl od etických dokumentů, které jsou více specializované na danou profesi. Další otázkou je, co má etický dokument obsahovat či podporovat. V odpovědi by neměly chybět čtyři základní body, a to poctivost, pravda, úcta a zodpovědnost. Zároveň každý takový dokument vychází z toho, co daná organizace potřebuje vyřešit. Předposlední otázka směřuje k tomu, čemu má etický dokument předcházet či bránit. Odpovědí je neetickému či protiprávnímu jednání. Konkrétně by měl takový dokument předcházet podvodům, manipulacím s lidmi, zaujatému jednání, sebeobohacování, nezdvořilosti atd. Poslední záležitostí je určit cíl „dobrého“ etického dokumentu, který organizace sleduje. Cílem může být prevence či zlepšení stavu.

⁵⁵ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Vzdělávání ve veřejné správě a akreditace vzdělávacích institucí*. Etika ve veřejné správě. [online]. [cit. 12. 6. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.mvcr.cz/clanek/vzdelavani-ve-verejne-sprave-a-akreditace-vzdelavacich-instituci-676573.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>](http://www.mvcr.cz/clanek/vzdelavani-ve-verejne-sprave-a-akreditace-vzdelavacich-instituci-676573.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D)

Funkce etického kodexu

Etický kodex má několik funkcí, které jsou nezbytné pro výkon činnosti samotného úřadu či podniku.

- Kodex může být chápán jako prevence korupce. To znamená, že přispívá k vytváření takového prostředí, které zabraňuje vzniku korupčního chování a střetům zájmů.
- Zároveň může sloužit jako jakési vodítko pro stanovení rizik a jejich eliminaci v dané instituci. Takovým rizikem může být ztráta důvěry a dobrého jména organizace v očích veřejnosti v případě neetického chování, kterým může být nemorální vyhodnocení veřejné soutěže, za které může být úřad potrestán formou pokuty od kontrolního orgánu. Tedy v etickém kodexu by měla být stanovena sankce za případné nemorální jednání.
- Vylepšuje obraz dané organizace. Prokazuje vůli a snahu úřadu nebo firmy jednat v souladu s platnými normami a dobrými mravy.
- Napomáhá vytvářet příznivé pracovní prostředí.
- Zlepšuje výkonnost úřadu nebo firmy.
- Přispívá k dobré a otevřené komunikaci.
- Zabraňuje nadřizovaným, aby po svých podřízených požadovali nesprávné jednání.

Aby takovýto etický kodex plnil všechny svoje funkce, musí být platný pro celou organizaci. Nezbytnou součástí je i skutečnost, že musí platit pro všechny stejně a bez výjimky. V opačném smyslu by pozbyl významu vytváření jednotného etického prostředí.

Od vzniku etických kodexů se setkáváme i s jejich kritikou. Je jim často vytýkána neúčinnost, slabá vymahatelnost, tzv. formalismus, přílišná obecnost či nepřímá souvislost s činností úřadu.⁵⁶

⁵⁶ TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě*. [online]. 2008. [cit. 4. 2. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.transparency.cz/doc/vzdelavani_skripta2008_1.pdf>](http://www.transparency.cz/doc/vzdelavani_skripta2008_1.pdf)

Etických kodexů existuje celá řada. Etické kodexy neexistují tedy jen ve státní správě, ale lze je shledat i ve velkých společnostech či firmách, viz kapitola 3.8.2. Svůj etický kodex mají např. lékaři, právníci, policisté, novináři, ale i další profese. Vlastní etický kodex mají rovněž úředníci a zaměstnanci veřejné správy.

3.8.1 Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy

Etický kodex ve veřejné správě vznikl v důsledku vzrůstajících požadavků veřejnosti od úředníků. Úředník má splňovat určité předpoklady, mezi které patří odborné znalosti, implementace znalostí v praxi a schopnost dodržovat etické a právní zásady. Tento kodex byl vytvořen MV ČR a schválen Vládou ČR usnesením dne 9. 5. 2012. Nový kodex obsahuje 14 článků a nahradil tak původní kodex z roku 2001, který obsahoval článků 7.

Tento etický dokument se člení na preambuli a 14 článků – zákonnost, rozhodování, profesionalita, nestrannost, rychlost a efektivita, střet zájmů, korupce, nakládání se svěřenými prostředky, mlčenlivost, informování veřejnosti, veřejná činnost, reprezentace, uplatitelnost a vymahatelnost a závěrečná ustanovení.

V preambuli jsou zmíněny základní hodnoty, které má každý zaměstnanec veřejné správy ctít a vytvářet. Těmito hodnotami jsou zákonnost všech postupů a rovný přístup ke všem osobám, jak fyzickým tak i právnickým. Také je tu zmíněn smysl a účel kodexu. Smyslem kodexu je důvěra veřejnosti ve veřejnou správu. Proto je nutné ji vytvářet, udržovat a prohlubovat. Účelem je podpora žádoucí úrovně chování úředníka a zaměstnance veřejné správy vůči veřejnosti, ale i spolupracovníkům. Jde o zachování věrnosti zásadám práva, spravedlnosti a úcty a loajality k ČR, k úřadu, ostatním úředníkům a zaměstnancům veřejné správy.⁵⁷

Rozdíl mezi Etickým kodexem z roku 2001 a 2012 je v právní vymahatelnosti etického kodexu v ČR. Jelikož Etický kodex přijatý z roku 2012 navazuje na zákoník práce (zákon č. 262/2006 Sb.), kterým se řídí, a sankce uložené za jeho porušení mají vliv na pracovněprávní vztahy.

⁵⁷ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy*. [online]. [cit. 5. 6. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Etický_kodex_uredniku_a_zamestnancu_veřejne_spravy.pdf>](http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Etický_kodex_uredniku_a_zamestnancu_veřejne_spravy.pdf)

I tento Etický kodex z roku 2012 je podroben kritice, a to především kvůli tomu, že neobsahuje informaci o tom, komu má úředník oznámit podezření z korupčního jednání nadřízeného, kromě orgánů činných v trestním řízení. Konkrétně se jedná o čl. 7 s názvem Korupce, kde je uvedeno: „*Jakékoli korupční jednání nebo podezření na takové jednání, o kterém se úředník dozvěděl hodnověrným způsobem, je úředník a zaměstnanec veřejné správy povinen oznámit svému nadřízenému nebo orgánu činnému v trestním řízení. Dále je úředník a zaměstnanec veřejné správy povinen bezodkladně oznámit nabídnutí či získání neoprávněné výhody.*“⁵⁸

Dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, v § 368 existuje trestněprávní oznamovací povinnost. Jedná se o povinnost toho, kdo se dozví, že jiný spáchal trestný čin dle § 331 (tj. přijetí úplatku), § 332 (tj. podplácení) nebo § 361 (tj. účast na organizované zločinecké skupině) a jiné trestné činy dle § 368, takovýto trestný čin oznámit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Pokud tak dotyčný neučiní, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

V ČR Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy nemá povahu závazné právní normy. Přesto jeho dodržování vede k větší kulturní úrovni. Dle MV ČR, by měl mít každý orgán státní správy svůj etický kodex.⁵⁹

3.8.2 Etický kodex a pravidla chování skupiny Generali

Níže zmiňovaný Etický kodex se týká společnosti skupiny Generali, konkrétně ČP, ve které bylo provedeno praktické zkoumání v rámci praxe. V předkládané práci je uváděn z důvodu porovnatelnosti s výše zmiňovaným Etickým kodexem úředníků a zaměstnanců veřejné správy. Bližší informace o zkoumané instituci jsou uvedeny v empirické části této práce.

⁵⁸ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy*. [online]. [cit. 5. 6. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Etický_kodex_uredniku_a_zamestnancu_verejne_spravy.pdf>](http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Etický_kodex_uredniku_a_zamestnancu_verejne_spravy.pdf)

⁵⁹ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Vzdělávání ve veřejné správě a akreditace vzdělávacích institucí*. [online]. [cit. 5. 6. 2014]. Dostupný na [www: <http://www.mvcr.cz/clanek/vzdelavani-ve-verejne-sprave-a-akreditace-vzdelavacich-instituci-676573.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>](http://www.mvcr.cz/clanek/vzdelavani-ve-verejne-sprave-a-akreditace-vzdelavacich-instituci-676573.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D)

Etický kodex byl schválen 14. prosince 2012. Jedná se o interní normu ČP. Vlastníkem normy je Útvar compliance, který se aktivně zapojuje do řešení případů porušení pravidel Kodexu chování oznámených ze strany zaměstnanců.

Kodex se vztahuje na všechny zaměstnance, a to včetně členů dozorčích a řídicích orgánů skupiny Generali. Rovněž dodržování těchto zásad platí pro tzv. třetí osoby (tj. konzultanty, dodavatele, zprostředkovatele atd.) jednající jménem skupiny. Kodex obsahuje následující pravidla jednání - zásady poctivého obchodního styku, společenská odpovědnost firmy, pracovní prostředí, rozmanitost a začlenění, pracovní prostor, ochrana majetku a obchodních dat, osobní údaje a ochrana soukromí, střet zájmů, zákaz úplatků a korupce, vztahy se zákazníky, spravedlivá soutěž a zákaz kartelů, výběr dodavatelů, finanční informace, obchodování zasvěcených osob, komunikace s některými externími stranami, zákaz praní špinavých peněz, financování terorismu a mezinárodní sankce.

Tento Kodex je doplněn souborem Pravidel pro skupinu, tvořící minimální standardy chování, které je nutné dodržovat. Dodržování určitých pravidel chování se týká oblastí: Podpora rozmanitosti a začlenění, ochrana majetku a obchodních dat, střet zájmů, zákaz úplatků a korupce, finanční informace a obchodování zasvěcených osob, zákaz praní špinavých peněz, financování terorismu a mezinárodní sankce.

Zaměstnanci jsou vyzýváni, aby si své obavy, týkající se porušování právních předpisů, Kodexu, Pravidel pro skupinu či jiných vnitřních předpisů, nenechávali pro sebe, ale informovali o tom buď osobně či anonymně, písemně či ústně. Na porušení Kodexu či Pravidel pro skupinu je nahlíženo jako na porušení povinností plynoucích z pracovního poměru. Nedodržení chování či pravidel může vyústit v uložení náhrady škody či trestní stíhání. Z toho plyne, že etický kodex ČP je právně vymahatelný.

Pokud jde o úplatky a korupci, jakákoliv forma se netoleruje a je zakázána. Jde o tzv. přístup nulové tolerance vůči korupci. Povaha podnikání ČP si žádá komunikaci s pracovníky státní správy, veřejnými institucemi nebo orgány státní správy, zástupci politických stran a odborů. Zaměstnanci jsou povinni vyhnout se nabízení či přijímání jakýkoliv darů či jiných benefitů. Kodex tedy zakazuje slibovat, dávat nebo přijímat dary jak formou hotovosti, tak dárkových poukázek apod. Dary, projevy pohostinnosti nebo jiné výhody, je možné nabízet či přijímat pouze v souvislosti

s výkonem činností, a to pokud se pokládají za obvyklé a vhodné vzhledem k okolnostem (tj. jsou-li přiměřené a odpovídají místním právním předpisům) a neměly by překročit částku 100 €. Dary jsou nevhodné v těch případech, kde vzniká představa zlého úmyslu nebo nepřístojného vlivu na obchodní rozhodnutí. Zaměstnanci jsou povinni informovat svého nadřízeného a orgán pro dohled nad dodržováním platných zákonů a předpisů (tj. Compliance Function) o pokusu nabízení nebo přijetí daru, projevu pohostinnosti nebo jiné výhody.

Aby byl Kodex a Pravidla pro skupinu řádně pochopeny a efektivně dodržovány, jsou organizovány programy úvodního a udržovacího školení týkající se dodržování platných zákonů a předpisů. Generální ředitelé rovněž zajišťují, aby každý zaměstnanec obdržel výtisk Kodexu, který je také zveřejněn na vnitropodnikových stránkách.⁶⁰ Jelikož jsem zaměstnancem ČP, mohu potvrdit, že na úvodním školení jsem obdržela jeden výtisk Kodexu. Rovněž jsem stvrdila svým podpisem, že mi není znám žádný střet zájmů. Zhruba po třech měsících od mého nástupu do této pojišťovny, jsem musela absolvovat e-learningový kurz „Kodex chování ve skupině Generali.“ Cílem tohoto kurzu bylo informovat o významu Kodexu chování a podpořit společné vnímání specifických pravidel a standardů chování v rámci skupiny Generali. Kurz byl řešen zábavnou formou hry Monopoly. Cílem hry bylo nasbírat 1 000 bodů. Absolvování kurzu bylo povinné pro všechny zaměstnance skupiny Generali.

Rozdíl mezi Etickým kodexem úředníků a zaměstnanců veřejné správy a Etickým kodexem skupiny Generali lze spatřit jednak v darech a jiných pohostinnostech, které souvisí s výkonem činností. Etický kodex skupiny Generali dovoluje takto přijímat dary a jiné pohostinnosti do výše 100 €. Dále je určitá diferenciací v možnostech oznámení nesprávného jednání, kde má ČP více možností. Oznámení, týkající se porušování Kodexu a Pravidel, mohou zaměstnanci podávat anonymně na adrese uvedené na intranetu ČP (tj. oznámení o porušení Kodexu chování, Pravidel, externích a interních předpisů). Dalším způsobem, jak mohou zaměstnanci podat oznámení týkající se porušování Kodexu a Pravidel, je využití e-mailové adresy. Oznámení zasláná touto cestou nejsou anonymní. V případě, kdy zaměstnanec nechce, aby oznámení obdržel tzv. Compliance officer, jak by

⁶⁰ ČESKÁ POJIŠŤOVNA A. S. *Kodex chování*. [online]. [cit. 11. 9. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.ceskapojistovna.cz/kodex-chovani>](http://www.ceskapojistovna.cz/kodex-chovani)

tomu bylo v předešlých dvou možnostech, může se obrátit na přímého nadřízeného, případně na vedoucího některého z následujících útvarů – útvary lidských zdrojů, útvary interního auditu, útvary právní a to mailem, písemně nebo osobně.

3.9 Prevence, represe a boj s korupcí

Je nezbytné rozvíjet nástroje, které závažnost dopadů korupce omezují. Mezi takové účinné prostředky, které vedou k redukci či eliminaci, patří represe a prevence. **Represe** již řeší důsledky neetického jednání. To znamená, že postihuje jedince, kterému je prokázáno porušení společenské normy. Zájmem celé společnosti je, aby bylo co nejvíce korupčních jednání objasněno a jejich pachatelé byli spravedlivě potrestáni. Důležitou složkou je i **prevence**, tj. předcházení škodlivým vlivům dříve než nastanou. Prováděnou včasnou ochranou se může korupčnímu jednání předejít.

Následující dvě podkapitoly jsou rozděleny na nástroje boje s korupcí na vládní úrovni a na nástroje pro řízení rizika podvodů v komerčním podniku, kde bylo realizováno praktické zkoumání v rámci praxe.

3.9.1 Nástroje boje s korupcí na vládní úrovni

V roce 2014 byla schválena **Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2015 až 2017**. Tato Koncepce je od roku 1999 v pořadí již pátým vládním protikorupčním strategickým materiálem. Základní oblastí vládního boje s korupcí je veřejná správa s důrazem na státní správu.

Priority vládního boje s korupcí

Ve zmiňované Koncepci jsou uvedeny 4 priority vládního boje s korupcí. Jedná se o:

- výkonnou a nezávislou exekutivu,
- transparentnost a otevřený přístup k informacím,
- hospodárné nakládání s majetkem státu,

- a rozvoj občanské společnosti.

Nástroje boje s korupcí na vládní úrovni

Do nástrojů boje s korupcí na vládní úrovni Koncepce řadí zhodnocení korupčních rizik a jednoleté akční plány.

Zhodnocení korupčních rizik

V rámci vládního boje s korupcí má zásadní význam legislativní činnost. Součástí legislativního procesu je nejen příprava nových či novelizace stávajících právních předpisů ve smyslu implementace konkrétních protikorupčních opatření, ale také analýza systémových korupčních rizik v konkrétně vymezených právních oblastech s cílem korupci předcházet. Neméně důležité je také kritické vyhodnocení již přijatých opatření, jež bude sloužit jako poklad pro legislativní změnu.

Akční plány

Klíčovým nástrojem protikorupčního boje vlády budou jednoleté akční plány. Dle Koncepce budou obsahovat vybraná protikorupční opatření legislativní a nelegislativní povahy.⁶¹ Tyto opatření budou realizovat jednotlivé rezorty. Akční plány budou projednávány v Radě vlády pro koordinaci boje s korupcí.

Aktéři a instituce boje s korupcí

Subjektů, které se zabývají bojem proti korupci, je několik. Lze je rozdělit na vládní úroveň, nevládní neziskové organizace a na mezinárodní organizace.

Vládní úroveň

Dle výše zmiňované Koncepce boje s korupcí na léta 2015 až 2017 jsou aktéry vládního boje s korupcí vláda, ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu, ministerstva,

⁶¹ Spadá sem např. implementace zákona o státní službě, pravidla pro vzdělávání zaměstnanců ve správních úřadech, nová právní úprava týkající se státního zastupitelství apod.

resp. další ústřední orgány státní správy, Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí (Rada), Mezirezortní koordinační skupina pro boj s korupcí a útvar Úřadu vlády ČR (Útvar).

Vláda

Hlavní činností vlády v oblasti boje s korupcí jsou preventivní opatření legislativní i nelegislativní povahy. Konkrétní nástroje představují jednoleté akční plány a zhodnocení korupčních rizik v připravovaných právních předpisech. Nad využíváním těchto nástrojů vláda vykonává dohled a rovněž plní úlohu koordinační působnosti.

Ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu

Na základě usnesení vlády byl koordinací boje s korupcí na vládní úrovni pověřen ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu. Ministrem se stal Mgr. Jiří Dienstbier. Jeho pravomoc je předkládat vládě návrh koncepce boje s korupcí na vládní úrovni, návrhy budoucích jednoletých akčních plánů či další informace a podněty k protikorupčním opatřením.

Rezorty

Rezorty se spolupodílejí na tvorbě koncepčních protikorupčních materiálů a jednoletých akčních plánů, jež ve své působnosti realizují. Také spolupracují s Radou vlády pro koordinaci boje s korupcí při projednávání návrhů předpisů, pokud jde o zhodnocení korupčních rizik. Zástupci věcně příslušných rezortů jsou členy pracovních komisí, které zřizuje Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí či její předseda.

Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí

Rada je základní institucí vládního boje s korupcí. Má 18 členů skládající se z vybraných ministrů,⁶² zástupců orgánů činných v trestním řízení,⁶³ územních samospráv,⁶⁴

⁶² Místopředseda vlády pro vědu, výzkum a inovace, ministr vnitra, ministr financí a ministr spravedlnosti jsou místopředsedy vlády.

⁶³ Nejvyšší státní zástupce, ředitel Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování, ředitel Generální inspekce bezpečnostních sborů.

⁶⁴ Předseda Asociace krajů ČR, předseda Svazu měst a obcí ČR.

významných institucí,⁶⁵ neziskového sektoru, akademické sféry a odborné veřejnosti. Rada je poradním orgánem vlády v oblasti problematiky korupce. V jejím čele je ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu. Rada vláda nahradila dosavadní Vládní výbor pro koordinaci boje s korupcí, který se naposledy sešel v červenci 2012.

Mezirezortní koordinační skupina

Mezirezortní koordinační skupina je pracovní skupina. Plní úlohu doplňkového působení k činnosti Rady a zároveň zajišťuje součinnost všech zainteresovaných ústředních orgánů státní správy. Členy jsou zástupci delegovaní ze všech rezortů a dalších významných státních institucí.

Útvar úřadu vlády ČR

Důležitou složkou v oblasti vládního boje s korupcí představuje útvar Úřadu vlády ČR. Jde o Oddělení boje s korupcí, jež je součástí Odboru koncepce legislativy a státu v rámci Sekce Legislativní rady vlády. Do působnosti Útvaru spadá koordinace boje s korupcí na vládní úrovni. Vzhledem k zařazení útvaru do Sekce Legislativní rady vlády je činnost Útvaru spojena i s legislativním procesem, zejména s analýzou korupčních rizik předkládaných návrhů právních norem. Útvar zajišťuje pro Radu a její činnost administrativní a technickou podporu a obstarává odbornou a analytickou činnost v této oblasti. Rovněž koordinuje proces realizace akčních plánů. Také sleduje vývoj dosažený při implementaci akčních plánů a pravidelně o něm informuje Radu. Na webových stránkách <http://www.korupce.cz> zveřejňuje výsledky boje s korupcí na vládní úrovni a informuje veřejnost. Taktéž komunikuje s podobnými útvary v zahraničí a mezinárodními organizacemi zabývající se bojem s korupcí. Významná úloha Útvaru spočívá mimo jiné i v prohlubování a šíření poznatků o prevenci korupce, kterou následně využívají jednotliví aktéři a instituce boje s korupcí na vládní úrovni, veřejné školské instituce i neziskový sektor.⁶⁶

⁶⁵ Prezident Hospodářské komory ČR, veřejná ochránkyně práv.

⁶⁶ ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY – ODDĚLENÍ BOJE S KORUPCÍ. *Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2015 až 2017*. [online]. 2014. [cit. 1. 3. 2015]. Dostupný z [www: <http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2015-2017/Vladni-](http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2015-2017/Vladni-)

Nevládní neziskové organizace

Na poli v boji proti korupci působí několik nevládních neziskových organizací. Spadá sem např. TIC a Růžový panter, o. s. apod.

TIC

Jejím úkolem je zkoumat stav korupce v ČR a prostřednictvím svojí činnosti se podílet na jejím omezování. TIC poskytuje také bezplatné právní poradenství občanům, kteří se setkají s korupčním jednáním ať na straně veřejné moci či v soukromém sektoru. Činnost této organizace je financována především ze zdrojů nadací, Evropské komise a české vlády. Dalším zdrojem je zisk z vlastní činnosti, tj. poskytování školení a poradenství a příspěvky od fyzických či právnických osob.⁶⁷

Růžový panter, o. s.

Jde o občanské sdružení zabývající se korupcí ve veřejné správě, zahrnující zejména klientelistické vztahy, státní dotace přidělované neprůhledným způsobem firmám s neznámými vlastníky a veřejné zakázky. Organizace je financována zejména z darů veřejnosti, sponzorských darů firem a částečně grantů. Tato nevládní organizace odmítá být příjemcem státních grantů z důvodu střetu zájmů. Organizace nemá žádné stálé členy.⁶⁸

Mezinárodní organizace

Jelikož je korupce mezinárodním negativním jevem, problematikou se zabývají i mezinárodní organizace, kam spadá *Organizace spojených národů (OSN)*, *Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)*, *Rada Evropy*, *Evropský úřad boje proti podvodům (OLAF)* či *Evropská unie*.

[koncepce-boje-s-korupci-na-leta-2015-az-2017.pdf](#)

⁶⁷ TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *O nás*. [online]. 2013. [cit. 29. 5. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.transparency.cz/o-tic/>](http://www.transparency.cz/o-tic/)

⁶⁸ RŮŽOVÝ PANTER. *O organizaci*. [online]. [cit. 1. 3. 2015]. Dostupný z [www: <http://www.ruzovypanter.cz/ruzovypanter.html>](http://www.ruzovypanter.cz/ruzovypanter.html)

ČR je členem tzv. *GRECO* (Group of States against corruption), tj. skupina států proti korupci. Skupina byla založena Radou Evropy a sídlí ve Štrasburku. Cílem GRECO je soustavné sledování, analyzování a vyhodnocování souladu států s protikorupčními standardy.⁶⁹

ČR přistoupila rovněž k mezinárodní iniciativě administrativy USA tzv. *OGP*, tj. Partnerství pro otevřené vládnutí (Open Government Partnership). Tato iniciativa podporuje transparentnost, otevřenost a boj proti korupci.⁷⁰

3.9.2 Nástroje pro řízení rizika podvodů v ČP

Níže uvedené nástroje pro řízení rizika podvodů se týkají ČP, kde bylo provedeno praktické zkoumání v rámci praxe. Riziko může být chápáno jako něco, co může ohrozit existenci, hospodářské důsledky, postavení na trhu či pověst ČP. Proto se ČP snaží přijmout taková opatření, která realizaci rizika zabrání nebo alespoň zmírní jeho následky. Z tohoto důvodu ČP využívá takové IT systémy, činnosti, opatření a postupy, které mají za cíl zabránit páchání podvodů vůči ČP. K tomu ČP vymezila hlavní fáze či pilíře řízení rizika podvodů, které se od sebe liší svým zaměřením, nástroji, které jsou v dané fázi při řízení rizika podvodů používány a též organizačními útvary ČP. Tyto pilíře stojí na vzájemné výměně a sdílení informací. Jedná se o prevenci podvodů, detekci (odhalování) a prvotní šetření podvodů, vyšetřování podvodů, nápravná opatření, vymáhání (náhrad), výměna a sdílení informací.

V situacích, kde již ke spáchání podvodu vůči ČP došlo, mají takovéto nástroje za cíl zjištění všech relevantních skutečností o spáchaném podvodu a zajištění maximální návratnosti podvodem vylákaných finančních prostředků zpět do ČP. Rovněž je nutné provedení takových nápravných opatření, aby riziko opakování podvodu v budoucnu bylo minimalizováno. Nástrojů, jež jsou v ČP využívány, je několik. Níže jsou obecně uvedené jen některé z nich.

⁶⁹ RADA VLÁDY PRO KOORDINACI BOJE S KORUPCÍ. *GRECO*. [online]. 2013. [cit. 30. 5. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.korupce.cz/cz/zahranicni-spoluprace/greco/greco-104840/>](http://www.korupce.cz/cz/zahranicni-spoluprace/greco/greco-104840/)

⁷⁰ RADA VLÁDY PRO KOORDINACI BOJE S KORUPCÍ. *Partnerství pro otevřené vládnutí (OGP)*. [online]. 2013. [cit. 30. 5. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.korupce.cz/cz/partnerstvi-pro-otevrene-vladnuti/partnerstvi-pro-otevrene-vladnuti-ogp-104810/>](http://www.korupce.cz/cz/partnerstvi-pro-otevrene-vladnuti/partnerstvi-pro-otevrene-vladnuti-ogp-104810/)

Hodnocení řízení rizika podvodů a Mapa rizik podvodů

Za účelem získání informací o stavu v oblasti řízení rizika podvodů v ČP se každoročně provádí tzv. Hodnocení řízení rizika podvodů. Výstupem takového Hodnocení je tzv. Mapa rizik podvodů, prostřednictvím níž jsou mapovány nejtypičtější podvody v souvislosti s činnostmi ČP. Na základě této Mapy je následně navržena Strategie řízení rizika podvodů.

Public relations (medializace)

ČP za účelem efektivních preventivních opatření v boji s podvody vybrané případy podvodů vhodným způsobem medializuje prostřednictvím Útvaru komunikace. Tímto krokem se snaží odradit potenciální pachatele podvodů, jejichž jednání by mohlo směřovat proti zájmům ČP.

Spolupráce s třetími stranami

V oblasti prevence, detekce (odhalování) a vyšetřování podvodů ČP spolupracuje se státními orgány (např. orgány činné v trestním řízení, orgány státní správy a samosprávy), profesními organizacemi a asociacemi (např. ČAP), soukromoprávními subjekty (např. ostatní pojišťovny, bezpečnostní agentury). Zejména se jedná o výměnu informací o pojistných událostech a již provedených šetřeních, dále jde o společný postup v konkrétních případech či diskuze a konzultace zajímavých šetřených případů.

Monitoring portfolia pojistných smluv a pojišťovacích zprostředkovatelů

ČP za účelem prevence a včasné detekce možného podvodu monitoruje portfolio svých pojistných smluv a pojišťovacích zprostředkovatelů. Monitoring provádí na základě indikátorů, které stanovují specializované útvary odpovědné za řízení rizika podvodů (např. profitabilita, četnost pojistných událostí, stornovost, neplacení pojistného apod.).

Externí databáze

ČP v oblasti prevence, detekce, šetření a vyšetřování podvodů využívá nejrůznější veřejně přístupné i zpoplatněné registry a databáze. Zejména se jedná o databáze a registry

shromažďující negativní informace o právnických a fyzických osobách. Registry a databáze jsou následně využívány v jednotlivých procesech, jako např. prověřování zájemců o obchodní spolupráci, prověřování uchazečů o zaměstnání, likvidaci pojistných událostí apod.

Školení

ČP za účelem prevence a včasné detekce podvodů zajišťuje obligatorně svým zaměstnancům a fakultativně obchodním partnerům/pojišťovacím zprostředkovatelům školení v oblasti řízení rizika podvodů. Systém školení v oblasti řízení rizika podvodů je tvořen jednak povinnými školeními pro nově nastupující zaměstnance ČP v rámci tzv. nástupního dnu, a jednak školeními pro zaměstnance ČP, kdy se jedná nepovinné tzv. odpolední semináře či obdobné typy školení.⁷¹

Za účelem uceleného popisu fungování systému řízení rizika podvodů v ČP jsou nástroje řízení rizika podvodů formalizovány v systému hierarchicky uspořádaných, na sebe navazujících a vzájemně provázaných a neodporujících si interních norem (politik) ČP pro danou oblast. Interní normy (politiky) v oblasti řízení rizika podvodů musí být v souladu s Kodexem chování skupiny Generali a pravidly o střetu zájmů.

Pojišťovna je ve své podstatě podnikatelský subjekt jako každý jiný, měla by tedy při řízení rizik vycházet ze stejných základních principů jako ostatní podniky. Výše zmíněné nástroje může tedy použít jakýkoliv komerční subjekt.

⁷¹ Interní data ČP.

4 EMPIRICKÁ ČÁST

V empirické části bylo praktické zkoumání v rámci praxe provedeno v ČP, konkrétně na Útvaru řízení rizika podvodů, AML⁷² a interní bezpečnosti (ÚŘRP). Empirická část začíná jakýmsi představením zkoumané instituce. Následně jsou vymezeny cíle průzkumu a je stanoveno 10 hypotéz, jejichž platnost byla posuzována prostřednictvím statistických dat, standardizovaného rozhovoru a vybraných kazuistik.

4.1 Úvod k empirické části

Na tomto místě považuji za nezbytné představit jednu z největších komerčních pojišťoven působící na českém pojistném trhu – Česká pojišťovna a.s.

Historii ČP lze spatřovat už v roce 1827, kdy vznikla její předchůdkyně První česká vzájemná pojišťovna. V oblasti pojištění má ČP u nás nejdelší tradici. V roce 1996 do ČP vstupuje PPF.⁷³ Cílem bylo změnit zastaralou strukturu a vybudovat tak silnou společnost. Výsledkem této postupné transformace ČP bylo přilákání pozornosti společnosti Assicurazioni Generali S.p.A. („Generali“). Což v roce 2008 vyústilo v založení společnosti Generali PPF Holding, tj. společného podniku italské pojišťovny Generali (51% podíl) se skupinou PPF (49% podíl) – v níž se stala ČP zásadním aktivem. Začátkem roku 2013 došlo k dohodě, že společnost Generali v průběhu dvou fází odkoupí od PPF její podíl. Celá transakce byla 2,5 miliardy eur, tj. téměř 64 miliardy korun. Generali se tak koncem roku 2014 stala vlastníkem 100% podílu v Generali PPF v Holdingu. Od roku 2015 používá nový název - **Generali CEE Holding**. Generálním ředitelem Generali CEE Holdingu je **Luciano Cirinà**.

ČP je největší pojišťovna, která spadá pod Generali CEE Holding se sídlem v Praze na Pankráci. Generali CEE Holding působí v 10 státech – v Bulharsku, Černé Hoře, České republice, Chorvatsku, Maďarsku, Polsku, Rumunsku, na Slovensku, ve Slovinsku

⁷² AML je zkratka pro „Anti-money laundering. Používá v souvislosti s bojem proti praní „špinavých peněz“.

⁷³ Jedná se o zkratku z prvních počátečních písmen „První privatizační fond“. Jde o jednu z největších investičních a finančních skupin ve střední a východně Evropě. Společnost zahrnuje nejrůznější aktivity – od bankovníctví, pojišťovnictví, přes nemovitosti, oblast energetiky a těžba nerostů až po největší ruský obchodní řetězec se spotřební elektronikou. Společnost sídlí v Nizozemí, ale hlavní organizační pobočka se nachází v ČR. Zakladatelem je Petr Kellner.

a Srbsku. Tato pojišťovna poskytuje životní a neživotní pojištění, pojištění pro malé, střední i velké klienty v oblasti průmyslových, podnikatelských rizik a zemědělství. Společnost spravuje téměř 8 milionů pojistných smluv, její **tržní podíl na domácím trhu dosahuje 25,3 %**, má přibližně 3 900 zaměstnanců a 5 600 obchodních zástupců.⁷⁴

ČP je jedinou pojišťovnou v ČR, která se může pyšnit **plnohodnotným ratingovým ohodnocením** od jedné z mezinárodních ratingových agentur Standard & Poor's (S&P). Rating ČP je A- se stabilním výhledem. Pojišťovna je tedy schopna dostát všem svým závazkům a to i v případě rozsáhlých přírodních kalamit. Takovéto hodnocení agentura S&P odůvodnila vysokým tržním podílem a stabilní ziskovostí pojišťovny.⁷⁵

I v pojišťovnictví se můžeme setkat s organizovanou finanční kriminalitou. Problém korupce se vyskytuje všude kolem nás. Jelikož se ale všichni účastníci tohoto jevu snaží nelegální aktivity co nejvíce maskovat, provedení empirického zkoumání se jeví jako problematické. V zjišťování protiprávního jednání se lze shledat s tzv. **souběhem trestných činů**, v našem případě korupce a pojistného podvodu. Pachatel trestného činu se může dopustit více trestných činů ještě před tím, než je za jakékoliv toto nekalé jednání potrestán. V tom případě mluvíme o tzv. souběhu trestných činů, za který se ukládá úhrnný trest za všechny trestné činy v tomto souběhu. Při ukládání úhrnného trestu se trestné činy nesčítají, ale ukládá se trest za nejpřísněji postižitelný.⁷⁶

Zjišťováním protiprávního jednání, zejména pojistných podvodů, se v ČP zabývá ÚŘRP. Jde o Útvar, který se skládá ze 7 týmů, jedná se o:

1. **Fraud detection and investigation** (tj. specialisté řízení operačních rizik).
2. **Detekci a vyšetřování podvodů** (tj. specialisté řízení operačních rizik),
3. **AML a spolupráci s třetími stranami**⁷⁷ (tj. administrátoři řízení operačních rizik),

⁷⁴ Interní data ČP.

⁷⁵ ČESKÁ POJIŠŤOVNA A. S. *Agentura S&P potvrdila České pojišťovně rating na úrovni A-*. [online]. [cit. 26. 8. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.ceskapojistovna.cz/tiskovazprava?4474101agentura_s_p_potvrdila_ceske_pojistovne_rating_na_urovni_a>](http://www.ceskapojistovna.cz/tiskovazprava?4474101agentura_s_p_potvrdila_ceske_pojistovne_rating_na_urovni_a)

⁷⁶ PRÁVO A TERÉNNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE. *Souběh trestných činů*. [online]. [cit. 23. 8. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.clovekvpravu.cz/trestni-pravo-452/trestni-pravo-hmotne-455/obecna-cast-zakladni-pojmy-a-pravidla-trestniho-prava-458/ukladani-trestu-za-vice-trestnych-cinu-soubeh-trestnych-cinu-738>](http://www.clovekvpravu.cz/trestni-pravo-452/trestni-pravo-hmotne-455/obecna-cast-zakladni-pojmy-a-pravidla-trestniho-prava-458/ukladani-trestu-za-vice-trestnych-cinu-soubeh-trestnych-cinu-738)

⁷⁷ Zejména jde o státní orgány, tj. soudy, státní zastupitelství, Policie ČR, ale také o jiné instituce jako jsou exekutoři či insolvenční správci, na které se vztahuje výjimka z povinnosti mlčenlivosti, a to včetně

4. **Objektovou a technickou bezpečnost** (tj. specialisté fyzické a technické bezpečnosti),
5. **Analytickou podporu vyšetřování** (tj. analytici řízení operačních rizik),
6. **Kontrolu obchodní služby** (tj. kontroloři specialisté),
7. **Vnitřní kontrolu a vyšetřování GLI** (tj. specialisté řízení operačních rizik).

Kompetence jednotlivých týmů jsou popsány v Příloze č. 5 – Kompetence jednotlivých týmů Útvaru řízení rizika podvodů, AML a interní bezpečnosti.

První dva zmiňované týmy (Fraud detection and investigation a Detekce a vyšetřování podvodů) se skládají z bývalých policejních vyšetřovatelů, kteří již mají zkušenosti s komunikací s lidmi, které vyšetřují, s nakládáním s informacemi, daty a důkazy. Jejich hlavním úkolem je uchránit finanční prostředky, které pojišťovna nemusí vyplatit za podvodné pojistné události. Pokud by se totiž pojišťovny na podvody nezaměřovaly, znamenalo by to, že by ceny pojistek musely zvyšovat. Podvodníci by totiž jinak dostali zapláceno za události, které nejsou v rámci pojištění kryté.

4.2 Cíl a metodika

Cílem empirické části je poukázat na značné ekonomické důsledky vztahu korupce či jiného protiprávního jednání a organizovaného zločinu a zjistit procento úspěšnosti zjištěných případů tohoto protizákonného jednání ve zkoumané instituci, kterou je ČP.

K získání dat důležitých pro dosažení stanových cílů a vyhodnocení níže uvedených hypotéz byla použita metoda standardizovaného rozhovoru se zaměstnancem ČP, který řadu let pracoval u Policie ČR. Z této oblasti má nespočet zkušeností s vyšetřováním protiprávního jednání. V ČP nyní působí jako manažer týmu Fraud detection and investigation a týmu Detekce a vyšetřování podvodů v ÚŘRP. Jinými slovy se jedná o „detektiva“, jehož činností je vyšetřování nekalého jednání. Jeho hlavním úkolem je chránit ekonomické zájmy pojišťovny. Před uskutečněním rozhovoru bylo vypracováno 10 otázek, jež odpovídající svou strukturou řešené problematice. Zformulované otázky

zajištění blokáce finančních prostředků na pojistných smlouvách.

korespondují s níže uvedenými hypotézami a jsou umístěny v Příloze č. 6 – Otázky ke standardizovanému rozhovoru.

Dále byly zpracovány 3 kazuistiky týkající se organizovaných podvodů, jejichž aktéři používají korupci jako prostředek k dosažení svých cílů. Kazuistiky byly vypracovány z důvodu lepšího pochopení dané problematiky poukazující na nebezpečnost tohoto protiprávního jednání a v neposlední řadě kvůli zpestření této diplomové práce. Každá kazuistika následně obsahuje dílčí vyhodnocení. Jednotlivé kauzy jsou čerpány z interních dat zmiňovaného Útvaru.

Kromě toho bylo využito analýzy statistických údajů a zdrojů na internetu a z interních materiálů zkoumané instituce jako pomocný pramen informací.

4.3 Stanovení hlavních hypotéz

Hypotézy byly stanoveny především na základě získaných poznatků z odborné literatury a ze získaných zkušeností v působení ve zkoumané instituci. Celkem bylo stanoveno 10 hypotéz.

H₁: Pojistný podvod je nejčastějším trestným činem vyšetřovaným v ČP.

Jelikož hlavní činností pojišťoven je pojistit veškeré hodnoty včetně zdraví a života, dá se předpokládat, že v největší míře se lidé snaží oklamat pojišťovny v podobě pojistných podvodů.

H₂: Odhalit se podaří jen zhruba 1/3 pojistných podvodů ročně.

Hovoříme-li o poměru mezi odhalenými podvody a neodhalenými (latentními) bude se vždy jednat o odhad, nikoliv statisticky doložitelný údaj. S určitou latencí kalkuluje již pojistný matematik při tvorbě produktu. Uvedený poměr je kvalifikovaným odhadem Sekce prevence pojistného podvodu ČAP, jehož korektivem jsou názory kvalifikovaných odborníků z oblasti pojišťovnictví nejen z ČR, ale (i vzhledem k nadnárodnímu vlastnictví pojišťoven) i z celé Evropy. Vedoucí Sekce prevence podvodu, JUDr. Ludvík Bohman,

hovoří na svých seminářích právě o zhruba třetině odhalených podvodů ze všech skutečně spáchaných. Mezi neodhalené se pak řadí i ty, které se nepodařilo naděvší pochybnost prokázat.

H₃: Pachatelem trestných činů vyšetřovaných v ČP je nejčastěji muž ve věku 20-35 let z Prahy.

Pachatelem trestného činu může být kdokoliv, kdo má způsobilost k právním úkonům a je oprávněný uzavřít pojistnou smlouvu. Ve většině případů se jedná o tzv. externí pachatele. Doc. JUDr. Jan Chmelík, Ph.D. v roce 2006 uvedl, že pachatelem pojistných podvodů, zejména směřující do oblasti pojištění motorových vozidel, je obvykle člověk ve věku 20-30 let.⁷⁸ Hypotéza vychází z předpokladu, že v této věkové kategorii potřebují lidé zabezpečit svojí zakládající rodinu. Důvodem může být i nestandardní životní situace, kdy například ztratí zaměstnání, anebo touží získat co největší odškodnění za zaviněnou dopravní nehodu. Pro spoustu lidí toto jednání může znamenat poměrně „snadný“ způsob jak přijít k finančním prostředkům. Dle masmédií se nejvíce podvádí v Praze. Příčinou toho může být jak její velikost, tak také fakt, že se zde vyskytuje řada organizovaných skupin.

H₄: Nejvyšší dosažené vzdělání pachatelů trestných činů vyšetřovaných v ČP je střední s maturitou.

Tato hypotéza navazuje na hypotézu předchozí. Pachatelem pojistných podvodů, dle doc. JUDr. Jana Chmelíka, Ph.D., je obvykle osoba ve věku 20-30 let bez středoškolského vzdělání.⁷⁹ Nicméně přibližně za 7 let vývoje od jeho konstatování stoupl růst počtu kvalifikovaných lidí, stejně jako sofistikovanost páchání podvodů. Proto lze v současnosti předpokládat se středoškolským vzděláním u pachatelů pojistných podvodů jako s nejvyšším dosaženým vzděláním.

⁷⁸ CHMELÍK, J., *Charakteristika pojistných podvodů*. [online]. 2006. [cit. 17. 3. 2015].

Dostupný z: <<http://www.sinz.cz/archiv/docs/si-2006-03-152-157.pdf>>

⁷⁹ Tamtéž.

H₅: Četnost organizovaného zločinu se u pojistných podvodů nepatrně stupňuje. Také dochází k nárůstu počtu pojistných podvodů, zejména v době krize.

Tato domněnka vede k tomu, že lidé jsou čím dál tím více vynalézavější a pro větší zisk se snaží spolupracovat. Rovněž lze předpokládat, že s vyšším stupněm vzdělání pachatele, roste i výše způsobené škody.

Hypotéza týkající se zvyšování četnosti pojistných podvodů má potvrdit to, že když se u lidí zhorší ekonomická situace a dostanou se tak do finanční tísně, mají větší sklony k páchání podvodné trestné činnosti. Dopady ekonomické krize se tak projevují růstem páchání pojistných podvodů. Určitou souvislost lze spatřovat i přímo u vzniklých pojistných událostí jako je třeba autonehoda, požár či povodeň, kdy klienti se snaží vzniklou událost „narafičit“ jinak, než jak to ve skutečnosti bylo.

H₆: Na pojistném podvodu participuje stále více úředních osob, zejména policistů.

Z masmédií se lze velmi často dočíst, že na pojistném podvodu participovali policisté ČR, kteří zneužili své pravomoci nebo vzali úplatek či neoprávněně nakládali s osobními údaji. S tím souvisí i předpoklad, že nejvíce pojistných podvodů v ČR se týká pojištění motorových vozidel (viz další hypotéza), kde v roli protiprávního jednání vystupují právě policisté ČR.

H₇: Více než ½ pojistných podvodů v ČR se týká pojištění motorových vozidel.

Díky masmédiím se můžeme dočíst, že lidé se nejčastěji snaží o fingované dopravní nehody nebo se pokusí předložit faktury za opravu vozidel, které jsou nadhodnocené a v důsledku toho poté žádají o větší odškodnění. Výjimkou nejsou ani fiktivní krádeže vozidel.

H₈: I u zaměstnanců soukromé sféry existuje vnitřní předpis týkající se předcházení korupce.

Tato hypotéza má za cíl prokázat, že v obou sférách, jak ve veřejné, tak i v té soukromé, u pozic, kde by mohlo dojít ke zneužití moci, vlivu nebo svěřených prostředků ve svůj

prospěch nebo v prospěch třetí osoby, existují vnitřní předpisy obsahující ustanovení o předcházení korupce.

H₉: 1/3 detektivů má již zkušenost se situací, kdy jim byl nabídnut úplatek či protislužba.

Hypotéza vychází z obecné teorie, která říká, že každý je úplatný, záleží jen na okolnostech a výši nabízeného úplatku. Lidé nepřetržitě touží po materiálních statcích, po penězích, po úspěchu či kariéře. Závisí tedy na tom, jak silně působí tyto podněty na daného člověka.

H₁₀: ČP spolupracuje při zjišťování trestného činu s orgány činnými v trestním řízení.

Zmiňovaná domněnka má potvrdit, že odhalit a prokázat protiprávní jednání je společným úkolem pojišťovny i orgánů činných v trestním řízení, tj. Policie ČR, státní zastupitelství, soudy.

4.4 Statistiky výskytu organizovaného zločinu

Získat statistické údaje o četnosti organizovaného zločinu není jednoduché. Výskyt organizovaného zločinu se vyjadřuje počtem zjištěných a objasněných trestných činů účasti na organizované zločinecké skupině, případně počtem stíhaných a vyšetřovaných osob za trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině (v obou případech dle § 361 trestního zákoníku). Pro analýzu byly využity statistická data uvedená v **Koncepci boje proti organizovanému zločinu na období let 2015-2017**. Trestné činy spáchané organizovanými zločineckými skupinami jsou uvedena za období od 1. ledna 2010 do 30. června 2014.

Ze zmiňované Koncepce vyplývá, že **počet zjištěných trestných činů účasti na organizované zločinecké skupině v posledních několika letech výrazně stoupl**. Podrobnější data jsou znázorněna v Grafu 3 – Počet zjištěných a objasněných trestných

činů účasti na organizované zločinecké skupině, uvedeném v Příloze č. 7 – Statistiky výskytu organizovaného zločinu.

Ve sledovaném období od 1. ledna 2010 do 30. června 2014 se zjištěná škoda pohybovala pod hranicí 1 miliardy Kč. V první polovině roku 2014 byla ale tato hranice výrazně překročena. **Zjištěná škoda přesahovala 12 miliard Kč.** Tato skutečnost je zapříčiněna zjištěním vysokých škod v souvislosti s několika případy zpronevěry dle § 206 trestního zákoníku (v první polovině roku 2014 zjištěny škody ve výši téměř 11 miliard Kč, zatímco v předchozích letech nedosahovaly roční zjištěné škody ani 100 milionů Kč) a případy legalizace výnosů z trestné činnosti dle § 217 trestního zákoníku (v první polovině roku 2014 zjištěny škody ve výši 0,5 miliardy Kč, zatímco v předchozích letech se rovněž roční zjištěné škody pohybovaly pod hranicí 100 milionů Kč). Detailnější údaje zobrazuje Graf 4 – Zjištěné škody v souvislosti s trestnými činy spáchanými v organizované skupině v letech 2010-2014 v tisících Kč, uvedený v Příloze č. 7 – Statistiky výskytu organizovaného zločinu.

Nejvíce škod bylo zjištěno v souvislosti s trestným činem zpronevěry dle § 206 trestního zákonu (celkem 11 miliard Kč), dále s trestným činem úvěrového podvodu dle § 211 trestního zákoníku, podvodu dle § 205 trestního zákoníku a legalizace výnosů z trestné činnosti dle § 216 trestního zákoníku (celkem u všech kolem 1 miliardy Kč). Trestný čin pojistný podvod dle § 210 je na šestém místě v uvedených trestných činech (škoda za více jak 50 milionů Kč). Příslušný Graf 5 – Zjištěné škody u trestných činů spáchaných v organizované skupině v období let 2010-2014 je uveden v Příloze č. 7 – Statistiky výskytu organizovaného zločinu.⁸⁰

⁸⁰ MINISTERSTVO VNITRA ČR - ODBOR BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2015-2017.* [online]. [cit. 1. 3. 2015]. Dostupný z [www: <http://www.mvcr.cz/clanek/poskytnuti-informaci-koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-na-obdobi-let-2015-2017.aspx>](http://www.mvcr.cz/clanek/poskytnuti-informaci-koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-na-obdobi-let-2015-2017.aspx)

4.5 Statistiky pojistných podvodů

Jak už bylo zmíněno v úvodu empirické části, pojistné podvody jsou nejčastějším trestným činem páchaným vůči pojišťovněm. Statistiky jsou uvedeny za rok 2012, 2013 a 2014. Vzhledem k tomu, že jsem součástí ÚŘRP, z interních dat ČP vidím, že pojistné podvody nepatrně rostou.

Pojišťovny sdružené v ČAP prověřovaly **v roce 2012 přes 6 tisíc podezřelých pojistných událostí a prokázaly pojistné podvody za více než 1 miliardu korun**. Největší počet **případů** trestného činu pojistného podvodu odhalili specialisté pojišťoven tradičně **v pojištění motorových vozidel** (tj. 3 855 případů). **Největší objem prokázaných hodnot** byl zjištěn **v pojištění majetku a odpovědnosti**, kdy se pojišťovněm podařilo odhalit pojistné podvody za více než 560 milionů korun. Celková prokázaná hodnota pojistných podvodů, které pojišťovny odhalily, v roce 2012 narostla meziročně o 27%. Největší nárůst byl pojišťovnami zaznamenán v oblasti pojištění majetku a odpovědnosti, tj. o 30%. Podrobnější data jsou uvedena v Příloze č. 8 – Všechny šetřené případy pojistných podvodů ve specifických oborech pojištění, Tabulka 3 – Statistiky pojistných podvodů členů ČAP za rok 2012.

V roce 2013 prověřily pojišťovny **přes 10 tisíc podezřelých pojistných událostí a prokázaly pojistné podvody za více než 1 miliardu Kč**. Počet podezřelých případů, jež pojišťovny šetřily, významně stoupl. Pojišťovny prověřovaly o 73% více podezřelých pojistných událostí než v roce 2012. Prokázaná hodnota odhalených pojistných podvodů meziročně stoupla o 2%. **Nejvíce případů** specialisté pojišťoven odhalili opět **v oblasti pojištění vozidel** (tj. 7 047 případů). Výše prokázané hodnoty atakovala hranici téměř 400 milionů Kč. **Největší objem prokázaných hodnot** byl dosažen stejně jako v předchozím roce **u pojištění majetku a odpovědnosti**, konkrétně se jedná o částku přesahující 458 milionů korun. Nejvyššího meziročního nárůstu prokázané hodnoty, tj. na více než dvojnásobek, dosáhly pojišťovny v pojištění osob. V této oblasti bylo celkem šetřeno 2 214 případů pojistného podvodu, tj. zhruba o 70% více než v předchozím roce. Celkem prokázaly hodnotu ve výši přesahující 220 milionů korun.⁸¹ Podrobnější údaje jsou

⁸¹ ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN. *Pojišťovny odhalily pojistné podvody za miliardu korun*. [online]. [cit. 28. 9. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.cap.cz/tiskove-centrum/tiskove-zpravy-a-](http://www.cap.cz/tiskove-centrum/tiskove-zpravy-a-)

zobrazeny v Příloze č. 8 – Všechny šetřené případy pojistných podvodů ve specifických oborech pojištění, Tabulka 4 – Statistiky pojistných podvodů členů ČAP za rok 2013.

V roce 2014 pojišťovny sdružené v ČAP přezkoumaly **téměř 10 tis. podezřelých pojistných událostí** a prokázaly **pojistné podvody za více než 1 miliardu Kč**. I když, pojišťovny **prověřovaly o 7 % méně pojistných událostí než v roce 2013**, **celková hodnota odhalených pojistných podvodů meziročně stoupla o 2 %**. **Nejvíce případů pojistného podvodu bylo odhaleno tradičně v oblasti pojištění motorových vozidel**. V porovnání s rokem 2013, kdy došlo významně k meziročnímu nárůstu počtu odhalených případů o více než 82%, byl **v roce 2014 zaznamenán pokles o 38%**. Výše prokázané hodnoty však meziročně poklesal jen mírně, konkrétně o 8% a dosáhla částky téměř 370 milionů Kč. **Největší objem prokázané hodnoty** byl dosažen stejně jako v posledních dvou letech **v pojištění majetku a odpovědnosti**, tj. 532 milionů Kč. V tomto segmentu pojištění výsledky odhalování pojistného podvodu mají vzestupný charakter jak z hlediska počtu šetřených případů, který meziročně vzrostl o 6 %, tak z hlediska finančního objemu, jež se meziročně navýšil o 16%. Nejvyššího meziročního nárůstu počtu odhalených případů pojistného podvodu bylo dosaženo v segmentu pojištění osob. Konkrétně jde o více než 4 000 odhalených případů, což je téměř o 82 % více než v roce 2013. Tím se počet odhalených pojistných podvodů v oblasti pojištění osob významnou měrou přiblížil počtu odhalených pojistných podvodů v pojištění motorových vozidel. V současnosti se tak potvrzuje **trend ve zvyšování pojistných podvodů v oblasti pojištění osob**, zejména v úrazovém pojištění a pojištění nemoci. Podrobnosti jsou zobrazeny v Příloze č. 8 – Všechny šetřené případy pojistných podvodů ve specifických oborech pojištění, Tabulka 5 – Statistiky pojistných podvodů členů ČAP za rok 2014.⁸²

Pokud jde o ČP, interním specialistům z Týmu detekce a vyšetřování podvodů se podařilo loni **odhalit pojistné podvody za 462 milionů korun**, což je o téměř 25 milionů korun více oproti roku 2013. Důvodem toho je rostoucí trend pokusů o podvod, ale také efektivnější vyšetřovací metody a využívání nejmodernějších datových nástrojů a informačních technologií. OVIB zjistil v loňském roce 1 039 případů pojistných

informace/tiskove-zpravy/644-82>
⁸² ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN. *Pojišťovny odhalily pojistné podvody za více než miliardu korun*. [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupný z [www: <http://www.cap.cz/images/tiskove-zpravy/TZ_CAP_20150305_Pojistne_podvody_2014_F1.pdf>](http://www.cap.cz/images/tiskove-zpravy/TZ_CAP_20150305_Pojistne_podvody_2014_F1.pdf)

podvodů. Toto podvodné jednání se podařilo prokázat v 547 případech, úspěšnost je cca 53%. Celkově bylo zjištěno v útvarech ČP 5 699 případů. Oproti roku 2013 se jedná o nárůst o 367 případů. Pokud jde o GLI, bylo jimi zjištěno celkem 1 263 případů. **Celkový součet zjištěných případů útvary ČP a GLI za rok 2014 je 6 962.** ČP prokázala pojistné podvody za 613 139 910 Kč a GLI za 88 658 582 Kč. Celkově se jedná o částku **701 798 495 Kč.**

Největší počet případů pojistných podvodů byl detektivy ČP a GLI zjištěn **v oblasti pojištění motorových vozidel.** ČP zjistila 3 050 případů a GLI 611 případů. Celkově se jedná o cca 53% ze všech zjištěných případů pojistných podvodů. **Největší objem prokázaných hodnot** byl zjištěn **v pojištění majetku a odpovědnosti.** ČP prokázala hodnoty za 325 023 951 Kč a GLI za 50 131 636 Kč. Bližší informace jsou uvedeny v Příloze č. 9 – Statistiky pojistných podvodů ČP, Tabulka 6 – Prokázané a uchráněné hodnoty v Týmu detekce a vyšetřování podvodů, Tabulka 7 – Počty případů podvodného jednání ČP v OVIB, Tabulka 8 – Počty případů v jednotlivých útvarech ČP, Tabulka 9 – Prokázané hodnoty dle produktů u ČP, Tabulka 10 – Prokázané hodnoty dle produktů u GLI.

Nejvíce pojistných podvodů připadá na hlavní město Prahu, naopak nejméně pojistných podvodů je ve Zlínském kraji a na Vysočině. Největší meziroční nárůst pokusů o podvodnou činnost detektivové zaznamenali právě v Praze, tj. nárůst o 55 milionů korun. V sedmi krajích došlo k poklesu objemů pojistných podvodů. Největším poklesem se může chlubit kraj Středočeský (-15,2 milionů korun) a kraj Jihočeský (-13,4 milionů korun). Více viz Příloha č. 9 – Statistiky pojistných podvodů ČP, Tabulka 11 – Přehled odhalených pojistných podvodů dle jednotlivých krajů.

4.6 Kazuistiky

K dokreslení dané problematiky byly vybrány 3 případy, které řešili interní specialisté ČP. Konkrétně se jedná o organizované podvody, které nejsou tak časté z pohledu počtu případů, ale jsou významné z hlediska finančních dopadů. Jsou velkým problémem právě v oblasti havarijního pojištění ve složení – klient, obchodník, likvidátor, policista,

autoservis, autobazar, jak je tomu např. v kauze Užovka. Vzhledem k utajovaným informacím budou v následujících kazuistikách používány iniciály dotčených osob.

Kazuistika č. 1 – „Užovka“

Prvním příkladem pojistného podvodu je akce s krycím názvem „Užovka“. Jedná se o nejrozsáhlejší případ pojistných podvodů odhalených v ČR. Podvodné jednání páchala organizovaná skupina skládající se z vlastníků vozidel, policistů, opraven vozidel, prodejců vozidle, zaměstnanců pojišťoven, poradců či tzv. bílých koních.⁸³ Šlo o soustavné a dlouhodobé (tj. 1998-2007) uplatňování pojistných událostí z povinného ručení a havarijního pojištění totožnými subjekty. Celkem bylo **prověřeno** více jak **750 podezřelých škod**, z toho v ČP více jak 350 škod. **Odhadovaná škoda** u všech pojistitelů byla zjištěna **cca na 30 mil. Kč**, z toho **způsobená škoda v ČP je kolem 12 mil. Kč**. Trestně stíháno a obviněno bylo 14 policistů ČR a 157 civilistů kvůli fingování dopravních nehod a vloupání do aut. Dle Policie ČR se dopustili zneužití pravomoci veřejného činitele, přijímání úplatku, podplácení, pojistného podvodu, nedovoleného ozbrojování a neoprávněného nakládání s osobními údaji. V současné době je vedeno hlavní líčení u obvodního soudu Praha západ proti 8 policistům ČR a 29 civilistům.

Dílčí závěr

V této kazuistice došlo k organizování velkých pojistných podvodů týkajících se fingování dopravní nehod za účasti mj. i policistů ČR, kteří kryli trestnou činnost. Kauza Užovka rovněž poukázala na činnost některých zaměstnanců, která ne vždy koresponduje s etickým kodexem ČP a v některých případech přerůstá do trestné činnosti. V kauze došlo k nedodržování některých základních postupů při dokumentaci, záznamu a evidovaným pojistných událostí. Podrobnější informace jsou uvedeny v Příloze č. 10 – Kazuistiky týkající se organizovaného zločinu, Kazuistika č. 1 – případ „Užovka“.

⁸³ Jedná se o osobu, která je nastrčena k páčání trestné činnosti a to tak, aby zakryla skutečného pachatele. „Bílý kůň“ je někdy do své role donucen formou vydírání. Stává se tak jak obětí, tak i spolupachatelem trestného činu.

Kazuistika č. 2 – „Rodina P.“

Druhým příkladem podvodného jednání je případ „Rodiny P“. Tato rodina ovládala, resp. ovlivňovala několik firem s předmětem podnikání koupě zboží, pronájem motorových vozidel, opravy motorových vozidel apod. Někteří jednatelé dále na smluvním základě spolupracovali s ČP či pojišťovnou Kooperativa, a.s. Rozsahem činností zmiňovaná rodina vytvářela „komplexní servis“ na úsecích nákupu již havarovaných vozidel, jejich opětovného pojištění, servisu a zajišťování podkladů k likvidaci dalších škodních událostí.

Skupina pod krytím již nepoužívaného účetního systému dlouhodobě vyhotovovala falešné, či nepravdivé faktury, které pro účely výplaty pojistného plnění vydávali za pravé a tak se obohatili o částku ve výši několika milionů Kč. Zmiňovaní se dopustili trestného činu pojistného podvodu. Bylo **přezkoumáno 25 pojistných událostí. Celková způsobená škoda** byla vyčíslena na **1 899 493 Kč**.

Dílčí závěr

V kazuistice jsou ukázána podvodná jednání skupiny osob, skládající se z rodiny a blízkých přátel. Tato organizovaná skupina poskytovala „komplexní servis“ při obchodě s havarovanými vozy. Kauza je ukázkou nejčastějších pojistných podvodů v oblasti pojištění motorových vozidel. Podrobnější informace jsou uvedeny v Příloze č. 10 – Kazuistiky týkající se organizovaného zločinu, Kazuistiky č. 2 – Rodina „P“.

Kazuistika č. 3 – případ „DL“

Třetí kazuistikou je opět podvodné jednání tentokrát osoby „DL“. „DL“, pracoval v ČP na základě Smlouvy o obchodním zastoupení jako manažer skupiny. V rámci své činnosti obchodního zástupce vyhotovil na různých místech v Praze, v úmyslu vylákat neoprávněnou provizi, pojistné smlouvy a smlouvy o důchodovém spoření (II. pilíř), které byly fiktivně uzavírány na jména konkrétních osob bez jejich vědomí a souhlasu. „Klienty“ byli především bezdomovci a osoby drogově závislé. Odměnou za poskytnutí osobních údajů, resp. opsání těchto údajů z občanského průkazu jim byla finanční částka 200 Kč. V okolí Hlavního nádraží v Praze si vybudoval „síť několika kurýrů“, kteří byli motivováni finanční odměnou ve výši 100 Kč, když na určitá místa v určitý čas přivedou

osobu, od které si bude „DL“ moci opsat údaje z občanského průkazu. Celkem bylo **zjištěno 171 fiktivně uzavřených smluv** důchodového spoření (II. pilíř) a životního pojištění sjednaných zprostředkovatelem „DL“. Všechny smlouvy byly zrušeny od počátku, resp. byla konstatována jejich absolutní neplatnost. **Celková způsobená škoda byla vyčíslena na cca 224 000 Kč.** Dále se pokusil způsobit další škodu ve výši zhruba 86 000 Kč, celkem by tak způsobil škodu v celkové výši cca 310 000 Kč.

Dílčí závěr

Poslední kazuistika ukazuje na dělbu práce osoby „DL“, který pod motivací odměny 100 Kč byl obklopen svými „podřízenými“, jež mu sháněli osoby, od kterých si opisoval údaje z jejich občanských průkazů. Výsledkem jeho jednáním byly fiktivně uzavírané smlouvy důchodového spoření a životního pojištění. Podrobnější informace jsou uvedeny v Příloze č. 10 – Kazuistiky týkající se organizovaného zločinu, Kazuistiky č. 3 – případ „DL“.

4.7 Realizace standardizovaného rozhovoru

Jako součást empirické části byla také zvolena metoda rozhovoru, jež je založena na přímém dotazování. Jedná se o **kvantitativní výzkum**, který ověřuje a priori vytvořené hypotézy. Dotazovaným byl manažer týmu Fraud detection and investigation a týmu Detekce a vyšetřování podvodů, **Petr Kafka**. Jedná se o detektiva, který se již řadu let snaží uchránit ekonomické zájmy pojišťovny.

Před provedením samotného rozhovoru, bylo zformulováno 10 otevřených otázek, které byly konstruovány tak, aby svou strukturou a zaměřením vedly k získání podstatných údajů zvoleného výzkumného problému. Cílem standardizovaného rozhovoru bylo zjistit, jaké jsou aktuální zkušenosti a individuální postoje dotazovaného v oblasti organizovaného zločinu a pojistných podvodů v ČR.

Standardizovaný rozhovor proběhl v pondělí 2. 3. 2015 v budově ČP, konkrétně v zasedací místnosti ÚŘRP. Rozhovor probíhal podle předem připravených otázek, tzn. v tom znění a pořadí, jak byly zformulovány. Fáze rozhovoru je možné roztrždit do třech částí. První

z nich bylo vytvoření jakési „přátelské“ atmosféry, která vedla k odstranění trémy. Následně bylo dotazovanému vysvětleno, jak bude rozhovor probíhat a čeho se bude týkat. Druhá část pokračovala samotným jádrem rozhovoru. Závěrečnou fází bylo poděkování za věnovaný čas a poskytnutí informací, jež pomohou ke zpracování diplomové práce. Celý rozhovor byl nahráván na mobilní telefon po předchozím souhlasu dotazovaného. Přepis odpovědí získaných provedením standardizovaného rozhovoru jsou uvedeny v Příloze č. 11 – Odpovědi na provedený standardizovaný rozhovor.

Dotazovaný, Petr Kafka, ve svých odpovědích uváděl, že nejčastějším trestným činem páchaným vůči ČP je pojistný podvod. Dle jeho odhadů, se ve všech útvarech ČP a GLI daří odhalit cca 6 500-7 000 případů podvodného jednání ročně. Rovněž zdůrazňuje, že pod podvodné jednání nespadá jen trestný čin podvodu, ale i „běžný“ podvod či zpronevěra apod. Co se týká otázek zaměřených na pachatele trestné činnosti, uváděl, že takovéto údaje nejsou v ČP přesně statisticky sledovány. Nicméně ze svých zkušeností odhadoval, že se jedná o muže ve věkové kategorii cca 21-26 let se středoškolským vzděláním páchající činnost převážně v hlavním městě Praze. Na otázky zaměřené na zvyšování se trestných činů s prvkem organizovanosti či zvyšování se počtu pojistných podvodů odpovídal, že v posledních letech nepociťuje značný nárůst případů s prvkem organizovanosti. Ale stejně tak nemůže potvrdit, že by docházelo k poklesu. Na druhé straně u pojistných podvodů přiznává mírný každoroční nárůst. K tomuto faktu dodává, že ale nelze jasně stanovit hranici mezi počtem nových případů a lépe fungující detekcí a prevencí. To vysvětloval tím, že nárůst v počtu pojistných podvodů může být teoreticky nulový a zvyšující se počet by mohl být způsobený lepším odhalováním stávajících případů. Ale v závěru přiznává, že opravdu každý rok dochází k mírnému nárůstu v počtu pojistných podvodů. Dále nesouhlasil s tvrzením, že na pojistném podvodu participuje stále více úředních osob, zejména policistů ČR. Dle jeho názoru se u policistů ČR jedná o ojedinělé excesy. Na druhé straně přiznává, že u některých druhů trestné činnosti je participace úředníků odborů dopravy takřka nevyhnutelná. Na otázku čeho se nejvíce týkají pojistné podvody, odpovídal, že v ČP se nejvíce vyskytují podvody na motorových vozidlech. Dále bylo zjišťováno, zda v ČP existuje vnitřní předpis, který se týká předcházení korupce. Petr Kafka na tuto otázku reagoval kladně a uvedl, že se jedná o Kodex chování skupiny Generali. Poslední otázka směřovala k tomu, zda se někdy dostal do situace, kdy se ho pachatel snažil ovlivnit v souvislosti s vyšetřovanou

událostí. Uvedl, že se osobně s takovým jednáním nesetkal. Zároveň dodal, že při šetření jednou kauzy organizované skupiny Policie ČR zaznamenala, že se jeden z organizátorů snažil získat osobní údaje včetně adresy bydliště. Vzhledem k tomu, že pachatelé byli brzy zadrženi, k žádnému ovlivňování nedošlo.

4.8 Analýza dat a interpretace

Na základě výše uvedených statistických údajů týkajících se výskytu organizovaného zločinu a pojistných podvodů, třech kazuistik a v neposlední řadě na základě provedeného standardizovaného rozhovoru se zaměstnancem ČP budou níže ověřovány a posuzovány mnou vytvořené hypotézy.

Posouzení platnosti hypotézy č. 1

H₁: Pojistný podvod je nejčastějším trestným činem vyšetřovaným v ČP.

Hypotéza č. 1 měla potvrdit předpoklad, že v největší míře se lidé snaží oklamat pojišťovny v podobě pojistných podvodů a to z toho důvodu, že hlavní činností pojišťoven je pojistit veškeré hodnoty včetně zdraví a života. Tento fakt potvrdil v rozhovoru i manažer Petr Kafka. Ze získaných informací vyplývá, že hypotéza **H₁ se potvrdila**.

Posouzení platnosti hypotézy č. 2

H₂: Odhalit se podaří jen zhruba 1/3 pojistných podvodů ročně.

Hypotéza č. 2 vychází z přesvědčení, že určit poměr mezi odhalenými a neodhalenými podvody není snadné, a bude se vždy jednat o odhad, nikoliv statisticky doložitelný údaj. Kvalifikovaný odhad odborníků z ČAP, zejm. vedoucího sekce prevence podvodu JUDr. Ludvíka Bohmana, hovoří o zhruba třetině odhalených podvodů ze všech skutečně spáchaných. Dle dostupných interních dat vplynulo, že detektivové ČP a GLI prověřovali za rok 2014 téměř 7 000 případů. Z interních dat ČP se lze dočíst, že OVIB odhalil v loňském roce 1 039 případů. Toto podvodné jednání se podařilo prokázat v 547 případech, úspěšnost je cca 53%. Také Petr Kafka v rozhovoru odhadoval, že ročně

se podaří v ČP a v GLI odhalit cca 6 500-7 000 podvodného jednání. Z těchto údajů vyplývá, že hypotéza **H₂** se **potvrdila**.

Posouzení platnosti hypotézy č. 3

H₃: Pachatelem trestných činů vyšetřovaných v ČP je nejčastěji muž ve věku 20-35 let z Prahy.

Hypotéza č. 3 vychází z předpokladu, že ačkoliv pachatelem může být kdokoliv, budou převládat muži ve věkové kategorii 20-35 let. Jelikož v této kategorii potřebují zabezpečit svojí zakládající rodinu. Jiným důvodem páchaní trestné činnosti u těchto pachatelů může být ztráta zaměstnání. Petr Kafka v rozhovoru uvedl, že tento údaj není v ČP statisticky sledován. Dle jeho názoru převládají muži ve věkové kategorii 21-26 let. Co se týká místa páchaní pojistných podvodů, z interních dat ČP vyplývá, že nejvíce pojistných podvodů připadá na hlavní město Prahu, což potvrdil i dotazovaný. Hypotéza **H₃** se **potvrdila**.

Posouzení platnosti hypotézy č. 4

H₄: Nejvyšší dosažené vzdělání pachatelů trestných činů vyšetřovaných v ČP je střední s maturitou.

Dle manažera týmu Fraud detection and investigation a týmu Detekce a vyšetřování podvodů není tento údaj rovněž statisticky sledován. Nicméně odhaduje, že převládají osoby se středoškolským vzděláním. Z toho plyne, že hypotéza **H₄** se **potvrdila**.

Posouzení platnosti hypotézy č. 5

H₅: Četnost organizovaného zločinu se u pojistných podvodů nepatrně stupňuje. Také dochází k nárůstu počtu pojistných podvodů, zejména v době krize.

Tato hypotéza vedla k tomu, že lidé čím dál tím více touží po větším zisku a za tímto účelem se snaží spolupracovat. Lze tedy očekávat, že schopnosti organizovaných skupin se budou stupňovat a budou neustále zlepšovat a vymýšlet nové metody a techniky, jak

se na pojišťovnách neoprávněně obohatit. Zvyšování četnosti pojistných podvodů má potvrdit souvislost se zhoršením ekonomické situace u lidí.

Ze zmiňované Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2015-2017 vyplývá, že počet zjištěných trestných činů účasti na organizované zločinecké skupině v posledních několika letech výrazně stoupl. Nicméně trestný čin pojistný podvod je uvedený až na šestém místě z deseti zmiňovaných trestných činů. Petr Kafka v rozhovoru uvedl, že v posledních letech v ČR nepocítuje značný nárůst případů s prvkem organizovanosti. Ale stejně tak nedochází ani k poklesu. Co se týká pojistných podvodů, záleží na segmentu pojištění, jak uvádí Petr Kafka a zmiňuje, že v posledních 2-3 letech zaznamenává nárůst v segmentu úrazového pojištění. Tento fakt dokladují i statistické údaje ČAP za rok 2014, kdy bylo zjištěno přes 4 000 pojistných událostí v oblasti pojištění osob, což je téměř o 82 % více než v roce 2013. Dle dotazovaného se dá ale hovořit o mírném každoročním nárůstu v počtu pojistných podvodů, zejména v obdobích krize. Z výše uvedeného lze konstatovat, že hypotéza **H₅** se z větší části potvrdila.

Posouzení platnosti hypotézy č. 6

H₆: Na pojistném podvodu participuje stále více úředních osob, zejména policistů ČR.

Hypotéza č. 6 měla potvrdit domněnku, kdy z masmédií slycháváme, že policisté ČR se „spolupodíleli“ na pojistných podvodech. Dle názoru Petra Kafky, se spíše jedná o ojedinělé excesy policistů ČR. Také ale uvádí, že například u legalizace dříve odcizených vozidel je participace úředníků odborů dopravy takřka „nevyhnutelná“. Hypotéza **H₆** se z větší části potvrdila.

Posouzení platnosti hypotézy č. 7

H₇: Více než ½ pojistných podvodů v ČR se týká pojištění motorových vozidel.

Hypotéza č. 8 vycházela z předpokladu, že nadpoloviční většina pojistných podvodů se týká pojištění motorových vozidel. V tomto segmentu se lidé snaží o fígování dopravních nehod či předkládají nadhodnocené faktury a v důsledku toho poté žádají o větší odškodnění. Tuto domněnku potvrdil v rozhovoru i dotazovaný Petr Kafka. Také

ze statistických údajů ČP vyplývá, že největší počet případů pojistných podvodů byl interními specialisty ČP a GLI zjištěn v oblasti pojištění motorových vozidel. Pokud jde o poměr hodnot - u ČP se jedná o 54 %, u GLI je to 48 %. Hypotéza **H₇** se **potvrdila**.

Posouzení platnosti hypotézy č. 8

H₈: I u zaměstnanců soukromé sféry existuje vnitřní předpis týkající se předcházení korupce.

Při konstruování této hypotézy bylo vycházeno z předpokladu, že téměř ve všech institucích, kde hrozí zneužití svěřených pravomocí a tudíž existuje reálné nebezpečí korupce, je vnitřní předpis, který má za úkol korupci předcházet. Výjimkou nejsou ani komerční podniky. V ČP existuje Kodex chování skupiny Generali, který je závazný jak pro zaměstnance ČP, tak i zaměstnance GLI. Etický kodex je doplněn ještě souborem Pravidel pro skupinu, jež tvoří minimální standardy chování, které je nutné dodržovat. Existence etického kodexu v ČP potvrdil i dotazovaný. Tím se hypotéza **H₈** **potvrdila**.

Posouzení platnosti hypotézy č. 9

H₉: 1/3 detektivů má již zkušenost se situací, kdy jim byl nabídnut úplatek či protislužba.

Hypotéza č. 12 vychází z obecné teorie, která říká, že každý je úplatný, záleží jen na okolnostech a výši nabízeného úplatku. U této hypotézy jsem předpokládala, že dotazovaný se mohl setkat se situací, kdy mu byl nabídnut úplatek. V rozhovoru Petr Kafka uvádí, že s takovým jednáním se nesešel. Dále ale zmiňuje, že v rámci šetření jedné kauzy organizované skupiny, se jeden z organizátorů snažil získat osobní údaje včetně adresy trvalého pobytu. K žádnému uplácení či ovlivňování ale nedošlo, neboť ze strany Policie ČR došlo k rychlému zadržení pachatelů. Hypotéza **H₉** se **nepotvrdila**.

Posouzení platnosti hypotézy č. 10

H₁₀: ČP spolupracuje při zjišťování trestného činu s orgány činnými v trestním řízení.

Hypotéza č. 10 měla potvrdit domněnku, že odhalit a prokázat protiprávní jednání je společným cílem ČP i orgánů činných v trestním řízení. Petr Kafka v rozhovoru uvádí, že ČP s Policií ČR spolupracuje. Všechny případy pojistných podvodů ale Policii ČR neoznamují. Jedná se o ty situace, kdy si nejsou jisti výsledkem trestního řízení anebo ty situace, kde vystupují dle jeho slov tzv. prvopodvodníci. Tento postup vysvětluje pomocí zásad „ultima ratio“ a subsidiarity trestní represe, na jejichž základě přistupují k oznamování podvodů až tehdy, pokud by mimotrestní prostředky ČP byly zjevně neúčinné nebo pokud již byly bezúspěšně vyčerpány. Z toho plyne, že hypotéza **H₁₀ se potvrdila.**

5 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ A DOPORUČENÍ

V této kapitole je provedeno souhrnné zhodnocení výsledků jednotlivých dílčích celků empirické části s následnými návrhy na zlepšení.

5.1 Zhodnocení výsledků

Zhodnocení výsledků statistik výskytu organizovaného zločinu

Sumarizací statistických dat bylo zjištěno, že počet zjištěných trestných činů účasti na organizované zločinecké skupině v posledních letech výrazně stoupl. Hlavním cílem organizovaných zločineckých skupin je snaha dosáhnout co nejvyšších zisků. Jen v ČR výnosy organizovaného zločinu dosahují několik desítek miliard korun. V období let 2010 až 2014 se zjištěná škoda pohybovala pod hranicí 1 miliardy Kč. Zlom nastal v první polovině roku 2014, kdy byla tato hranice výrazně překročena. **Zjištěná škoda přesahovala 12 miliard Kč.** Nejvíce zjištěných škod způsobených organizovanými skupinami se týká trestného činu **zpronevěry, úvěrového podvodu či legalizace výnosů z trestné činnosti**. Pojistný podvod se ve sledovaném období umístil na šestém místě.

Statistická data tímto dokazují, že organizované skupiny jsou významné z hlediska finančních dopadů, jež svou organizovaností způsobují značné škody.

Zhodnocení výsledků statistik pojistných podvodů

Hodnocením statistických dat bylo shledáno, že prokazování pojistných podvodů se pohybuje ve vysokých finančních částkách. Počty odhalených pojistných podvodů rok od roku rostou. Neznamená to ale úplně, že by Češi podváděli více než před lety. Pojišťovny jsou důslednější a prověřují mnohem více případů než dříve. Dle celosvětových statistik je podvodem zhruba každý sedmý případ, který klient ohlásí.⁸⁴ Ze statistických dat členů ČAP vyplývá, že **v roce 2013** prověřovaly pojišťovny **přes 10 tisíc podezřelých**

⁸⁴ ČESKÁ TELEVIZE. *Pojistné podvody opět rekordní*. Pojišťovny loni odhalily pokusy za miliardu. [online]. [cit. 17. 3. 2015]. Dostupný z [www: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/298046-pojistne-podvody-opet-rekordni-pojistovny-loni-odhalily-pokusy-za-miliardu/>](http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/298046-pojistne-podvody-opet-rekordni-pojistovny-loni-odhalily-pokusy-za-miliardu/)

pojistných událostí a prokázaly **pojistné podvody za více než 1 miliardu Kč**. Oproti roku 2012 došlo **k nárůstu v počtu prověřovaných podezřelých pojistných událostí o 73 %**. Zajímavé je sledovat, které pojistné podvody se v poslední době objevují nejčastěji. Nejvíce případů bylo tradičně odhaleno v oblasti pojištění vozidel - tj. 7 047 případů. Prokázána hodnota atakovala hranici téměř 400 milionů Kč. Největší objem prokázaných hodnot byl dosažen u pojištění majetku a odpovědnosti, konkrétně jde o částku 458 milionů Kč.

V roce 2014 pojišťovny sdružené v ČAP prověřovaly **téměř 10 tis. pojistných podvodů** a prokázaly **pojistné podvody za více než 1 miliardu Kč**. Přestože pojišťovny prověřovaly **o 7% méně pojistných událostí než v roce 2013**, celková hodnota odhalených pojistných podvodů meziročně stoupla o 2 %. Stejně jak v roce 2013 bylo nejvíce případů odhaleno v segmentu pojištění motorových vozidel – tj. 4 387 případů. Při meziročním srovnání se jedná o pokles o 38 %. Výše prokázané hodnoty meziročně klesla jen mírně, konkrétně o 8 %, a dosáhla částky téměř 370 milionů Kč. **Překvapivý nárůst** v roce 2014 byl shledán **v segmentu pojištění osob**. Bylo odhaleno **přes 4 000 případů**, což je **téměř o 82 % více jak v roce předchozím**.

Konkrétně v ČP se jejím specialistům OVIB podařilo za rok 2014 **odhalit pojistné podvody za 462 milionů Kč**. V porovnání s rokem předchozím je to téměř o 25 milionů Kč více. Důvodem toho je narůstání pokusů o podvody. Na druhé straně detektivové ČP využívají efektivnější vyšetřovací metody a nejmodernější informační technologie. **Celkový součet zjištěných případů útvarů ČP a GLI za rok 2014 je 6 962**. **ČP a GLI prokázaly v souhrnu pojistné podvody za 701 798 495 Kč**. **Největší počet případů pojistných podvodů byl detektivy ČP a GLI zjištěn v oblasti pojištění motorových vozidel** (tj. ČP a GLI v souhrnu zjistily 3 661 případů). **Největší objem prokázaných hodnot byl zjištěn v pojištění majetku a odpovědnosti** (tj. ČP a GLI v souhrnu prokázaly hodnoty za 375 155 587 Kč). Nejvíce pojistných podvodů se objevuje v Praze, naopak nejméně pojistných podvodů je ve Zlínském kraji a na Vysočině.

Uvedené částky šplhají do několika stovek milionů. Na jedné straně počty pojistných podvodů každoročně mírně stoupají, na straně druhé je vidět práce detektivů ČP, kteří jsou rok od roku v prokazování pojistných podvodů lepší a výsledkem jejich práce jsou

zvyšující se částky v uchráněných hodnotách, které ČP nemusí vyplatit stále sofistikovanějším podvodníkům.

Zhodnocení výsledků kazuistik

Evaluačí výsledků kazuistik bylo zjištěno, že vztah organizovaného zločinu a korupce k sobě neodmyslitelně patří. **Korupce se nejčastěji projevuje ve formě klientelismu**, tj. využívání forem známostí a protekcí, nebo **formou úplatkářství**, kdy se jedná většinou o majetkové obohacení. Rovněž vyšla najevo rozsáhlost organizovaných skupin, zejména v případě „Užovka“, kde spolupracovalo nespočet lidí, skládající se z vlastníků vozidel, policistů, opraven vozidel, prodejců vozidel, zaměstnanců pojišťoven, poradců či tzv. bílých koních.

Způsoby korupčního jednání se odvíjejí zejména od zamýšlených cílů organizovaných skupin. V kazuistice s krycím názvem „Užovka“ se objevuje korupční jednání policistů ČR, které potřeboval **organizovaný zločin k fingování dopravních nehod**. Policisté v tomto případě kryli trestnou činnost. Další způsob korupčního jednání se týká rodinných příslušníků a jejich blízkých přátel u kauzy „Rodiny P“. Činnost této skupiny spočívala nejen ve vlastnictví či faktickém ovládnutí firem zabývajících se prodejem a opravou vozidel, ale jejich **„kontakty“ sahaly i do struktur obchodníků ČP**. Poslední způsob korupčního chování se týká výhradního pojišťovacího agenta „DL“, který vykonával činnost na základě Smlouvy o obchodním zastoupení. **Organizovaný zločin využíval k vyhotovování smluv o důchodovém spoření (II. pilíř)**, které byly fiktivně uzavírány na jména konkrétní osob, převážně bezdomovců a osob drogově závislých v budově Hlavního nádraží v Praze, a to bez jejich vědomí a souhlasu. Odměnou za poskytnutí osobních údajů, resp. opsání těchto údajů z občanského průkazu byla finanční částka ve výši 100-200 Kč.

Jelikož korupční jednání může mít nejrůznější formu, není tomu jinak ani u příčin a důsledků korupce. Hlavní příčinou korupce zločineckých skupin je dosahování co možná nejvyšších zisků, jež mají podobu finančních prostředků a krytí zločinecké skupiny v páchání trestné činnosti. **Organizovaný zločin je úzce propojen s pracovníky státní správy**. Korupční jednání těchto osob může být zapříčeno nižším platovým ohodnocením v poměru s náplní práce; nekvalitním systémem kontroly podřízených; morální slabostí

pracovníků, kteří korupčnímu chování snadněji podlehnou – zde bude zřejmě rozhodovat výše úplatku; přátelskými vztahy – tj. klientelismus apod.

Na základě uvedených kazuistik bylo zjištěno, že **organizovaný zločin používá korupci dlouhodobě**, jako tomu bylo v případě „Užovka“. Organizovaná skupina fingovala dopravní nehody zhruba od roku 1998. Na stopu tohoto případu přivedla ČP nahlášená škoda z dopravní nehody na jaře roku 2007, kdy začalo vyšetřování. Příčinou takto dlouhého časového rozpětí páchání trestné činnosti může být neochota veřejnosti či jednotlivců oznamovat trestnou činnost. Viníkem toho může být obava o své zdraví či ztráta důvěry ve spravedlnost a státní orgány.

Organizované podvody jsou významné z hlediska finančních dopadů, jak již bylo prokázáno v předcházející kapitole. Důsledky korupce jsou mnohem závažnější u organizovaných zločineckých skupin, kde dosahují větších zisků. Jejich činnost je spatřována ve velké organizovanosti dělby práce jednotlivých účastníků této skupiny. V kazuistikách se vyskytují pojistné podvody, jako nejběžnější trestné činy páchané vůči pojišťovnám, které způsobují obrovské ekonomické ztráty. Tyto ekonomické důsledky se nepromítnou jen pojišťovnám, ale i jejich klientům. Neboť lze očekávat, že s rostoucími náklady týkajícími se neoprávněných výplat pojistných plnění se bude zvyšovat výši pojistných sazeb. V kazuistikách patří k hlavním důsledkům mnohomilionové škody. Důsledek u kazuistiky „Užovka“ je spatřován ve **fingování dopravních nehod v odhadované škodě cca na 30 mil. Kč, z toho způsobená škoda v ČP je kolem 12 mil. Kč. U kauzy „Rodiny P.“ bylo zjištěno celkem 25 pojistných událostí, kde byla způsobená škoda vyčíslena na téměř 2 mil. Kč. U kazuistiky „DL“ došlo k 171 fiktivně uzavřeným smlouvám o důchodovém spoření (II. pilíř). Celková způsobená škoda byla vyčíslena na cca 224 tis. Kč.**

Aktivita organizovaných zločineckých skupin úzce souvisí s aktivním vyhledáním kontaktů s cílem korupčního průniku do zájmových orgánů. Významným terčem takovýchto snah jsou především úředníci odborů dopravy či orgány činné v trestním řízení, zejména Policie ČR. Pokud se policista ČR stane zkorumpovaným, odrazí se tento jeho akt na celou Policii ČR. U kazuistik, kde policisté kryli trestnou činnost, je hlavním důsledkem ztráta důvěry veřejnosti ke spravedlnosti, tedy ve stát a státní orgány.

Zhodnocení výsledků standardizovaného rozhovoru

Provedeným standardizovaným rozhovorem byly zjišťovány aktuální zkušenosti a postoje k problematice organizovaného zločinu a pojistných podvodů. Dotazovaným byl Petr Kafka, který v ČP zastává pozici manažera dvou týmů - Fraud detection and investigation a Detekce a vyšetřování podvodů. V domluvenou dobu mě dotazovaný již očekával. Celou dobu na pokládané otázky odpovídal ochotně a vstřícně.

Ke splnění záměrů empirické části práce bylo stanoveno celkem 10 hlavních hypotéz, jež vycházely z obecných poznatků k danému tématu. Přičemž 7 hypotéz bylo potvrzeno, 1 hypotéza se nepotvrdila a 2 hypotézy byly potvrzeny z větší části.

5.2 Návrhy na opatření pro boj s pojistným podvodem a jiným protiprávním jednáním

Velikost operačních rizik závisí na schopnosti pojišťovny předvídat slabá místa. Investice, vynaložené do oblasti prevence podvodů jsou efektivní cestou ke zvýšení čistého zisku pojišťovny. Prevence pojistných podvodů by měla spočívat zejména v posílení kontroly při uzavírání smluv a při likvidaci pojistných či škodních událostí,⁸⁵ ve školení vlastních zaměstnanců, spolupráci s ČAP, rozvojem nových informačních technologií, osvětou apod.

Posílení kontroly při uzavírání smluv a při likvidaci pojistné či škodní události

Posílení kontroly při uzavírání smluv a při likvidaci pojistné či škodní události je nezbytným krokem k prevenci pojistných podvodů. Neboť pojistné podvody se páchají zejména ve dvou okamžicích. První z nich je v okamžiku sjednání pojistné smlouvy, kdy klient zatají či uvede mylné skutečnosti. Druhým okamžikem, kdy může dojít ke vzniku pojistného podvodu, je okamžik vzniku události, která by mohla být událostí pojistnou.

⁸⁵Pojistná událost je nahodilá skutečnost, při které vzniká nárok na pojistné plnění. Takováto to událost je blíže uvedena v pojistné smlouvě. Od pojistné události je třeba odlišovat tzv. škodní událost. Jedná se o skutečnost, ze které vznikla škoda a která by mohla být důvodem vzniku práva na pojistné plnění. Z toho plyne, že škodní událost sama o sobě nemusí být pojistnou událostí. Tou se stane, pokud odpovídá pojistným podmínkám.

Pojistník v této situaci úmyslně uvádí nepravdivé nebo zkreslené údaje o okolnostech vzniku a průběhu události, nebo o výši vzniklé škody.

Školení vlastních zaměstnanců

Další součástí jak proti podvodům bojovat je školení vlastních zaměstnanců a to tím směrem, aby dokázali rozpoznat indikátory vedoucí k podvodnému jednání. Nezbytnou součástí je také posilovat vzdělávání v oblasti chápání Etického kodexu a pravidel chování skupiny Generali se zaměřením na loajalitu, odmítání korupce, klientelismu apod. Neboť ze statistických dat vyplývá předpoklad, že v roce 2015 bude korupce již nejčastější činností organizovaného zločinu. Vzdělávání by mělo probíhat formou pravidelných školení, seminářů či workshopů. V neposlední řadě je také nezbytné neustále zvyšovat právní vědomí zaměstnanců a spolupracujících obchodníků.

Spolupráce s ČAP

Nezbytností je i spolupráce s ČAP (kde existuje přímo Sekce pojistného podvodu) a ostatními pojišťovnami. Zejména se jedná o výměnu informací o podezřelých subjektech a to nejen na platformě ČAP, ale přímo i mezi jednotlivými pojišťovnami při aplikaci ustanovení § 129, odst. 6 zákona č. 227/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů. Kde je uvedeno, že pojišťovny se vzájemně informují o skutečnostech týkajících se pojištění svých klientů a jeho zprostředkování za účelem prevence a odhalování pojistného podvodu a dalšího protiprávního jednání. Do sdílených informací mezi pojišťovnami zákon řadí i osoby zúčastněné na škodné nebo pojistné události, a to i prostřednictvím právnické osoby, která není pojišťovnou ani pojišťovacím zprostředkovatelem.

Výše popsany nástroj lze charakterizovat jako výměnu informací v rámci pojistného trhu – primárně v rámci ČAP. Důležitá komunikace je ale i uvnitř pojišťovny, tj. mezi jednotlivými útvary.

Rozvoj nových informačních technologií

Opatřením v páchání pojistných podvodů je i rozvoj nových informačních technologií, který umožňuje pojistitelům účinněji a efektivněji detekovat a šetřit pojistné podvody. Díky novým softwarovým programům je možnost prošetřit větší množství podezřelých pojistných událostí. Přínos nových informačních technologií lze tedy spatřovat jak v účinnější ochraně finančních prostředků ČP, tak i v úspoře času při vyhledávání a odhalování podezřelých pojistných událostí.

Osvěta

Osvěta a mediální informování veřejnosti o problematice pojistných podvodů může být v důsledku silnou prevencí. Cílená osvěta zaměřená na problematiku pojistného podvodu a dalšího protiprávního jednání může u slušných a poctivých klientů vzbudit zamyšlení nad tím, že v konečném důsledku neokrádají jen pojišťovnu, ale také sami sebe. Neboť částky, které jsou vyplaceny za pojistné podvody, se následně musí promítnout do cen pojistného. Dle mého názoru jen zlomek pachatelů pojistných podvodů si uvědomuje, že pokud takto neoprávněně získané pojistné plnění jakýmkoliv způsobem využijí, ať tím, že si koupí auto, nebo si peníze uloží v bance, dopouští se navíc trestného činu praní špinavých peněz. Proto by bylo vhodné osvětu zaměřit i tímto směrem.

Výše zmíněné kroky ovšem neznamenají, že se pojistné podvody odbourají úplně, neboť organizované skupiny zaměřené na pojistné podvody neustále zlepšují a vymýšlejí nové metody a techniky, jak se na pojišťovnách neoprávněně obohatit. Na stávající situaci je nutné reagovat novými a modernějšími prostředky boji proti organizovanému zločinu.

6 ZÁVĚR

Záměrem této diplomové práce bylo poukázání na problematiku organizovaného zločinu, zejména na jeho hospodářské důsledky. Získat statistická data a mít tak představu o četnosti organizovaného zločinu není snadné. Výskyt organizovaného zločinu se vyjadřuje počtem zjištěných a objasněných trestných činů účasti na organizované zločinecké skupině, popřípadě počtem stíhaných a vyšetřovaných osob za trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině. Organizovaný zločin používá několik způsobů jednání či prostředků, jakými dosahuje svých cílů. Mezi tyto činnosti zejména patří výroba, pašování a distribuce drog, krádeže automobilů, korupce, pojistné podvody a řada dalších. Ze statistických dat z roku 2009 vyplývá, že nejrozšířenější formou činností organizovaného zločinu na území ČR patří krádeže automobilů. Korupce se v roce 2009 umístila na třetím místě spolu s praním špinavých peněz. První příčku, kterou obsadily krádeže automobilů, deklaruje i fakt, že nejčastějším pojistným podvodem páchaným vůči ČP je oblast pojištění motorových vozidel. V roce 2014 bylo interními specialisty ČP a GLI zjištěno v souhrnu 6 962 případů pojistných podvodů, z toho je 3 661 v oblasti pojištění motorových vozidel, tj. cca 53 %.

V roce 2015 se předpokládá, že korupce již bude nejčastější činností organizovaného zločinu. Stane se tak hlavním prvkem umožňující jeho rozšiřování. Ale již nyní slouží jako nástroj, prostřednictvím něhož organizovaný zločin získává nejen vysoké finanční prostředky, ale také potřebné informace, síť kontaktů či si zajišťuje beztrestnost. Korupci lze tak chápat jako jakousi zbraň, která zastíňuje všechny ostatní formy trestné činnosti organizovaného zločinu. Vztah organizovaného zločinu a korupce je tedy dnes neodmyslitelnou záležitostí.

Zkoumanou institucí v empirické části diplomové práce byla ČP. Jedná se o největší pojišťovnu, která spadá pod Generali CEE Holding se sídlem v Praze na Pankráci. Pojistné podvody jsou nejčastějším trestným činem páchaným vůči pojišťovně. V roce 2014 bylo zjištěno 9 847 případů pojistného podvodu. V porovnání s rokem předchozím se jedná o pokles o 7 %. Stejně jako v posledních dvou letech bylo v roce 2014 nejvíce případů odhaleno v segmentu pojištění motorových vozidel. Překvapující skutečností byl nárůst počtu případů v segmentu pojištění osob. Bylo odhaleno přes 4 000 případů, což je téměř

o 82 % více jak v roce předchozím. Tím se počet odhalených pojistných podvodů v oblasti pojištění osob významnou měrou přiblížil počtu odhalených pojistných podvodů v pojištění motorových vozidel.

Prostřednictvím získaných statistických dat týkající se výskytu organizovaného zločinu, či statistických dat pojistných podvodů, kazuistik a standardizovaného rozhovoru bylo zjištěno, že organizované podvody jsou významné z hlediska finančních dopadů. V kazuistikách se vyskytují pojistné podvody s prvky organizovanosti, jež způsobují obrovské ekonomické ztráty, které šplhají do mnohamilionových částek. Rovněž se v kazuistikách objevuje participace zaměstnanců ČP na pojistných podvodech. Jde především o likvidátory či zprostředkovatele apod. Ti svým jednáním porušují Kodex chování skupiny Generali. Organizovaný zločin mj. ohrožuje některé skupiny občanů, zejména ty, kteří zaujímají funkci, kterou hodlá organizovaná skupina využít. V největší míře se jedná o odborníky z řad úředníků některých odborů, převážně odborů dopravy. Získat se také snaží policisty ČR a další specialisty. Za informace, obstarání potřebných dokladů, právní pomoc, krytí trestné činnosti a další služby nabízí organizovaný zločin jako protihodnotu buď značné finanční prostředky, nebo jiné výhody.

Způsobené ekonomické škody se nepromítnout jen pojišťovně, ale i jejich klientům. Odhalování pojistných podvodů tak ovlivňuje celkové pojistné plnění pojišťovny, které pojistní matematici poté musí zahrnovat do svých kalkulací cen pojistek a parametrů produktů. ČP si je plně vědoma rizika finančních ztrát a poškození dobrého jména plynoucích z podvodných jednání, kterým je při výkonu své činnosti v oblasti pojišťovnictví vystavena a rovněž své odpovědnosti, které s těmito riziky souvisí - vůči akcionářům, zaměstnancům, obchodním partnerům a klientům. Z tohoto důvodu je nezbytné posilovat nástroje, které povedou k lepší prevenci a detekci pojistných podvodů. Na druhé straně je nutné vyzdvihnout práci interních specialistů ČP, kterým se daří odhalovat pojistné podvody pohybující se rovněž v milionových sumách. V loňském roce detektivové ČP uchránili pojistné podvody za 462 milionů Kč, tím překonali rekord o téměř 25 milionů z loňského roku.

Pokud jde o procento úspěšnosti zjištěných případů, OVIB zjistil v loňském roce 1 039 případů pojistných podvodů. Toto podvodné jednání se podařilo prokázat v 547 případech, úspěšnost je cca 53 %. Zde je ale nutné zmínit, že poměr mezi

odhalenými podvody a neodhalenými (tj. latentními) bude vždy jen odhad, nikoliv statisticky doložitelný údaj.

Cílem empirické části bylo poukázat na značné ekonomické důsledky vztahu korupce či jiného protiprávní jednání a organizovaného zločinu a zjistit procento úspěšnosti zjištěných případů tohoto protizákonného jednání v ČR. Teoretická i praktická část s vyhodnocením výsledků výzkumného šetření sledovaly stanový záměr. Cíle diplomové práce se tak podařilo naplnit.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Publikace

CEJP, M. *Organizovaný zločin v České republice*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, 177 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 8073380277.

CEJP, M. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, 102 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 9788073381059.

DANČÁK, B; HLOUŠEK, V; ŠIMÍČEK, V; a kol. *Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. 309 s. ISBN 80-210-4062-9.

FRIČ, P. a kol. *Korupce na český způsob*. Vyd. 1. Praha : G plus G, 1999. 302 s. ISBN 8086103269.

CHMELÍK, J. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha : Linde, 2003. 222 s. ISBN 807201434X.

KARKLINS, R. *The System Made Me Do It: Corruption in Post-Communist Societies*. M. E. Sharp, Inc: New York, England, 2005. 219 s. ISB 0765616343.

Source Book 2000 – Confronting Corruption : the Elements of a National Integrity System. Published by Jeremy Pope and Transparency International, 2000. 364 s. ISBN 3-9805657-8-5.

Elektronické dokumenty

BEZ KORUPCE. *Střet zájmů*. [online]. 2010. [cit. 1. 2. 2014].
Dostupný z www: <<http://www.bezkorupce.cz/nase-temata/stret-zajmu/>>

BUŠINA F., *Střet zájmů ve veřejné správě*. [online]. 2010. [cit. 1. 2. 2014].
Dostupný z www: <<http://www.filipbusina.cz/dokumenty/clanky/stret-zajmu-ve-verejne-sprave.pdf>>

ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN. *Pojištný podvod*. [online]. [cit. 27. 9. 2014].
Dostupný z www: <<http://www.cap.cz/vse-o-pojisteni/pojisteni-v-praxi/pojistny-podvod>>

ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN. *Pojišťovny odhalily pojistné podvody za miliardu korun*. [online]. 2014. [cit. 28. 9. 2014].
Dostupný z www: <<http://www.cap.cz/tiskove-centrum/tiskove-zpravy-a-informace/tiskove-zpravy/644-82>>

ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN. *Pojišťovny odhalily pojistné podvody za více než miliardu korun.* [online]. [cit. 19. 3. 2015].
Dostupný z www: <http://www.cap.cz/images/tiskovezpravy/TZ_CAP_20150305_Pojistne_podvody_2014_F1.pdf>

ČESKÁ POJIŠŤOVNA A. S. *Kodex chování.* [online]. [cit. 11. 9. 2014].
Dostupný z www: <<http://www.ceskapojistovna.cz/kodex-chovani>>

ČESKÁ POJIŠŤOVNA A. S. *Agentura S&P potvrdila České pojišťovně rating na úrovni A-.* [online]. [cit. 26. 8. 2014].
Dostupný z www: http://www.ceskapojistovna.cz/tiskovazprava?4474101agentrua_s_p_potvrdila_ceske_pojistovne_rating_na_urovni_a

ČESKÁ POJIŠŤOVNA A. S. *Česká pojišťovna loni odhalila pojistný podvody v rekordní výši 462 miliony korun.* [online]. [cit. 1. 2. 2015].
Dostupný z www: <http://www.ceskapojistovna.cz/tiskova-zprava?5441242ceska_pojistovna_loni_odhalila_pojistne_podvody_v_rekordni_v>

ČESKÁ TELEVIZE. *Pojistné podvody opět rekordní.* Pojišťovny loni odhalily pokusy za miliardu. [online]. [cit. 17. 3. 2015].
Dostupný z www: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/298046-pojistne-podvody-opet-rekordni-pojistovny-loni-odhalily-pokusy-za-miliardu/>>

EKOLOGICKÝ PRÁVNÍ SERVIS. *Co znamenají pojmy korupce, klientelismus a střet zájmů?* [online]. 2013. [cit. 1. 2. 2014].
Dostupný z www: <<http://www.eps.cz/poradna/kategorie/korupce-jednani-uredniku/rada/klientelisticky-nebo-pravni-stat-korupce-klientelism>>

FINANCE.CZ. *Korupce v Česku je vyšší než ve Rwandě Botswaně.* [online]. 2012. [cit. 12. 6. 2014].
Dostupný z www: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/374308-korupce-v-cesku-je-vyssi-nez-ve-rwande-a-botswane/>>

CHMELÍK, J., *Charakteristika pojistných podvodů.* [online]. 2006. [cit. 17. 3. 2015].
Dostupný z: <<http://www.sinz.cz/archiv/docs/si-2006-03-152-157.pdf>>

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Vzdělávání ve veřejné správě a akreditace vzdělávacích institucí.* Etika ve veřejné správě. [online]. [cit. 12. 6. 2014].
Dostupný z www: <<http://www.mvcr.cz/clanek/vzdelavani-ve-verejne-sprave-a-akreditace-vzdelavacich-instituci-676573.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>>

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy.* [online]. [cit. 5. 6. 2014].
Dostupný z www: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Etický_kodex_uredniku_a_zamestnancu_verejne_spravy.pdf>

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Aktivity Ministerstva vnitra a boj proti korupci*. [online]. [cit. 29. 5. 2014].

Dostupný z www: <<http://www.mvcr.cz/clanek/aktivity-ministerstva-vnitra-a-boj-proti-korupci.aspx>>

MINISTERSTVO VNITRA ČR - ODBOR BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2015-2017*. [online]. [cit. 1. 3. 2015].

Dostupný z www: <<http://www.mvcr.cz/clanek/poskytnuti-informaci-koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-na-obdobi-let-2015-2017.aspx>>

OPOJISTENI.CZ. *Podvodníkem ve vlastní pojišťovně*. [online]. [cit. 22. 2. 2015].

Dostupný z www: <<http://m.opojisteni.cz/rizika/podvodnikem-ve-vlastni-pojistovne/>>

OPOJISTENI.CZ. *Pojišťovny odhalily pojistné podvody za více než miliardu korun!* [online]. 2014. [cit. 28. 9. 2014].

Dostupný z www: <<http://www.opojisteni.cz/pojistovny/cap/>>

POLICIE ČR. *Co je organizovaný zločin*. [online]. [cit. 30. 5. 2014].

Dostupný z www: <<http://www.policie.cz/clanek/co-je-organizovany-zlocin.aspx>>

PORADNA PRO OBČANSTVÍ, OBČANSKÁ A LIDSKÁ PRÁVA. *Registrované partnerství – příklad úspěšného lobbingu*. [online]. 2009. [cit. 4. 2. 2014].

Dostupný z www: <<http://lgbt.poradna-prava.cz/clanky-zpravy-a-diplomove-prace/registrovane-partnerstvi-286.html>>

PRÁVO A TERÉNNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE. *Souběh trestných činů*. [online]. [cit. 23. 8. 2014].

Dostupný z www: <<http://www.clovekvpravu.cz/trestni-pravo-452/trestni-pravo-hmotne-455/obecna-cast-zakladni-pojmy-a-pravidla-trestniho-prava-458/ukladani-trestu-za-vice-trestnych-cinu-soubeh-trestnych-cinu-738>>

RADA VLÁDY PRO KOORDINACI BOJE S KORUPCÍ. *GRECO*. [online]. 2013. [cit. 30. 5. 2014].

Dostupný z www: <<http://www.korupce.cz/cz/zahranicni-spoluprace/greco/greco-104840/>>

RADA VLÁDY PRO KOORDINACI BOJE S KORUPCÍ. *Partnerství pro otevřené vládnutí (OGP)*. [online]. 2013. [cit. 30. 5. 2014].

Dostupný z www: <<http://www.korupce.cz/cz/partnerstvi-pro-otevrene-vladnuti/partnerstvi-pro-otevrene-vladnuti-ogp-104810/>>

RŮŽOVÝ PANTER. *O organizaci*. [online]. [cit. 1. 3. 2015].

Dostupný z www: <<http://www.ruzovypanter.cz/ruzovypanter.html>>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě*. [online]. 2008. [cit. 4. 2. 2014].

Dostupný z www: <http://www.transparency.cz/doc/vzdelavani_skripta2008_1.pdf>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *O Indexu*. [online]. 2014. [cit. 1. 2. 2015].
Dostupný z www: <<http://www.transparency.cz/vysledky-zebricku-zemi-podle-indexu-vnimani-korupce-2014/>>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *CPI 2013 otázky a odpovědi*. [online]. 2013.
[cit. 29. 5. 2014].
Dostupný z www: <<http://www.transparency.cz/cpi-2013/>>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Indexy*. [online]. [cit. 12. 6. 2014].
Dostupný z www: <<http://www.transparency.cz/indexy/>>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Index vnímání korupce 2014*. [online].
[cit. 31. 1. 2015].
Dostupný z www: <<http://www.transparency.cz/index-vnimani-korupce-2014-2/>>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *O nás*. [online]. 2013. [cit. 29. 5. 2014].
Dostupný z www: <<http://http://www.transparency.cz/o-tic/>>

ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY SEKCE PRO KOORDINACI BOJE S KORUPCÍ.
*Program na podporu boje s korupcí – Souhrnná zpráva s požadavky na zabezpečení
finančního krytí realizace vybraných úkolů ve Strategii vlády v boji s korupcí na období let
2013 a 2014*. [online]. 2013. [cit. 25. 6. 2014].
Dostupný z www: <<http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2013-2014/2a---Program-na-podporu-boje-s-korupci-ze-dne-6--kvetna-2013.pdf>>

ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2015-
2017*. [online]. [cit. 22. 2. 2015].
Dostupný z www: <<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/tiskove-informace/vladni-koncepce-boje-s-korupci-na-leta-2015---2017-123659/>>

ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY – ODDĚLENÍ BOJE S KORUPCÍ. *Vládní
koncepce boj s korupcí na léta 2015 až 2017*. [online]. 2014. [cit. 1. 3. 2015].
Dostupný z www: <<http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2015-2017/Vladni-koncepce-boje-s-korupci-na-leta-2015-az-2017.pdf>>

VYMĚTAL, P. *Náklady a důsledky korupce*. [online]. [cit. 25. 6. 2014].
Dostupný z www: <http://en.vsem.cz/data/data/ces-soubory/konference-seminare/gf_VymetalOstrava.pdf>

Právní předpisy

Zákon č. 277/2009 Sb. o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Ostatní nastudované materiály

Interní zdroje České pojišťovny a. s.

8 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Seznam zkratk

Příloha č. 2 – Organizovaný zločin ve vztahu ke korupci

Příloha č. 3 – Nejrozšířenější aktivity organizovaného zločinu

Příloha č. 4 – Evaluace ČR v letech 1997–2011 dle indexu CPI

Příloha č. 5 – Kompetence jednotlivých týmů Útvaru řízení rizika podvodů, AML a interní bezpečnosti

Příloha č. 6 – Otázky ke standardizovanému rozhovoru

Příloha č. 7 – Statistiky výskytu organizovaného zločinu

Příloha č. 8 – Všechny šetřené případy pojistných podvodů ve specifických oborech pojištění

Přílohy č. 9 – Statistiky pojistných podvodů ČP

Příloha č. 10 – Kazuistiky týkající se organizovaného zločinu

Příloha č. 11 – Odpovědi na provedený standardizovaný rozhovor

Příloha č. 1 – Seznam zkratk

AML – Anty-money loudering – praní špinavých peněz

CPI – Corruption Perceptions Index

ČAP – Česká asociace pojišťoven

ČP – Česká pojišťovna a. s.

EU – Evropská unie

GLI – Generali

HDP – Hrubý domácí produkt

OSN – Organizace spojených národů

OVIB – Odbor vyšetřování a interní bezpečnosti

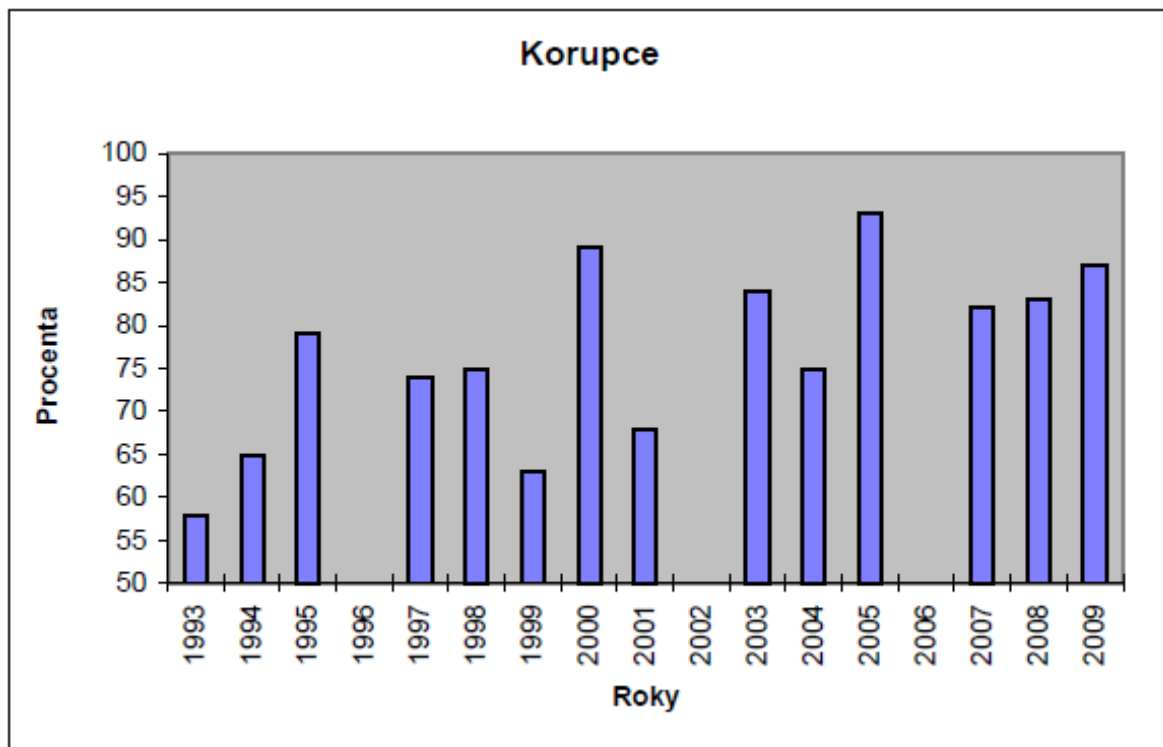
TIC – Transparency international

ÚVIB – Útvar vyšetřování a interní bezpečnosti

ÚŘRP – Útvar řízení rizika podvodů, AML a interní bezpečnosti

Příloha č. 2 – Organizovaný zločin ve vztahu ke korupci

Graf 1 – Míra rozšíření korupce související s organizovaným zločinem v letech 1993-2009

Zdroj: CEJP, M., *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*, s. 42⁸⁶

⁸⁶ CEJP, M. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, 102 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 9788073381059.

Příloha č. 3 – Nejrozšířenější aktivity organizovaného zločinu

Tabulka 1 – Porovnání odhadu budoucího pořadí nejrozšířenějších aktivit organizovaného zločinu s odhadem skutečného (taktéž odhadovaného) pořadí

Skutečnost 2009	Odhad z roku 2010 na rok 2015	Skutečnost 2015
krádeže automobilů	korupce	bude případně zjištěna v roce 2016
praní špinavých peněz	drogy	
korupce	obchodování s lidmi	
výroba, pašování a distribuce drog	počítačová kriminalita	
daňové, úvěr., pojist., směnečné podvody	praní špinavých peněz	
bankovní podvody	krádeže automobilů	
zakládání podvodných a fiktivních firem	daňové podvody	
podvody s platebními kartami	krádeže	
organizování nelegální migrace	podvody s platebními kartami	
padělání dokumentů	podvody (nespecifikované)	
zneužití počítače k trestné činnosti	vydírání/výpalné	
organizování prostituce a obchod se ženami	ekonomická kriminalita	
výroba, pašování alkoholu nebo cigaret	obchodování se zbraněmi	
krádeže vloupáním	prostituce	
celní podvody	loupeže	
padělání šeků, peněz, mincí	padělání	

padělání CD a podobných nosičů	finanční kriminalita	
krádeže uměleckých předmětů	vraždy	
hazardní hry	zneužívání prostředků EU	
vymáhání dluhů na objednávku	nelegální migrace	
bankovní loupeže	celní podvody	
překupnictví odcizených předmětů	podvody s nemovitostmi	
obchod s lidmi za účelem nucených prací	hazardní hry	
vydírání a výpalné	úvěrové podvody	
vylákání peněz se slibem jejich zhodnocení	bankovní podvody	
zneužití prostředků EU	krádeže umění	
vraždy	Únosy	
krimi proti inform. a komunik. technologiím	podvodné firmy	
mezinárodní obchod se zbraněmi a výbušninami	nezákonné vymáhání dluhů	
nelegální dovoz a vývoj nebezpečných odpadů	pašování alkoholu a cigaret	
obchodování s lidskými orgány	pašování CD	

Zdroj: CEJP, M., *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*, s. 75⁸⁷

⁸⁷ Tamtéž.

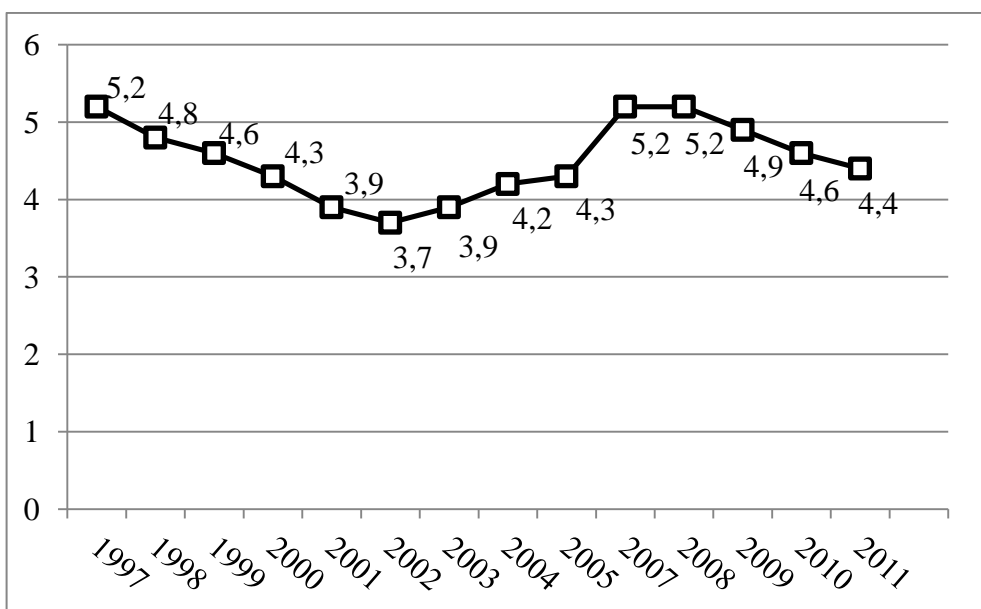
Příloha č. 4 – Evaluace ČR v letech 1997-2011 dle indexu CPI

Tabulka 2 – Hodnocení ČR podle indexu CPI v letech 1997-2011

Rok	Umístění	Index	Počet zkoumaných zemí
1997	27.	5,2	52
1998	37.	4,8	85
1999	39.	4,6	99
2000	42.	4,3	90
2001	47.	3,9	91
2002	52.	3,7	102
2003	54.	3,9	133
2004	51.	4,2	145
2005	47.	4,3	158
2007	41.	5,2	179
2008	45.	5,2	180
2009	52.	4,9	180
2010	53.	4,6	176
2011	57.	4,4	183

Zdroj: transparency.cz, vlastní zpracování⁸⁸

Graf 2 – Hodnocení ČR podle indexu CPI v letech 1997-2011

Zdroj: transparency.cz, vlastní zpracování⁸⁹

⁸⁸ TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Indexy*. [online]. [cit. 12. 6. 2014]. Dostupný z www: <<http://www.transparency.cz/indexy/>>

⁸⁹ TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Indexy*. [online]. [cit. 12. 6. 2014]. Dostupný z www:

Příloha č. 5 – Kompetence jednotlivých týmů Útvaru řízení rizika podvodů, AML a interní bezpečnosti

Tým detekce a vyšetřování podvodů a Tým fraud detection and investigation

Oba týmy odhalují protiprávní jednání proti majetkovým či jiným právům ČP. Šetření realizují na základě vyžádání představenstva či vedení ČP. Jejich úkolem je rovněž zastupovat ČP v trestním řízení, shromažďovat informace a důkazy pro soudní spory a spolupracovat s právním odborem a ostatními specializovanými útvary ČP, zejména v oblasti řízení rizika podvodů. Při své činnosti využívají řadu moderních a sofistikovaných analytických a jiných nástrojů a postupů.

AML a spolupráce s třetími stranami

Tento tým je odpovědný za dvě oblasti – AML a komunikaci s třetími stranami. V první řadě má tento tým zabránit tomu, aby přes ČP byly legalizovány finanční prostředky získané z trestné činnosti. Jedná se o celý komplex opatření a činností, včetně příslušných školení. Praní špinavých peněz, stejně jako podvodům, nelze zcela zabránit, proto se tento tým snaží toto riziko alespoň eliminovat na co nejnižší možnou míru, prostřednictvím kontroly a prověření nových či stávajících pojistných smluv či výplat pojistných plnění u specifických pojistných událostí atd.

Druhým úkolem týmu je komunikace se třetími stranami. Mezi třetí strany, kterým je ČP ze zákona povinná poskytnout součinnost patří orgány v trestním řízení, ostatní pojišťovny, soudní exekutoři, soudy, insolvenční správci, notáři, Česká národní banka a další subjekty, na které se vztahuje výjimka z povinnosti mlčenlivosti, kterou je ČP, ze zákona č. 227/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů, vázána.

Tým Vnitřní kontroly a vyšetřování GLI pracuje jako součást týmu AML a spolupráce s třetími stranami.

Objektová a technická bezpečnost

K základním odpovědnostem tohoto týmu patří zejména zajištění, řízení a kontrola fyzické ostrahy objektů ČP; zajištění a správa technických systémů zabezpečení objektů ČP; řízení a zabezpečení provozu elektronických přístupových systémů v objektech ČP; správa agendy několika tisíc přístupových karet; řeší mimořádné události při ochraně objektů, v nichž ČP vykonává svou činnost apod. Tento tým také napomáhá v oblasti vyšetřování.

Analytická podpora vyšetřování

Mezi hlavní činnosti tohoto týmu patří poskytování datové a analytické podpory pro detekci a šetření externích a interních podvodů; podpora konceptu Blacklistů pro celou ČP; tvorba a konsolidace reportingu za celou oblast řízení rizika podvodů v ČP; iniciuje, podílí se nebo řídí projekty, týkající se oblasti prevence, detekce, šetření a vyšetřování podvodů a řada dalších činností.

Kontrola obchodní služby

Tento tým zajišťuje pravidelné, systematické ověřování a hodnocení stavu dodržování pravidel skupiny Generali, které jsou určeny právními a regulačními požadavky a které souvisejí s vnitřními normami ČP uplatňovanými v postupech obchodní služby. Do jejich činnosti např. spadá šetření individuálních případů zprostředkovatelů, shromažďování, prověřování a analyzování podezření o možném poškozování zájmů ČP ze strany zaměstnanců a pracovníků obchodní služby; podílí se na školení a ověřování znalostí zaměstnanců a pracovníků obchodní služby o pravidlech skupiny Generali; rozhoduje o řešení stížností týkajících se dodržování pravidel spolupráce distribučních kanálů apod.⁹⁰

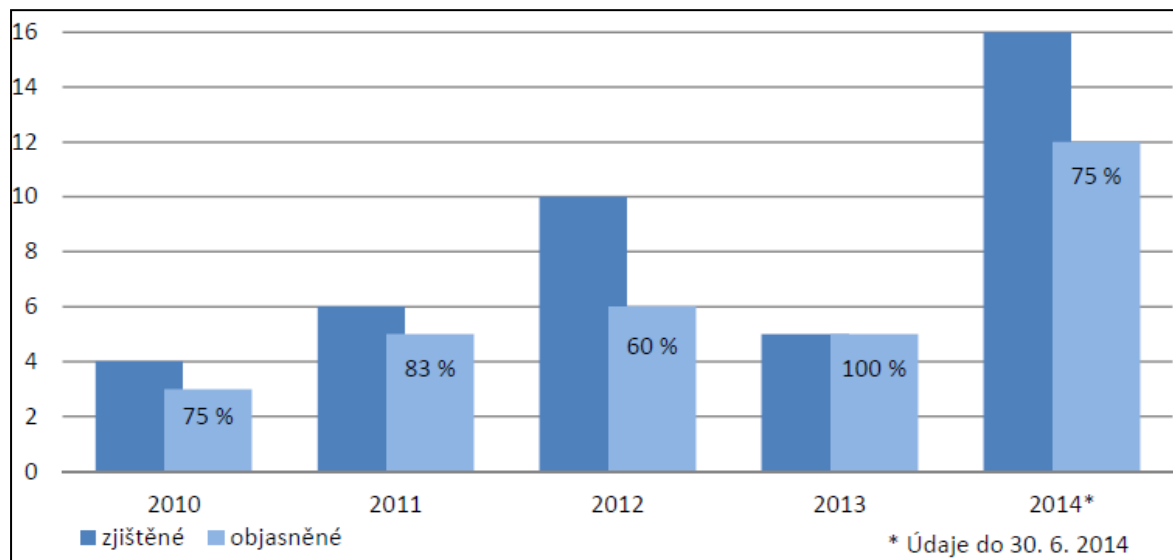
⁹⁰ Interní data ČP.

Příloha č. 6 – Otázky ke standardizovanému rozhovoru

- 1) Jaký je nejčastější trestný čin páchaný vůči České pojišťovně?
- 2) Zhruba kolik pojistných podvodů se Vám ročně podaří odhalit?
- 3) Jakou věkovou hranici nejčastěji tvoří pachatelé trestné činnosti v České pojišťovně? Kdo tvoří převážnou část pachatelů trestné činnosti – muži/ženy?
- 4) Jaké nejvyšší vzdělání dosahují osoby páchající trestnou činností?
- 5) Zvyšuje se počet trestných činů spáchaných organizovanou skupinou? Domníváte se rovněž, že se zvyšuje počet pojistných podvodů každý rok?
- 6) Myslíte si, že na pojistném podvodu participuje stále více úředních osob, zejména policistů?
- 7) Čeho se nejvíce týkají pojistné podvody v České pojišťovně?
- 8) Existuje v České pojišťovně nějaké vnitřní předpis, který se týká předcházení korupce?
- 9) Snažil se Vás pachatel ovlivnit v souvislosti s vyšetřovanou událostí? Jakým způsobem se Vás pachatel v této souvislosti snažil ovlivnit?
- 10) Spolupracuje Česká pojišťovna při odhalování trestných činů s Policií ČR? Popřípadě oznamuje všechny jejími detektivy zjištěné pojistné podvody?

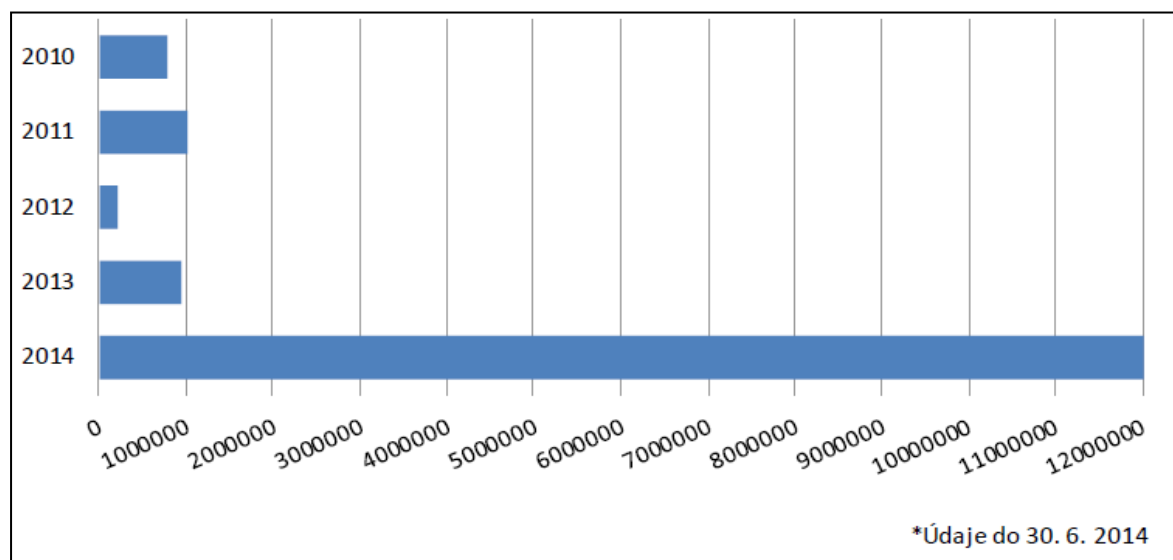
Příloha č. 7 – Statistiky výskytu organizovaného zločinu

Graf 3 – Počet zjištěných a objasněných trestných činů účasti na organizované zločinecké skupině

Zdroj: mvcr.cz, *Koncepce boje proti organizovanému zločinu*, (PDF), s. 6⁹¹

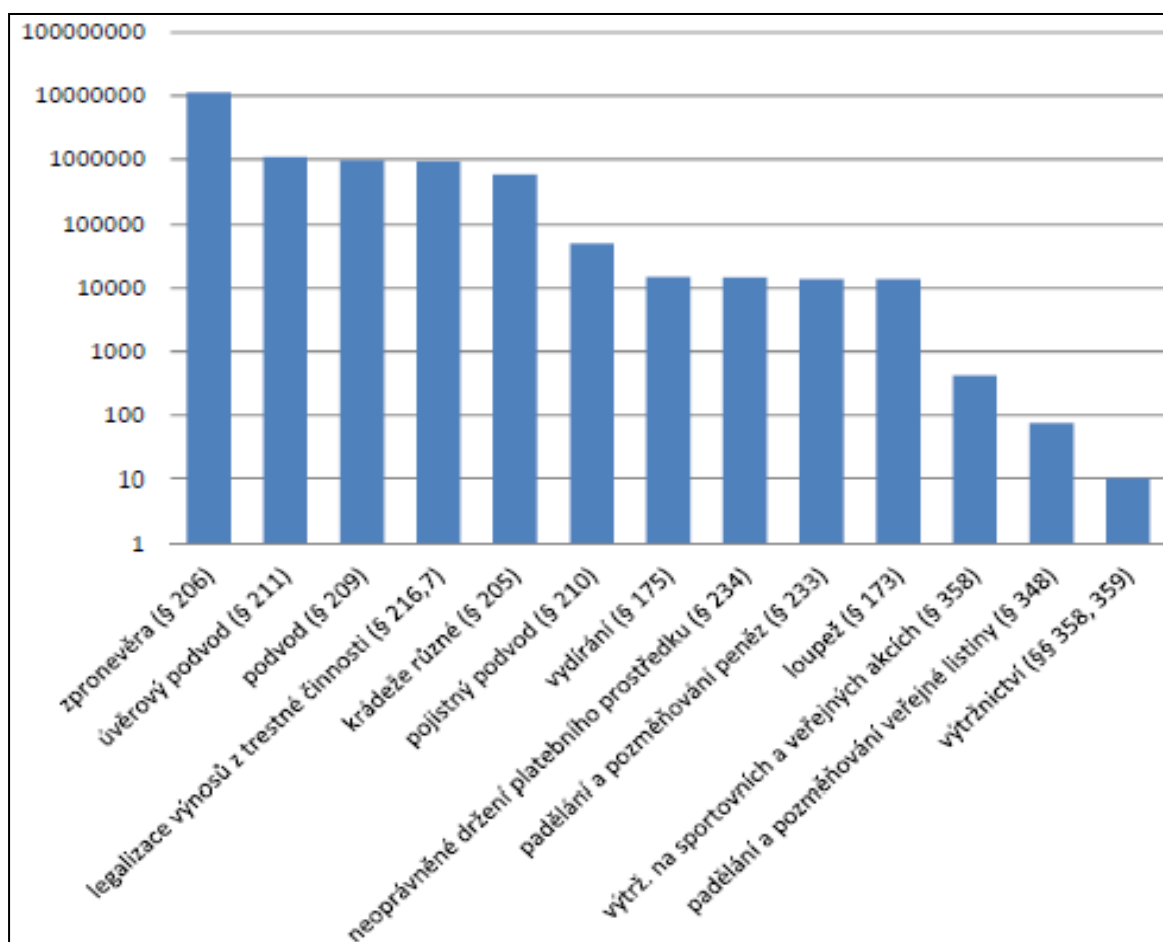
Graf 4 – Zjištěné škody v souvislosti s trestnými činy spáchanými v organizované skupině v letech 2010-2014* v tisících Kč

Zdroj: mvcr.cz, *Koncepce boje proti organizovanému zločinu*, (PDF), s. 7⁹²

⁹¹ MINISTERSTVO VNITRA ČR. Poskytnutí informací – Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2015-2017. [online]. [cit. 1. 3. 2015]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/poskytnuti-informaci-koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-na-obdobi-let-2015-2017.aspx>>

Graf 5 – Zjištěné škody u trestných činů spáchaných v organizované skupině v období let 2010-2014 podle trestného činu

Zdroj: mvcr.cz, *Koncepce boje proti organizovanému zločinu*, (PDF), s. 7⁹³

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž.

Příloha č. 8 – Všechny šetřené případy pojistných podvodů ve specifických oborech pojištění

Tabulka 3 – Statistiky pojistných podvodů členů ČAP za rok 2012

Obor pojištění	Počet případů	Výše nárokovaných plnění (v tis. Kč)	Výše prokázané hodnoty (v tis. Kč)
Pojištění vozidel	3 855	618 120	371 495
Pojištění přepravy	38	21 748	19 079
Pojištění majetku a odpovědnosti	954	805 430	562 831
Pojištění osob	1 296	122 814	111 171
Celkem	6 143	1 568 112	1 064 576

Zdroj: cap.cz⁹⁴

Tabulka 4 – Statistiky pojistných podvodů členů ČAP za rok 2013

Obor pojištění	Počet případů	Výše nárokovaných plnění (v tis. Kč)	Výše prokázané hodnoty (v tis. Kč)
Pojištění vozidel	7 047	625 943	398 427
Pojištění přepravy	10	2 483	1 664
Pojištění majetku a odpovědnosti	1 353	869 369	458 974
Pojištění osob	2 214	258 957	227 891
Celkem	10 624	1 756 752	1 086 956

Zdroj: cap.cz⁹⁵

⁹⁴ ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN. *Pojišťovny odhalily pojistné podvody za miliardu korun.* [online]. 2014. [cit. 28. 9. 2014]. Dostupný z [www: <http://www.cap.cz/tiskove-centrum/tiskove-zpravy-a-informace/tiskove-zpravy/644-82>](http://www.cap.cz/tiskove-centrum/tiskove-zpravy-a-informace/tiskove-zpravy/644-82)

Tabulka 5 – Statistiky pojistných podvodů členů ČAP za rok 2014

Obor pojištění	Počet případů	Výše nárokovaných plnění (v tis. Kč)	Výše prokázané hodnoty (v tis. Kč)
Pojištění vozidel	4 387	778 379	367 038
Pojištění přepravy	8	9 033	9 033
Pojištění majetku a odpovědnosti	1 438	1 057 114	532 971
Pojištění osob	4 014	274 520	198 179
Celkem	9 847	2 119 046	1 107 716

Zdroj: cap.cz⁹⁶

⁹⁵ OPOJISTENI.CZ. *Pojišťovny odhalily pojistné podvody za více než miliardu korun!* [online]. 2014. [cit. 28. 9. 2014]. Dostupný z www: <<http://www.opojisteni.cz/pojistovny/cap/>>

⁹⁶ ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN. *Pojišťovny odhalily pojistné podvody za více než miliardu korun.* [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupný z www: <http://www.cap.cz/images/tiskove-zpravy/TZ_CAP_20150305_Pojistne_podvody_2014_F1.pdf>

Příloha č. 9 – Statistiky pojistných podvodů ČP

Tabulka 6 – Prokázané a uchráněné hodnoty Týmem detekce a vyšetřování podvodů

Období	Prokázano	Uchráněno před vyplacením	Neoprávněně vyplaceno	Úspěšnost
2009	239 522 491	167 836 058	71 686 433	70%
2010	277 853 127	188 584 509	89 268 618	68%
2011	338 417 674	297 781 323	40 636 351	88%
2012	421 474 063	329 625 613	28 848 450	93%
2013	436 822 018	404 004 772	33 142 490	92%
2014	461 659 037	424 563 261	37 065 776	92%

Zdroj: interní data ČP

Tabulka 7 – Počty případů podvodného jednání ČP v OVID

Období	Počet případů celkem	Prokázano	Neoprávněně vyplaceno	Uchráněno před vyplacením	Neprokázáno	Úspěšnost
2009	1 079	734	278	456	345	68%
2010	1 220	680	225	455	540	56%
2011	707	479	118	361	228	68%
2012	736	457	106	351	279	62%
2013	917	528	81	447	389	58%
2014	1 039	547	115	432	492	53%

Zdroj: interní data ČP

Tabulka 8 – Počty případů v jednotlivých útvarech ČP

Útvar	Případy	
	2013	2014
OVID	917	1 039
PMZ ⁹⁷	2 747	2 084
ŽP ⁹⁸	523	575
nefraudované týmy ⁹⁹	1 115	2 001
Celkem	5 302	5 699

Zdroj: interní data ČP

⁹⁷ Těž LSPU (Tým likvidace specifických pojistných událostí) - tým, který řeší specifické pojistné události (od počátku podezřelé nebo jsou jim předány likvidátorem, který pojme podezření).

⁹⁸ Útvar životního pojištění.

⁹⁹ Jakýkoliv útvar, oddělení či tým v ČP, jehož náplní práce není žádná činnost spojená s odhalováním a detekcí podvodů, např. Human Resources, Facility, Podpůrné služby, Back office a další.

Tabulka 9 – Prokázané hodnoty dle produktů u ČP

Produkty	Případy	Poměr hodnot	Prokázané hodnoty (v Kč)	Poměr hodnot
Osoby	637	11%	15 090 601	2%
Auta	3 050	54%	166 938 975	27%
Majetek a odpovědnost	1 725	30%	325 023 951	53%
Ostatní	288	5%	106 086 383	17%
Celkový součet	5 699	100%	613 139 910	100%

Zdroj: interní data ČP

Tabulka 10 – Prokázané hodnoty dle produktů u GLI

Produkty	Případy	Poměr hodnot	Prokázané hodnoty (v Kč)	Poměr hodnot
Osoby	63	5%	8 577 441	10%
Auta	611	48%	22 496 994	25%
Majetek a odpovědnost	425	34%	50 131 636	57%
Ostatní	164	13%	7 452 514	8%
Celkový součet	1 263	100%	88 658 582	100%

Zdroj: interní data ČP

Tabulka 11 – Přehled odhalených pojistných podvodů dle jednotlivých krajů

Kraj	2013 (v milionech Kč)	2014 (v milionech Kč)	Rozdíl 2014 - 2013 (v milionech Kč)
Praha	138,9	193,9	55,0
Středočeský	48,0	32,8	-15,2
Liberecký	26,3	32,8	6,5
Ústecký	28,5	32,2	3,7
Plzeňský	26,1	29,3	3,2
Moravskoslezský	30,0	23,2	-6,8
Jihočeský	34,4	15,4	-13,4
Královéhradecký	31,8	20,3	-11,5
Karlovarský	11,6	16,7	5,1
Pardubický	21,3	16,6	-4,7
Jihomoravský	10,5	14,3	3,8
Olomoucký	10,1	10,1	0
Vysočina	9,9	9,7	-0,2
Zlínský	9,5	8,8	-0,7
Celkový součet	436,9	461,7	24,8

Zdroj: ceskapojistovna.cz¹⁰⁰

¹⁰⁰ ČESKÁ POJIŠŤOVNA. Česká pojišťovna loni odhalila pojistný podvody v rekordní výši 462 miliony korun. [online]. [cit. 1. 2. 2015]. Dostupný z www: <<http://www.ceskapojistovna.cz/tiskova-zprava?5441242-ceska-pojistovna-loni-odhalila-pojistne-podvody-v-rekordni-v>>

Příloha č. 10 – Kazuistiky týkající se organizovaného zločinu

Kazuistiky č. 1 – případ „Užovka“

Od jara 2007 Odbor vyšetřování a interní bezpečnosti („OVIB“) ČP spolupracoval s orgány činnými v trestním řízení – Inspekce MV ČR, na rozkrytí organizované skupiny pachatelů. Tato organizovaná skupina fingovala dopravní nehody a to převážně na území Středočeského kraje a hlavního města Prahy zhruba od roku 1998.

Inspekce MV ČR akci „Užovka“ zahájila 10-ti případy fingovaných pojistných událostí. Jednalo se o devět fingovaných dopravních nehod a jedno fingované vloupání do vozidla. Na stopu „Užovky“ ČP přivedla nahlášena škoda z dopravní nehody ze dne 17. 3. 2007, kdy došlo úmyslným jednáním tří pachatelů k vykolejení vlakové soupravy jedoucí z Prahy do Děčína. Přičemž pachatelé měli původně v úmyslu fingovat poškození spodní části vozidla AUDI A8 na železničním přejezdu ve Vraňanech. Mezi výpravčím a operačním důstojníkem Policie ČR, který žádal o zastavení provozu na trati, došlo k nedorozumění, a vlak do auta v plné rychlosti najel a vykolejil. Škoda na vozidle byla 1 100 000 Kč a škoda na vlakové soupravě 33 000 000 Kč. Hlavní organizátor pojistného podvodu si odsedí 4,5 roku ve vězení.

Celkem bylo zjištěno více jak 750 případů podezřelých dopravních nehod či jiných škod jako je vloupání do vozidel nebo jejich odcizení. Z tohoto objemu bylo v likvidačním procesu ČP řešeno přibližně 60% případů, zbývající jsou v kompetenci převážně Allianz pojišťovny a. s. a pojišťovny Kooperativa a. s.

U případu Užovka šlo o soustavné a dlouhodobé (tj. 1998-2007) uplatňování pojistných událostí z povinného ručení a havarijního pojištění totožnými subjekty. Konkrétně se jednalo o častou obměnu vozidel, které se účastnily dopravních nehod, krádeže věci a součástek vozidel či krádeže celých vozidel, využívání tzv. „bílých koní“. Osobami, které byly zapojeny do trestné činnosti v této kazuistice, byly vlastníci, držitelé a řidiči motorových vozidel, policisté, opravny vozidel (servisy), prodejci vozidel (dealeři), zaměstnanci pojišťoven (pojišťovací poradci, likvidátoři), poradci (znalci) či tzv. bílí koně. Konkrétně se jednalo o trestné činy zneužití pravomoci veřejného činitele, přijímání

úplatku, podplácení, pojistný podvod, nedovolené ozbrojování, neoprávněné nakládání s osobními údaji.

Výše škody způsobené činností této organizované skupiny je cca 30 milionů Kč napříč pojišťovnami, škoda způsobená v ČP je cca 12 milionů Kč.

Dne 20. 5. 2008 zadržela Inspekce MV ČR celkem 14 pachatelů. Při následných domovních prohlídkách bylo zajištěno velké množství listinných důkazů (tj. technické průkazy, pojistné smlouvy, faktury atd.).

Ze šetření kauzy Užovka vyplynulo, že tyto případy jsou personálně či věcně propojené. Vše nasvědčovalo tomu, že se jedná o jednu organizovanou skupinu, která byla centrálně řízená. Skupina fingovala dopravní nehody za využití počítačového softwaru.

Vzhledem k rozsahu celé kauzy nebylo šetření některých případů příliš efektivní, pokud jde o výši hodnot vyjádřených v korunách, které by bylo možné vymáhat. Na druhé straně je prošetřování škodných událostí se starším datem přínosné z hlediska jejich informační hodnoty, ve smyslu jednotlivých subjektů zúčastněných na škodách. Význam ve vyšetřování je spatřován i v prevenci, která je vždy levnější než vyšetřování a vymáhání již vzniklých škod. Z tohoto pohledu je nezbytné i takovýmto případům věnovat patřičnou pozornost.¹⁰¹

¹⁰¹ Interní data ČP.

Kazuistika č. 2 – případ „Rodiny P.“

Detektivové ČP v rámci své činnosti zjistili závažné skutečnosti, týkající se skupiny podezřelých osob, mezi kterými byly rodinné a přátelské vazby a které poskytovaly „kompletní servis“ při obchodě s havarovanými vozy. Činnost skupiny spočívala nejen ve vlastnictví či faktickém ovládnutí firem zabývajících se prodejem a opravou vozidel, ale jejich „kontakty“ sahaly i do struktur obchodníků ČP.

Modus operandi¹⁰² pak spočíval v nákupu havarovaného vozidla, jeho pojištění jako nepoškozeného – ať již přes spřízněné struktury v ČP nebo po „drobné opravě“ a následné uplatnění dvou až tří menších pojistných událostí (např. rozbité připojištěné čelní sklo, promáčklý nárazník apod.) a následovala tzv. totální škoda, ať již formou velké nehody či odcizení vozidla.

Mezi další „výdělečné činnosti“ této skupiny patřilo navyšování škod a padělání faktur za materiál v jedné z ovládaných firem, která působila jako autoservis. Ve většině případů bez vědomí poškozených (klientů) si od těchto nechali podepsat plnou moc k vyřízení pojistné události u pojišťovny a následně pojišťovně předkládali faktury za opravy vozidel, které byly neoprávněně navyšovány či zcela padělány.

Odhaleno bylo v ČP cca 25 pojistných událostí, na kterých participovala tato skupina a kde škoda způsobená ČP dosáhla výše necelých 2 milionů korun. V poslední fázi šetření spolupracovali detektivové ČP se svými kolegy z dalších pojišťoven, ale zejména pak s Policií ČR.

Členům této organizované skupiny bylo sděleno obvinění z pokračujícího trestného činu pojistného podvodu, podvodu a dalších skutků, přičemž v případě pravomocného odsouzení jim hrozí trest odnětí svobody až na 8 let.

¹⁰² Jinými slovy se jedná o typický postup nějaké činnosti.

Kazuistika č. 3 – „DL“

V únoru 2013 byl Útvar řízení rizika podvodů, AML a interní bezpečnosti (ÚŘRP) informován o žádosti 12 studentů Vyšší odborné školy v Praze o ukončení smlouvy o důchodovém spoření (II. pilíř). Studenti shodně uváděli, že smlouvu s Penzijní společností ČP neuzavřeli a nepodepsali, pouze jim byl ve škole předložen „nějaký papír, na který napsali své osobní údaje“. Získatelem – pojišťovacím zprostředkovatelem byl ve všech případech manažer skupiny ČP - osoba „DL“.

V následujících dnech již zahájeného interního šetření ÚŘRP byl zjištěn rostoucí počet osob, kteří shodně uváděli, že smlouvy o důchodovém spoření (II. pilíř) a životním pojištění uzavřené prostřednictvím „DL“ neuzavřeli a nepodepsali. Tyto osoby se buď přímo dostavili na pobočku ČP v různých krajích ČR, případně o tomto informovali ČP formou žádostí o zrušení smluv nebo formou stížností.

Pracovníky ÚŘRP byl vybrán vzorek cca 45 smluv uzavřených prostřednictvím zprostředkovatele „DL“. U těchto smluv byla provedena verifikace podpisů „klientů“ na smlouvách o důchodovém spoření (II. pilíř) se signacemi těchto osob na jiných smlouvách uzavřených v minulosti s ČP. Tímto laickým ověřením bylo zjištěno, že se ve všech případech tyto signace neshodují.

Vzhledem k důvodnému podezření, že se „DL“ mohl svým jednáním dopustit spáchání trestného činu, bylo pracovníky ÚŘRP podáno oznámení o skutečnostech zakládající podezření ze spáchání trestného činu (trestní oznámení). „DL“ byla předána výpověď ze Smlouvy o obchodním zastoupení a pomoci při správě uzavřená s ČP, přičemž bylo rovněž přistoupeno k pozastavení vyplácení provizí. Spolupráce byla ze strany ČP okamžitě ukončena i s dalšími obchodníky ze skupiny manažera „DL“.

Celkem bylo zjištěno 171 fiktivně uzavřených smluv důchodového spoření (II. pilíř) a životního pojištění sjednaných zprostředkovatelem „DL“ v průběhu měsíce ledna a počátku února r. 2013. Za tyto smlouvy by „DL“ náležela provize v celkové výši cca 700 000 Kč.

Policií ČR bylo identifikováno a vyslechnuto celkem 96 osob, které byly uvedeny jako zájemci na smlouvách o důchodovém spoření a pojistníci na smlouvách pojistných. Tyto osoby se rekrutovali zejména z řad osob bez domova a osob drogově závislých.

V březnu 2014 bylo policejním orgánem zahájeno trestní stíhání „DL“ jako obviněného. V průběhu výslechu obviněného se „DL“ ke svému trestněprávnímu jednání doznal, přičemž uvedl, že sám přišel na nápad uzavírat smlouvy s lidmi vyskytujícími se v okolí Hlavního nádraží v Praze, případně okolí Smíchova, kde se zdržují bezdomovci a lidé drogově závislí. Těmto osobám byla nabízena částka ve výši 200 Kč jako motivace k zapůjčení osobních dokladů, ze kterých „DL“ opsal údaje, na základě kterých následně uzavřel smlouvy, které za tyto osoby podepsal, kontaktní údaje jako tel. číslo a email si vymyslel. V okolí Hlavního nádraží v Praze si vybudoval „sít' několika kurýrů“, kteří byli motivováni finanční odměnou ve výši 100 Kč, když na určitá místa v určitý čas přivedou osobu, od které si bude „DL“ moci opsat údaje z občanského průkazu. V průběhu trestního řízení „DL“ uvedl, že svého jednání lituje, vše dělal z důvodu finanční tísně.

V červnu 2014 byl „DL“ obžalován pro spáchání přečinu podvod, kdy tímto svým pokračujícím jednáním způsobil společnosti ČP škodu ve výši 223 978 Kč a pokusil se způsobil další škodu ve výši 85 910 Kč, celkem by tak způsobil škodu v celkové výši 309 888 Kč.

V červenci 2014 byl „DL“ Obvodním soudem pro Prahu 9 odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 12 měsíců. Výkon trestu byl podmíněně odložen, přičemž zkušební doba byla stanovena v trvání 42 měsíců. Soudem byl dále „DL“ uložen trest zákazu činnosti, spočívající v zákazu výkonu pracovní činnosti ve prospěch pojišťovacích ústavů v trvání 5 let a uložena povinnost zaplatit ČP částku ve výši 223 978 Kč.¹⁰³

¹⁰³ Interní data ČP.

Příloha č. 11 – Odpovědi na provedený standardizovaný rozhovor

1) Jaký je nejčastější trestný čin páchaný vůči České pojišťovně?

„Je to pojistný podvod. Alespoň dle naplněných znaků skutkové podstaty. Na dalších místech je obecný podvod a zpronevěra.“

2) Zhruba kolik pojistných podvodů se Vám ročně podaří odhalit?

„Ve všech útvarech České pojišťovny a Generali se daří odhalovat cca 6 500-7 000 případů podvodného jednání ročně. Jedná se ale o podvodné jednání nikoliv tedy jen trestný čin podvodu. Za podvodné jednání označujeme i „běžný“ podvod či zpronevěru a další skutky proti majetkovým i nemajetkovým zájmům skupiny Generali.“

3) Jakou věkovou hranici nejčastěji tvoří pachatelé trestné činnosti v České pojišťovně? Kdo tvoří převážnou část pachatelů trestné činnosti – muži/ženy?

„Tento údaj není přesně statisticky sledován, nic méně převládají muži a věková hranice bude cca 21-26 let. Nejvíce pojistných podvodů evidujeme v Praze.“

4) Jaké nejvyšší vzdělání dosahují osoby páchající trestnou činností?

„Tento údaj rovněž není přesně statisticky sledován, dle mého odhadu budou převládat osoby se středoškolským vzděláním.“

5) Zvyšuje se počet trestných činů spáchaných organizovanou skupinou? Domníváte se také, že se zvyšuje počet pojistných podvodů každý rok, popř. v době krize?

„V posledních letech nepocitujeme nějaký enormní nárůst případů s prvkem organizovanosti. Stejně tak nedochází ani k poklesu. Co se týká pojistných podvodů, jak v kterém segmentu pojištění, například v poslední 2-3 letech existuje nárůst v segmentu úrazového pojištění. Celkově se dá hovořit o mírném

každoročním nárůstu. Nelze však přesně stanovit hranici mezi počtem nových případů a lépe fungující detekcí a prevencí. Teoreticky by nárůst mohl být nulový a zvyšující se počty by mohly být způsobeny lepším odhalováním stávajících, resp. setrvalých případů. Přesto lze o mírném každoročním nárůstu hovořit. Období krize ale pro Českou pojišťovnu představuje období, kdy se skutečně setkáváme s narůstajícími počty odhalených pojistných podvodů – a to jak počtem případů, tak objemem uchráněných finančních prostředků.“

6) Myslíte si, že na pojistném podvodu participuje stále více úředních osob, zejména policistů ČR?

„Toto si nemyslím a jsem přesvědčen, že se jedná o ojedinělé excesy. Tedy zejména u policistů. U některých druhů trestné činnosti, například legalizace dříve odcizených vozidel, je participace úředníků odborů dopravy takřka nezbytným prvkem.“

7) Čeho se nejvíce týkají pojistné podvody v České pojišťovně?

„V České pojišťovně se podvody týkají nejvíce segmentu majetkového pojištění a z toho pak ponejvíce podvody na motorových vozidlech.“

8) Existuje v České pojišťovně nějaký vnitřní předpis, který se týká předcházení korupce?

„Ano, Kodex chování skupiny Generali (etický kodex). Tento je závazný pro všechny zaměstnance a jeho porušení či nedodržování může být za určitých okolností kvalifikováno jako hrubé porušení pracovní kázně.“

9) Snažil se Vás pachatel ovlivnit v souvislosti s vyšetřovanou událostí? Jakým způsobem se Vás pachatel v této souvislosti snažil ovlivnit?

„Já osobně jsem se s takovým jednáním neseťkal, nic méně při šetření jedné kauzy organizované skupiny policie zaznamenala, že jeden z organizátorů se snažil

prostřednictvím obchodního zástupce České pojišťovny získat mé osobní údaje včetně adresy bydliště. S ohledem na brzké zadržení pachatelů k žádnému ovlivňování nedošlo.“

**10) Spolupracuje Česká pojišťovna při odhalování trestných činů s Policií ČR?
Popřípadě oznamuje všechny jejími detektivy zjištěné pojistné podvody?**

„Česká pojišťovna při odhalování podvodů a další trestné činnosti s policií spolupracuje, nicméně všechny případy podvodů policii neoznamujeme a to zejména v těch případech, kde si nejsme jisti výsledkem trestního řízení a pak i v případech, kdy se jedná o tzv. prvopodvodníky, kteří se snaží mírně navýšit rozsah škody, ke které prokazatelně došlo (například při poškození vozidla z dopravní nehody si k prokazatelně poškozenému nárazníku nárokuje ještě poškozený blatník, jehož poškození však s předmětnou nehodou nekoresponduje). Skupina Generali, tedy i Česká pojišťovna, jsou si vědomé zásad „ultima ratio“ a subsidiarity trestní represe a k oznamování podezření z podvodu přistupují tehdy, pokud by mimotrestní prostředky ochrany zájmů České pojišťovny byly zjevně neúčinné nebo pokud již tyto byly bezúspěšně vyčerpány.“

